

บทที่ 3

ระบบ “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) การคืนสิทธิ(ล้างมลทิน)ในประเทศลาว เปรียบเทียบกับประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศส

ในบทนี้จะได้ศึกษาถึงระบบ “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) ในประเทศลาว ประเทศไทย และประเทศฝรั่งเศส ทั้งนี้เพื่อทราบถึงประวัติความเป็นมาของทะเบียนประวัติอาชญากรในแต่ละประเทศ ตลอดจนการจัดเก็บข้อมูล การเปิดเผยข้อมูล และพัฒนาการของระบบทะเบียนประวัติอาชญากรในแต่ละประเทศ นอกจากนี้แล้วยังจะได้ศึกษาถึงวิธีการล้างมลทิน โดยศึกษาจากกฎหมายการคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) ของประเทศลาวในอดีต ประเทศไทย และประเทศฝรั่งเศส เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบของการล้างมลทิน หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของการล้างมลทิน และผลที่ผู้กระทำผิด และบุคคลพ้นโทษจะได้รับจากการล้างมลทิน ซึ่งจะให้เห็นรูปแบบที่เหมือนและหรือแตกต่างกันในบางประการ

3.1 ทะเบียนประวัติอาชญากร

ทะเบียนประวัติอาชญากร โดยทั่วไป เป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติของผู้กระทำผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อได้ใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบว่าผู้กระทำผิดเคยมีประวัติเกี่ยวข้องกับการถูกดำเนินคดี หรือมีการถูกลงโทษมาก่อนหรือไม่ ซึ่งหากมี อัยการก็นำมาเป็นประเด็นที่จะนำมาสู่การวินิจฉัยการดำเนินคดี อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อผู้พิพากษาในการเลือกใช้โทษได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนใช้ในการตัดสินใจการรอลงอาญา และการเพิ่มโทษในกรณีกระทำผิดซ้ำ ทะเบียนประวัติอาชญากรจึงเป็นเครื่องมือสำคัญอันหนึ่งที่ขาดเสียมิได้สำหรับกระบวนการยุติธรรมทางอาญารวมทั้งองค์กรการปกครองบางองค์กร และผู้เกี่ยวข้องในการตรวจสอบประวัติการกระทำผิด

ประวัติความเป็นมา

ในสมัยโบราณสำหรับประเทศในซีกโลกตะวันตกเมื่อมีผู้กระทำผิด บุคคลเหล่านั้นก็จะถูกลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความร้ายแรงของการกระทำผิด แต่จะไม่มี การจดบันทึกหรือทำเป็นทะเบียนประวัติอาชญากร ซึ่งมีเพียงการลงโทษเท่านั้นที่เป็นการประจานหรือทำให้อับอาย โดยใช้การประทัประดาที่ทำด้วยเหล็ก ซึ่งเป็นรูปอักษรตัว R อันเป็นเครื่องหมายบอกแสดงความผิดไปเผา

ไฟให้ร้อนจัด แล้วกดประทับบนใบหน้าหรือตามผิวหนัง เมื่อแผลหายก็จะเกิดแผลเป็น ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แสดงความชั่วไปตลอดชีวิต¹

3.1.1 “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) ของประเทศลาวในอดีต

ในกรณีของประเทศลาว ในช่วงระหว่างที่จะมีการใช้กฎหมายว่าด้วยทะเบียนโทษหรือ “ใบแจ้งโทษ” ประเทศลาวได้ตกอยู่ภายใต้การเป็นอาณานิคมของประเทศฝรั่งเศสในช่วง พ.ศ. 2436-2506 และปกครองประเทศแบบรวมอำนาจในการบริหาร กล่าวคือประเทศฝรั่งเศสปกครองประเทศลาวยาวนานที่สุดทั้งระบบการเมืองการปกครอง ตลอดจนถึงฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ดังนั้นกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมของประเทศลาว จึงได้รับอิทธิพลมาจากประเทศฝรั่งเศส ดังนั้นประเทศลาวจึงมีความคิดริเริ่มเกี่ยวกับการใช้กฎหมายว่าด้วยทะเบียนโทษหรือ “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร)² โดยใบแจ้งโทษจะมีอยู่ 3 ประเภท ซึ่งแต่ละประเภทจะมีความเหมือน และแตกต่างกัน ดังจะได้นำมาศึกษาต่อไปนี้

¹ ประเทือง ธนิยผล และสุวิทย์ นิ่มน้อย, *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2533), หน้า 176.

² พระราชอาณาจักรลาว, *กระทรวงยุติธรรม (รวมประมวลกฎหมาย)*, ลงวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 1973, หน้า156-163, ฉบับปรับปรุงมาจาก Dominique Guerrini: “จดหมายเหตุทางรัฐการของอินโดจีน ค.ศ 1942.” “*RECUEIL METHODIQUE DE LEGISLATION ET REGLEMENTATION LAO*, Imprimé avec l’aide de la Fondation Asie, Deuxième édition, Bangkok: ค.ศ 1968, หน้า 67.

ใบทะเบียนโทษ (ใบแจ้งโทษ) เลขที่ 1

มาตรา 683 ให้จัดตั้งทะเบียนโทษศูนย์กลางหนึ่งขึ้นที่กระทรวงยุติธรรม ซึ่งในกระทรวงนี้ให้บรรจุบรรดาใบทะเบียนโทษสีเขียว เรียกว่าใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 ที่บันทึก

ก. บรรดาการลงโทษต่อหน้าต่อผู้กระทำความผิด หรือทางศาล และการลงโทษลับหลังผู้กระทำความผิดที่ไม่ได้ถูกคัดค้านด้วยความผิดฐาน ทรูโทษ โทษานุโทษ หรือลหุโทษ

ข. การลงโทษทางระเบียบวินัยโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายศาล หรือโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เมื่อการลงโทษนั้นเป็นเหตุให้มีการเสียชีวิต หรือบอกลให้เสียชีวิต

ค. บรรดาคำพิพากษาประกาศการล้มละลายหรือให้ชำระบัญชีโดยทางศาล

ง. บรรดาข้อ “คำรัด” ให้เนรเทศคนต่างด้าว

มาตรา 684 ให้ขุนศาล (ผู้อำนวยการเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากร) ผู้หนึ่ง อำนาจการราชการทะเบียนโทษศูนย์กลาง

มาตรา 685 อยู่ในใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 นั้นให้ หมายเหตุ (บันทึก) ถึงการยกโทษการเปลี่ยนแปลงหรือลดโทษ บรรดาค่าชี้ขาดที่ภาคโทษไว้ครั้งที่หนึ่ง บรรดา “คำรัด” ให้มี และยกเลิกการปล่อยตัวอย่างมีเงื่อนไข การคืนสิทธิฐานะให้ และบรรดาค่าชี้ขาดที่ลบล้าง “คำรัด” ให้เนรเทศตลอดจนถึงวันที่จะหมดการรับโทษ และการชดใช้ค่าพินัยหลวง ให้ลบออกจากทะเบียนโทษในใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 เกี่ยวกับโทษที่ได้ลบล้างโดยการยกโทษ หรือได้ลบล้างด้วยคำตัดสินหรือฟื้นคดี หรือด้วยคำชี้ขาดให้เปลี่ยนแปลงทะเบียนโทษ

มาตรา 691 อยู่ข้างหลังใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 และเลขที่ 1 ซ้ำ ให้บันทึกข้อความอันเป็นประโยชน์เกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานของบุคคลที่เกี่ยวข้อง (รูปถ่าย และข้อความต่างๆที่เจ้าหน้าที่ทะเบียนครอบครัว และบรรดาราชการ รูปพรรณศาลยุติธรรมได้นำมาให้ตามคำร้องขอของราชการทะเบียนโทษศูนย์กลาง) นั้นได้

มาตรา 692 ในเวลาจัดทำทะเบียนโทษเลขที่ 1 และทะเบียนโทษเลขที่ 1 ซ้ำที่เกี่ยวข้องกันนั้นเจ้าศาลต้องตรวจดูรูปพรรณของผู้ถูกโทษโดยให้ตรวจดูในสำเนาหนังสือทะเบียนครอบครัว

ถ้าการตรวจดูนั้นหากไม่ได้ผล และหากว่ารูปพรรณสัณฐานของผู้ถูกโทษนั้นไม่ต่อเนื่อง (ไม่ตรง) กับใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 ฉบับก่อน หรือจากเอกสารสำนวนคดีฉบับใดแล้ว ให้อัยการหรือหัวหน้าศาลประนอมทำการสืบสวนเพื่อตรวจสอบให้รู้ว่ารูปพรรณสัณฐานที่บันทึกไว้ในวันจริงหรือไม่

เจ้าศาลต้องบันทึกไว้ว่าได้ตรวจดูรูปพรรณสัณฐานของผู้ถูกโทษนั้นโดยวิธีใด เช่น หนังสือทะเบียนครอบครัว ข้อข่าว หลักฐานทางเอกสาร หนังสือยืนยันฯลฯ

ใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 ซ้ำ คือใบทะเบียนโทษสี่เหลี่ยม เป็นสำเนาอันครบถ้วนของทะเบียนโทษเลขที่ 1 **มาตรา 686** ให้ทะเบียนโทษศูนย์กลางรับเอาใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 ที่เกี่ยวกับ

1. พลเมืองลาว: ก. ที่ถูกลงโทษในประเทศลาว, ข. ที่ถูกลงโทษอยู่ต่างประเทศ ด้วยเหตุการณ์ที่กฎหมายลาวให้ถือว่าเป็นความผิดฐานครุโทษ หรือโทษานุโทษ
2. คนต่างด้าวที่ถูกลงโทษในประเทศลาว:

มาตรา 687 อยู่ในกระทรวงมหาดไทย (กรมตำรวจ) ให้จัดตั้งทะเบียนอาญาหนึ่งขึ้นสำหรับใช้อยู่ในราชการตำรวจและสันติบาล

ให้ทะเบียนอาญานั้นประกอบด้วยใบทะเบียนโทษสี่เหลี่ยมเรียกว่า ใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 ซ้ำ ซึ่งเป็นสำเนาอันครบถ้วนของทะเบียนโทษเลขที่ 1

การ หมายเหตุ (บันทึก) หรือการยกออก ที่กล่าวไว้ในมาตรา 685 นั้น ให้นำมาใช้ได้สำหรับทะเบียนอาญา

มาตรา 688 ใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 และเลขที่ 1 ซ้ำ ที่บันทึกการลงโทษหนึ่งของศาลอาญาหนึ่ง การประกาศให้ล้มละลาย หรือให้ชำระบัญชีโดยทางศาลนั้น ให้เจ้าศาลที่เป็นคนบันทึกคำตัดสินนั้นรวบรวมข้อมูลแล้วส่งไปให้ราชการทะเบียนศูนย์กลางภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่คำตัดสินใช้ได้เด็ดขาดแล้วเป็นต้นไป

สำหรับคำตัดสินลับหลังคู่อริของศาลโทษานุโทษ และลหุโทษ ให้นับกำหนดนับตั้งแต่วันที่ขออุทธรณ์ หรือจะขอกลับคำตัดสินนั้นไม่ได้อีกแล้วเป็นต้นไป

สำหรับคำพิพากษาหนีศาล ให้นับกำหนดตั้งแต่วันที่คำพิพากษาเป็นต้นไป

มาตรา 689 โบทะเบียนโทษเลขที่ 1 และเลขที่ 1 ซ้ำ เกี่ยวกับคำชี้ขาดทางระเบียบวินัยอันเป็นเหตุให้มีที่บ่งชี้ให้ม หรือที่ลบล้างการเสียสิทธินั้น ให้จัดทำขึ้นที่ราชการทะเบียนโทษศูนย์กลางตามที่บรรดากระทรวงซึ่งได้ออกคำชี้ขาดนั้นได้แจ้งให้รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมทราบ

มาตรา 690 โบทะเบียนโทษเลขที่ 1 และเลขที่ 1 ซ้ำเกี่ยวกับ “คำรัด” ที่สั่งให้เนรเทศหรือให้ลบล้างการเนรเทศนั้น ก็ให้จัดทำอยู่ที่ราชการทะเบียนศูนย์กลางเหมือนกันตามที่รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยได้แจ้งคำรัดเหล่านั้นให้รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมทราบ

มาตรา 693 ให้อธิบดีกรมทะเบียนโทษศูนย์กลางเป็นผู้ตรวจรูปพรรณสัณฐานของบุคคลซึ่งได้จัดทำโบทะเบียนโทษเลขที่ 1 และเลขที่ 1 ซ้ำ สำหรับพวกนี้อยู่ในกรมนั้น

มาตรา 694 บรรดาอัยการต้องแจ้งให้อธิบดีกรมทะเบียนโทษศูนย์กลางทราบถึงวันที่หมดโทษจำคุก วันที่รับโทษขังเร่ง (ขังหักหนี้) และวันที่ได้ใช้คำพิณยหลวง (คำปรับ) หมดแล้วภายในเวลาอันสั้นที่สุด และด้วยโบทะเบียนส่วนบุคคล

โบทะเบียนโทษ (ใบแจ้งโทษ) เลขที่ 2

มาตรา 695 บรรดาโบทะเบียนโทษเลขที่ 1 เกี่ยวกับบุคคลคนเดียวนั้น ให้นำมาบันทึกเนื้อหาทั้งหมดใส่ในโบทะเบียนโทษสีเขียว เรียกว่าโบทะเบียนโทษเลขที่ 2

มาตรา 696 โบทะเบียนโทษเลขที่ 2 นั้น ให้ทำออกให้แก่

- บรรดาขุนศาลแห่งกรมอัยการ และฝ่ายสอบสวน
- บรรดาเจ้าแขวง และเจ้ากำแพงนคร
- บรรดาหัวหน้าศาลชั้นต้น เพื่อนำมาใส่ในสำนวนคดีล้มละลาย และคดีชำระบัญชีโดยทางศาล
- บรรดาเจ้าหน้าที่ทหาร เกี่ยวกับพวกถูกเรียกเป็นทหาร ตลอดถึงบรรดาชายหนุ่มที่ขอเข้าเป็นทหาร
- บันดาเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจให้ชี้ขาดการต่อว่าในแผนการบันทึกชื่อเข้าในบัญชีเลือกตั้ง
- บรรดาข้าราชการที่ได้รับคำขอเข้าทำงาน คำเสนอเกี่ยวกับนามยศ หรือดวงตราคำชอบ หรือคำขึ้นประมวลการก่อสร้าง หรือการตกลงก่อสร้าง หรือเพื่อการฟ้องร้องทางระเบียบวินัย หรือเพื่อไปโรงเรียนราษฎร(เพื่อขอเปิด)

โบทะเบียนโทษเลขที่ 2 ซึ่งราชการได้ร้องขอเพื่อการใช้สิทธิทางการเมืองนั้นให้มีแต่คำชี้ขาดอันนำมาซึ่งการเสียสิทธิที่ได้กล่าวไว้ในกฎหมาย และระเบียบเกี่ยวกับการใช้สิทธิทางการเมืองเท่านั้น

เมื่อไม่มีโบทะเบียนโทษเลขที่ 1 อยู่ทะเบียนโทษแล้ว ให้หมายเหตุว่า “ว่างเปล่า” (ไม่เคยต้องโทษมาก่อน) ใส่ในโบทะเบียนโทษเลขที่ 2

มาตรา 697 ในกรณีมีการลงโทษ การล้มละลาย การชำระบัญชีโดยทางศาลหรือการปลดพนักงานช่วยศาลคนหนึ่ง (นายทะเบียนศาล พนักงานขายของเลหลัง ฯลฯ) ออกจากตำแหน่ง ซึ่งได้ตัดสิทธิบุคคลหนึ่งที่จะต้องเข้าเป็น ทหารแล้ว ให้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ทหารทราบ โดยการส่งใบทะเบียนโทษเลขที่ 2 ให้

ราชการทะเบียนโทษศูนย์กลางต้องส่งสำเนาทะเบียนโทษเลขที่ 1 อันมีคำตัดสินอันนำมาซึ่งการเสียสิทธิ เลือกตั้ง ไปให้เจ้าหน้าที่ราชการที่ซึ่งผู้เกี่ยวข้องมีที่อยู่เหมือนกัน ให้เจ้าหน้าที่นี้ใช้วิธีอันจำเป็นเพื่อคัดแปลง (แก้ไข) บัญชีเลือกตั้ง

มาตรา 698 การตรวจดูรูปพรรณสัณฐานของบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่ในคำร้องขอใบทะเบียนโทษเลขที่ 2 นั้น เมื่อไม่ มีใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 ออกชื่อผู้เกี่ยวข้องแล้ว ให้เป็นหน้าที่ของอธิบดีกรมทะเบียนโทษศูนย์กลางดังที่ได้กล่าว ไว้ในมาตรา 692

ต้องบันทึกไว้ในใบทะเบียนโทษเลขที่ 2 ว่าได้ทำการตรวจดูแล้ว

ในกรณีที่รูปพรรณสัณฐานยังมีข้อสงสัยอยู่ ต้องบันทึกไว้ในใบทะเบียนโทษเลขที่ 2 ว่า “ว่างเปล่า” (ไม่เคยต้องโทษ) รูปพรรณสัณฐานยังสงสัย

ใบทะเบียนโทษเลขที่ 3

มาตรา 699 เว้นไว้แต่ข้อยกเว้นที่ได้กล่าวไว้ในมาตรา 700 และ 701 ต่อไปนี้การลงโทษ และคำชี้ขาดที่ได้บันทึก ในใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 นั้นต้องบันทึกไว้ในใบทะเบียนโทษพิเศษ เรียกว่าใบทะเบียนเลขที่ 3 ซึ่งบุคคลที่ เกี่ยวข้องเท่านั้นจะร้องขอได้ ไม่ว่าในกรณีใดไม่ต้องทำใบทะเบียนโทษเลขที่ 3 นี้ให้แก่บุคคลอื่น

มาตรา 700 ไม่ให้บันทึกในใบทะเบียนโทษเลขที่ 3

- การลงโทษที่การคืนสิทธิได้ลบล้างไปแล้ว
- การลงโทษที่ภาคไว้
- การลงโทษด้วยความผิดฐานโทษานุโทษที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการพิมพ์ นอกจากโทษที่ได้ลงโทษ ด้วยการนิโทษ หรือการหมิ่นประมาทต่อประเพณีอันดีงาม
- การลงโทษจำคุกสามเดือน หรือต่ำกว่าที่ได้ลงโทษต่อพวกอยู่ในเกษียณอายุ
- การประกาศล้มละลาย ถ้าว่าผู้ล้มละลายได้ถูกศาลประกาศว่ามีภาระแก้ตัวได้หรือได้รับมรดกของกองประชุม เจ้าหน้าที่ซึ่งศาลได้รับรองถูกต้องแล้ว

มาตรา 701 ไม่ให้บันทึกในใบทะเบียนโทษเลขที่ 3 อีก

- การลงโทษอย่างเดียว ให้เสียค่าพินัยหลวงไม่เกิน 1,000 กีบ หลังจากการลงโทษนั้นใช้ได้เด็ดขาดได้สองปีแล้ว
- การลงโทษอย่างเดียวให้จำคุก 6 วัน หรือจำคุก 6 วัน นี้ พร้อมทั้งให้เสียค่าพินัยหลวงไม่เกิน 1,000 กีบ หลังจาก รับโทษจำคุกแล้วได้ 2 ปี
- การประกาศล้มละลายหลังจากคำตัดสินประกาศนั้นได้สองปีแล้ว

- การลงโทษอย่างเดียว ให้จำคุก 6 เดือน หรือต่ำกว่า หรือโทษจำคุกนี้พร้อมเสียค่าปรับยหลังจากรับโทษจำคุกแล้วได้ 5 ปี
- การลงโทษให้เสียค่าปรับยหลังจากรับโทษจำคุกแล้วได้ 5 ปี
- การลงโทษอย่างเดียวให้จำคุก 2 ปี หรือต่ำกว่า หรือการลงโทษหลายอย่างโทษทั้งหมดไม่เกิน 1 ปี หรือจำคุกพร้อมให้เสียค่าปรับยหลังจากรับโทษจำคุกแล้วได้ 10 ปี
- การลงโทษอย่างเดียวให้จำคุกเกินกว่า 2 ปี หรือโทษจำคุกนี้พร้อมกับให้เสียค่าปรับยหลังจากรับโทษจำคุกแล้วได้ 15 ปี

เพื่อปฏิบัติตามบัญญัติต่าง ๆ ข้างบนนี้ บรรดาโทษหลายอย่าง ซึ่งได้ให้ลงโทษสถานหนัก (ให้นับเอาแค่โทษที่หนักที่สุดในโทษหลายสถานนั้น) ให้ถือว่าเป็นการลงโทษอย่างเดียว

ในกรณีมีการลงโทษจำคุก และการลงโทษให้เสียเงินพร้อมกันแล้ว กำหนดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 2 4 6 และ 7 ข้างบนนั้น ให้นับแต่วันที่ได้รับโทษจำคุกแล้ว และที่การลงโทษให้เสียเงินใช้ได้เด็ดขาดแล้ว

เมื่อได้มีการลงโทษให้เสียค่าปรับยหลังจากรับโทษจำคุกแล้ว หรือพร้อมกับโทษอื่นแล้ว ไม่ต้องบันทึกต่อเมื่อได้เสียค่าปรับยหลังจากรับโทษจำคุกแล้ว หรือได้หมดกำหนดอายุความแล้วเท่านั้น

การยกโทษทั้งหมดหรือบางส่วนด้วยทางขอให้ยกโทษนั้นก็เท่ากับว่าได้รับโทษทั้งหมดหรือบางส่วนแล้ว

การรับการชั่งเร่ง (การชั่งหักหนี้) ก็เท่ากับว่าได้เสียค่าปรับยหลังจากรับโทษจำคุกแล้ว

ในกรณีหมดอายุความของโทษจำคุกแล้ว ให้นับกำหนดต่าง ๆ นั้นแต่วันที่ได้กำหนดอายุความนั้นไป ให้กรรมอัยการเป็นผู้ประกอบหลักฐานว่าไม่ได้รับโทษ

มาตรา 702 ในกรณีที่หลังจากได้มีการลงโทษด้วยความผิดฐานกรูโทษหรือโทษานุโทษ นอกจากโทษให้เสียค่าปรับยหลังจากรับโทษจำคุกแล้ว ให้บันทึกเนื้อความในทะเบียนโทษเลขที่ 1 ทั้งหมด เว้นแต่กรณีที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 1 แห่งมาตรา 700 นั้น ใส่ในทะเบียนโทษเลขที่ 3

มาตรา 703 บุคคลที่เกี่ยวข้องจะร้องขอเอาใบทะเบียนโทษเลขที่ 3 ได้ก็ต่อเมื่อได้ยื่นจดหมายลงลายเซ็นใส่ และบอกทะเบียนครอบครัวของผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนเท่านั้น ถ้าบุคคลนั้นไม่รู้จักลงลายเซ็น หรือเซ็นไม่ได้แล้ว ให้ตาแสง (ตาบ) บันทึก และยืนยันการนี้พร้อมด้วยว่าได้ทำคำร้องนั้นตามคำบอกเล่าของผู้เกี่ยวข้อง

เมื่อไม่มีใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 ออกชื่อบุคคลที่ร้องขอเอาใบทะเบียนโทษเลขที่ 3 แล้วให้อธิบดีกรมทะเบียนโทษศูนย์กลางเป็นผู้ตรวจรูปพรรณของผู้เกี่ยวข้อง ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 692 อยู่ในทุกใบทะเบียนโทษเลขที่ 3 ให้มีหมายเหตุ (ลงความเห็น) ว่าเห็นและตรวจ “รูปพื้นฐานแล้ว” และลายเซ็นของอธิบดีกรมทะเบียนโทษศูนย์กลาง หรือคนต่างหน้า (อธิบดีกรมทะเบียนโทษศูนย์กลาง)

มาตรา 703/1 (เพิ่มเติมตาม พ.ก. เลขที่ 236 วันที่ 22 ช่วง 1971) อัตราค่าทำเนียมออกใบแจ้งโทษได้กำหนดไว้ดังนี้

- ใบแจ้งโทษเลขที่ 1 และ 2 ไม่คิดค่าใช้จ่าย

ก. ระบบ กระบวนการ หน่วยงานบันทึก "ใบแจ้งโทษ เลขที่ 1 และเลขที่ 1 ซ้ำ" ในมาตรา 683 และ 684

- ใบแจ้งโทษเลขที่ 3 ฉบับละ 100 กีบ

มาตรา 703/2 (เพิ่มเติมตาม พ.ก. เลขที่ 236 วันที่ 22 ช่วง 1971) เงินที่เก็บนี้เป็นเงินค่าอาชญากรรมของแผนก ยุติธรรม ซึ่งเป็นรายได้ของรัฐเพื่อนำเข้าไว้ในคลังหลวง

มาตรา 703/3 (เพิ่มเติมตาม พ.ก. เลขที่ 236 วันที่ 22 ช่วง 1971) ให้ยกเลิก "คำรัด" เลขที่ 94 มาตรา 79 ลงวันที่ 3 มีนาคม 1948 ของผู้ว่าราชการอินโดจีน

ความผิดฐานปลอมแปลง (เอกสาร) ใบทะเบียนโทษ

บัญญัติต่างๆ

มาตรา 704 เมื่อได้มีสัญญาทางการทูตเกี่ยวกับเรื่องนี้กับรัฐต่างประเทศแล้ว ให้กรมทะเบียนโทษศูนย์กลางบันทึก ใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 ให้จัดส่งใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 เกี่ยวกับคนต่างด้าวที่เป็นพลเมืองของประเทศนั้น พร้อม ด้วยสำเนาหนึ่งฉบับ ไปให้กรมนั้น

มาตรา 705 ไม่ว่าผู้ใดที่ได้นำชื่อของคนอื่นไปใช้บันทึกเป็นเหตุให้ หรืออาจพาให้บันทึกรูปคนอื่นนั้นใส่ใน ทะเบียนโทษแล้ว ก็จะถูกโทษจำคุกตั้งแต่ 10 เดือนถึง 5 ปี เว้นไว้แต่การฟ้องร้องที่จะได้ดำเนินด้วยความผิดฐาน ทรูโทษ ฐานปลอมแปลง (เอกสาร) หากมีทุกคนที่ช่วยให้คำเท็จเกี่ยวกับทะเบียนครอบครัวของผู้ต้องหาหนึ่งได้ เป็นเหตุโดยเจตนาให้บันทึกการลงโทษใส่ทะเบียนโทษของคนอื่น นอกจากผู้ต้องหาแล้ว ก็จะถูกลงโทษ เดียวกันนั้น

มาตรา 706 ไม่ว่าผู้ใดหากใช้ชื่อปลอม หรือคุณสมบัติปลอมนั้น ได้ร้องขอเอาใบทะเบียนโทษเลขที่ 3 ของคนอื่น แล้ว ก็จะถูกลงโทษจำคุกตั้งแต่ 1 เดือน ถึง 1 ปี

มาตรา 707 ในมาตรา 45 และ 46 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับเหตุอันเป็นเหตุให้ลดผ่อนโทษนั้นให้ นำมาใช้ได้สำหรับความผิดฐานโทษานุโทษที่กล่าวไว้ข้างบนนี้

มาตรา 708 ให้จัดทำใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 เลขที่ 1 ซ้ำ เลขที่ 2 และเลขที่ 3 ตามแบบอย่างที่รัฐมนตรีกระทรวง ยุติธรรมจะกำหนดให้

ตามระบบกฎหมายของประเทศลาวเกี่ยวกับระบบ กระบวนการหน่วยงานกานบันทึก "ใบแจ้งโทษ" ได้กำหนดไว้ในมาตรา 683 ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ ใบแจ้งโทษเลขที่ 1 ให้กระทรวงยุติธรรมเป็นสถานที่บันทึกทะเบียนโทษศูนย์กลางเรียกว่า ใบแจ้งโทษเลขที่ 1 ซึ่งบันทึกโทษทุก ๆ กรณีเช่น การกระทำผิดของบุคคลทั่วไป การลงโทษทางวินัย คำพิพากษาประกาศล้มละลาย ข้อ "คำรัด" ให้เนรเทศคนต่างด้าว เป็นต้น และในมาตรา 684 ให้ขุนศาล (ผู้อำนวยการเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากร) มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกทะเบียนโทษศูนย์กลาง

อย่างไรก็ตาม วิธีการหมายเหตุในการบันทึกกรณีต่างๆ ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา 685, 691 และ 692 ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ให้มีการหมายเหตุลงในใบแจ้งโทษเลขที่ 1 ถึงการยกโทษ ลดโทษ หรือการภาคโทษไว้ครั้ง ที่หนึ่ง การปล่อยตัว หรือยกเลิกไม่ให้ปล่อยตัว การคืนสิทธิฐานะ การเนรเทศ วันที่จะหมดการรับโทษ และการชดใช้ค่าปรับ สำหรับในกรณีเกี่ยวกับโทษที่ได้รับการยกโทษ หรือด้วยคำพิพากษาหรือ ฟันคดีนั้น ให้ลบประวัติออกจากใบแจ้งโทษเลขที่ 1 ตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 685 และให้ บันทึกข้อความอันเป็นประโยชน์เกี่ยวกับรูปพื้นฐานของบุคคลเกี่ยวข้อง รูปถ่าย ไว้ในใบแจ้งโทษเลขที่ 1 และเลขที่ 1 ซ้ำ (ใบแจ้งโทษที่เป็นสำเนาอันครบถ้วนของใบแจ้งโทษเลขที่ 1) ด้วย ตาม มาตรา 691 โดยในมาตรา 692 ได้กำหนดให้การจัดทำระหว่างใบแจ้งโทษเลขที่ 1 และเลขที่ 1 ซ้ำ ที่เกี่ยวข้องกันนั้น จำศาลต้องตรวจดู และบันทึกไว้ว่าได้ตรวจดูรูปพรรณของผู้ถูกโทษจากสำเนา ทะเบียนครอบครัว หลักฐานทางเอกสาร หรือหนังสือยืนยันแล้ว หากไม่ตรงกันให้อัยการหรือ หัวหน้าศาลประนอมทำการสืบสวนตรวจสอบอีกครั้งเพื่อหาข้อเท็จจริง

สำหรับอำนาจหน้าที่ของทะเบียนโทษศูนย์กลาง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามมาตรา 686-690, 693 และ 694 สรุปได้ดังนี้

ทะเบียนโทษศูนย์กลางมีหน้าที่ในการบันทึกประวัติของผู้กระทำผิดที่เป็นพลเมืองลาว คนต่างด้าวที่กระทำผิดในประเทศลาว รวมถึงพลเมืองลาวที่กระทำความผิดในต่างประเทศด้วย เหตุการณ์ที่กฎหมายลาวถือว่าเป็นความผิดฐานครุโทษ หรือโทษานุโทษ ตามมาตรา 686 โดยให้ จัดตั้งทะเบียนอาญาหนึ่งขึ้นที่กรมตำรวจ เพื่อบันทึกทะเบียนโทษเลขที่ 1 ซ้ำ สำหรับใช้อยู่ในราชการ ตำรวจ และสันติบาลตามมาตรา 687 ส่วนในมาตรา 688 ได้บัญญัติให้จำศาลที่เป็นคนบันทึกคำ ตัดสินคดีนั้นต้องรวบรวมข้อมูลแล้วส่งไปให้ราชการทะเบียนศูนย์กลางภายในกำหนดหนึ่งเดือน นับแต่วันที่คำตัดสินมีผลบังคับใช้ ซึ่งในคำตัดสินกลับหลังคู่อริของศาลโทษานุโทษ และลหุโทษ ให้นำกำหนดนั้นตั้งแต่วันที่ขออุทธรณ์ หรือจะขออุทธรณ์แล้วคำตัดสินนั้นไม่ได้เป็นต้นไป และ สำหรับคำพิพากษานี้ศาลให้นำกำหนดตั้งแต่วันที่คำพิพากษาเป็นต้นไป

อย่างไรก็ตามในมาตรา 689 และ 690 ได้มอบให้ทะเบียนโทษศูนย์กลางจัดทำเอกสารหลักฐานจากใบแจ้งโทษเลขที่ 1 และเลขที่ 1 ซ้ำ แล้วรายงานต่อรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมทราบถึงกระบวนการสาเหตุของการคืบคั้น โดยที่อธิบดีกรมทะเบียนโทษศูนย์กลางจะเป็นผู้ตรวจดูรูปพื้นหลักฐานของบุคคลดังกล่าวตามมาตรา 693 และอัยการต้องแจ้งให้อธิบดีกรมทะเบียนศูนย์กลางทราบถึงวันที่หมดโทษจำคุก วันที่รับโทษขังหักหนี้ และวันที่ได้ใช้ค่าปรับหมดแล้ว ภายในเวลาอันสั้นที่สุดตามที่ระบุเอาไว้ในมาตรา 694

กล่าวโดยสรุปก็คือใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 และเลขที่ 1 ซ้ำ เป็นเอกสารซึ่งกระบวนการยุติธรรมนำมาใช้ประโยชน์เช่น ใช้อยู่ในราชการตำรวจ สันติบาล ใช้บันทึกประวัติอันครบถ้วนอันเป็นประโยชน์เพื่ออำนวยความสะดวกในการตรวจสอบ รายละเอียดประวัติบุคคลผู้กระทำความผิดรูปพรรณสัณฐาน สาเหตุการกระทำผิด ฐานการกระทำผิด ประเภทการลงโทษ รายละเอียดของโทษ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้บันทึกถึงสาเหตุอันนำมาให้ซึ่งมีการคืบคั้น และการคืบคั้นอีกด้วย อย่างไรก็ตามเพื่อวัตถุประสงค์ให้ผู้พิพากษาได้ใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบประวัติการถูกลงโทษของผู้กระทำความผิดมา เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกใช้โทษให้เหมาะสมว่าควรเป็นอย่างไร ตลอดจนนำมาใช้ในการตัดสินใจลดโทษหรือการลงโทษ และเพิ่มโทษในกรณีการกระทำผิดซ้ำ ซึ่งอัยการก็จะใช้เป็นประเด็นที่จะนำมาสู่การวินิจฉัยการฟ้องคดีต่อศาล

ข. ใบแจ้งโทษเลขที่ 2 เป็นเอกสารการบันทึก การออกใบทะเบียนประวัติอาชญากรให้กับหน่วยงานภาครัฐ ข้าราชการ ทหาร ตำรวจเพื่อการใช้สิทธิทางการเมือง ซึ่งอยู่ในมาตรา 695-698 โดยมีเนื้อหา และสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ตามมาตรา 695 ได้กำหนดไว้ว่า ประวัติ และเนื้อหาทั้งหมดของบุคคลที่ได้บันทึกในใบแจ้งโทษเลขที่ 1 เกี่ยวกับบุคคลคนเดียวกันนั้นให้นำมาบันทึกลงในใบแจ้งโทษสีเขียว เรียกว่าใบแจ้งโทษเลขที่ 2 ด้วย โดยที่ใบแจ้งโทษเลขที่ 2 นั้นให้ทำออกให้แก่ ขุนศาลแห่งกรมอัยการ และฝ่ายสอบสวน ผู้ว่าราชการประจำจังหวัด หัวหน้าศาลชั้นต้น เพื่อนำมาประกอบกับสำนวนคดีล้มละลาย และคดีชำระบัญชีโดยทางศาล เจ้าหน้าที่ทหารเกี่ยวกับผู้ถูกเรียกเป็นทหาร และชายหนุ่มที่ขอเข้าเป็นทหาร เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจให้บันทึกชื่อเข้าในบัญชีเลือกตั้ง ข้าราชการที่ได้รับคำขอเข้าทำงาน คำเสนอเกี่ยวกับนามยศ หรือดวงตรา คำขอหรือคำยื่นประมูลการก่อสร้างหรือการตกลงก่อสร้างหรือเพื่อการฟ้องร้องทางระเบียบวินัย หรือเพื่อขอเปิดโรงเรียนราษฎร์ นอกจากนี้ใบแจ้งโทษเลขที่ 2 ยังเป็นเอกสารซึ่งข้าราชการร้องขอเพื่อนำมาใช้ในการใช้สิทธิทางการเมือง กล่าวคือหากบุคคลดังกล่าวมีประวัติอาชญากรในใบแจ้งโทษเลขที่ 2 บุคคลนั้นก็จะเสียสิทธิทางการเมืองไปตามมาตรา 696 อย่างไรก็ตามในมาตรา 697 ได้ระบุว่า กรณีมีการลงโทษ การล้มละลาย การชำระบัญชีโดยทางศาล หรือการปลดพนักงานช่วยศาลคนหนึ่ง (นายทะเบียนศาล พนักงานขายของ

เลหลัง ฯลฯ) ออกจากตำแหน่งซึ่งถูกตัดสิทธิที่จำเป็นต้องเข้าเป็นทหารแล้ว ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ทหาร ทราบโดยการส่งใบแจ้งโทษเลขที่ 2 ให้ และราชการทะเบียนโทษศูนย์กลางต้องส่งสำเนาใบแจ้ง โทษเลขที่ 1 อันมีคำตัดสินอันนำมาซึ่งการเสียสิทธิเลือกตั้งให้เจ้าหน้าที่ราชการที่ซึ่งผู้เกี่ยวข้อง อาศัยอยู่ เพื่อให้เจ้าหน้าที่แก้ไขบัญชีเลือกตั้งได้ สำหรับการตรวจดูรูปพรรณสัณฐานของบุคคลที่ เกี่ยวข้องอยู่ในคำร้องขอใบแจ้งโทษเลขที่ 2 นั้น เมื่อไม่มีใบแจ้งโทษเลขที่ 1 ออกชื่อผู้เกี่ยวข้องแล้ว ให้เป็นหน้าที่ของอธิบดีกรมทะเบียนโทษศูนย์กลาง ดังที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้าในมาตรา 692 และ ต้องบันทึกไว้ในใบแจ้งโทษเลขที่ 2 ว่าได้ทำการตรวจดูแล้ว ส่วนในกรณีที่รูปพรรณสัณฐานที่ยังมี ข้อน่าสงสัยอยู่ต้องบันทึกไว้ในใบแจ้งโทษเลขที่ 2 ว่า “ว่างเปล่า” (ไม่เคยต้องโทษ) รูปพรรณ สัณฐานยังสงสัย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 698

กล่าวโดยสรุป ใบแจ้งโทษเลขที่ 2 ออกให้แก่หน่วยงานราชการ และที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ

ค. ระบบ กระบวนการ วิธีการบันทึกข้อยกเว้นห้ามมิให้บันทึก การออกใบทะเบียนโทษ ให้กับประชาชนทั่วไป เพื่อสิทธิพลเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ในใบแจ้งโทษเลขที่ 3 ซึ่งสรุป สาระสำคัญตามมาตรา 699-703 ดังต่อไปนี้

มาตรา 699 ได้บัญญัติเอาไว้ว่า ให้บันทึกการลงโทษ และคำชี้ขาดที่ได้บันทึกไว้ใน ใบแจ้ง โทษเลขที่ 1 ลงในใบแจ้งโทษสี่เท่าเรียกว่า ใบแจ้งโทษเลขที่ 3 ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้นจะร้องขอ ได้ ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ห้ามทำใบแจ้งโทษเลขที่ 3 นี้ให้แก่บุคคลอื่น แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อยกเว้น ในมาตรา 700 และ 701 ถึงกรณีห้ามมิให้บันทึกลงในใบแจ้งโทษเลขที่ 3 ดังรายละเอียดข้างล่างนี้

ในมาตรา 700 มิให้บันทึกในใบแจ้งโทษเลขที่ 3 ในกรณีที่ได้รับการคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) แล้ว การรอลงอาญา การลงโทษด้วยความผิดฐานลหุโทษที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับโทษ สถานเบาบาง และ มาตรา 701 ก็มีให้บันทึกในใบแจ้งโทษเลขที่ 3 อีกภายในกำหนดระยะเวลา หลังจากการรับโทษนั้นมีผลบังคับใช้แล้วดังนี้

- การลงโทษสถานเดียวให้เสียค่าปรับไม่เกิน 1,000 กีบ หลังจากสองปี
- การลงโทษสถานเดียวให้จำคุก 6 วัน หรือทั้งจำ ทั้งปรับไม่เกิน 1,000 กีบ หลังจาก 2 ปี
- การประกาศล้มละลาย หลังจากคำตัดสินประกาศนั้นภายใน 2 ปี
- การลงโทษสถานเดียวให้จำคุก 6 เดือน หรือต่ำกว่า หรือทั้งจำ ทั้งปรับหลังจาก 5 ปี
- การลงโทษให้เสียค่าปรับเกินกว่า 1,000 กีบ หลังจาก 5 ปี
- การลงโทษสถานเดียวให้จำคุก 2 ปี หรือต่ำกว่า หรือการลงโทษหลายสถานโทษทั้งหมด ไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำ ทั้งปรับ หลังจาก 10 ปี
- การลงโทษสถานเดียวให้จำคุกเกินกว่า 2 ปี หรือทั้งจำ ทั้งปรับหลังจาก 15 ปี

และเพื่อเป็นการปฏิบัติตามบัญญัติต่าง ๆ ข้างบนนี้ โทษหลายอย่าง ซึ่งได้ลงโทษสถานหนัก (ให้นับแค่โทษที่หนักที่สุดในโทษหลายสถานนั้น) และถือว่าเป็นการลงโทษสถานเดียว ส่วนในกรณีที่ได้มีการลงโทษให้เสียค่าปรับอย่างเดียว หรือพร้อมกับโทษอื่นแล้ว ไม่ต้องบันทึกในใบแจ้งโทษเลขที่ 3 ก็ต่อเมื่อได้เสียค่าปรับแล้ว หรือได้หมดอายุความแล้วเท่านั้น สำหรับการได้รับการอภัยโทษทั้งหมด หรือบางส่วนด้วยยื่นคำร้องขอให้อภัยโทษนั้น ให้ถือว่าได้รับโทษทั้งหมด หรือบางส่วนแล้ว หากในกรณีที่หมดอายุความของโทษจำคุกแล้ว การนับกำหนดต่าง ๆ นั้นให้นับแต่วันที่พ้นกำหนดอายุความนั้นไป โดยให้กรมอัยการเป็นผู้ประกอบหลักฐานว่ายังไม่ได้รับโทษแต่อย่างไรก็ตาม ในมาตรา 702 ก็ได้ระบุถึงกรณีที่หลังจากได้มีการลงโทษด้วยความผิดฐานลหุโทษ หรือโทษานุโทษ โดยนอกจากโทษให้เสียค่าปรับแล้ว ให้บันทึกเนื้อความที่มีในใบแจ้งโทษเลขที่ 1 ทั้งหมดลงในใบแจ้งโทษเลขที่ 3 ยกเว้นว่าตกอยู่ในกรณีของมาตรา 700

ซึ่งกระบวนการในการยื่นคำร้องขอการออกใบแจ้งโทษเลขที่ 3 ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 703 ว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องจะร้องขอเอาใบแจ้งโทษเลขที่ 3 ได้ก็ต่อเมื่อได้ยื่นจดหมายลงลายมือชื่อ และประกอบกับใบทะเบียนครอบครัวของตนอย่างชัดเจนเท่านั้น หากไม่มีประวัติในใบแจ้งโทษเลขที่ 1 ออกชื่อบุคคลดังกล่าวแล้ว ให้อธิบดีกรมทะเบียนโทษศูนย์กลางเป็นผู้ตรวจรูปพรรณตามกระบวนการทุกขั้นตอน ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 692 และให้บันทึกหมายเหตุ (ลงความเห็น) ว่า เห็น และตรวจ “รูปพรรณสัณฐานแล้ว” และลงลายมือชื่อของอธิบดีกรมทะเบียนโทษศูนย์กลาง หรือผู้ต่างหน้าไว้ในใบแจ้งโทษเลขที่ 3 ด้วย

นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการส่งข้อมูลคนต่างด้าวที่กระทำผิด โดยได้กำหนดไว้ในมาตรา 704 ดังนี้ เมื่อได้มีสัญญาทางการทูตเกี่ยวกับเรื่องนี้กับรัฐต่างประเทศแล้ว ให้กรมทะเบียนโทษศูนย์กลางที่ได้บันทึกใบแจ้งโทษเลขที่ 1 แล้ว ทำการจัดส่งใบแจ้งโทษเลขที่ 1 เกี่ยวกับคนต่างด้าวที่เป็นพลเมืองของประเทศนั้น ๆ พร้อมด้วยสำเนาหนึ่งฉบับไปให้กรมนั้น (กรมทะเบียนโทษศูนย์กลางของประเทศดังกล่าว ถ้ามี)

สำหรับโทษของผู้ที่แอบอ้าง โดยการนำชื่อคนอื่นไปใช้บันทึก เป็นเหตุให้บันทึกรูปคนอื่นลงในใบแจ้งโทษ ก็จะถูกลงโทษจำคุก 10 เดือน ถึง 5 ปี นอกจากนี้แล้ว การฟ้องร้องที่จะได้ดำเนินคดีด้วยความผิดฐานครุโทษ ฐานปลอมแปลง (เอกสาร) หากมีบุคคลที่ให้คำเท็จเกี่ยวกับทะเบียนครอบครัวของผู้ต้องหาโดยเจตนา อันเป็นเหตุให้บันทึกการลงโทษลงในใบแจ้งโทษของคนอื่น นอกจากผู้ต้องหาแล้ว ตนก็จะถูกลงโทษเช่นเดียวกันนั้นตามมาตรา 705 และในมาตรา 706 ยังได้บัญญัติไว้อีกว่า ไม่ว่าผู้ใดหากใช้ชื่อปลอม หรือคุณสมบัติปลอมนำมาร้องขอรับใบแจ้งโทษเลขที่ 3 ของคนอื่น ก็จะถูกลงโทษจำคุกตั้งแต่ 1 เดือนถึง 1 ปี

โดยที่รูปแบบของการจัดทำทะเบียนโทษเลขที่ 1 เลขที่ 1 ซ้ำ เลขที่ 2 และเลขที่ 3 คือ รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้กำหนดตามมาตรา 708

3.1.2 “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) ของประเทศลาวในปัจจุบัน คือ ใบแจ้งโทษ เลขที่ 3 ซึ่งในปัจจุบันประเทศลาวยังคงนำมาปฏิบัติใช้เพียงใบแจ้งโทษเลขที่ 3 เท่านั้น ซึ่งเป็นเพียงแค่ธรรมเนียมปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยไม่มีกฎหมายที่ชัดเจนอย่างเช่นกฎหมายลาวในอดีตดังจะได้นำมาศึกษาต่อไป

“ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) ถือเป็นแนวทางในกระบวนการ และระเบียบปฏิบัติของรัฐ ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของประชาชนลาว เพื่อสิทธิพลเมือง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สืบเนื่องจากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าระบบ “ใบแจ้งโทษ” มีที่มาจากระบบกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส โดยในปัจจุบันประเทศลาวยังคงนำมาเป็นธรรมเนียมในการปฏิบัติ แต่เป็นการปฏิบัติอย่างไม่มีระบบ ซึ่งไม่มีกฎหมายในการจัดทำระบบการบันทึกข้อมูล การเปิดเผยข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากร เพื่อนำมาซึ่งความยุติธรรมต่อบุคคลพื้น โทษ ประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้โดย

อย่างไรก็ตามใน “ใบแจ้งโทษ” นั้น บุคคลที่ได้กระทำความผิดทางอาญาจะถูกระบุไว้ใน “ใบแจ้งโทษ” เพียงแค่จะระบุว่าเคยกระทำความผิดในสถานนั้น ๆ มาก่อนเท่านั้น แต่ไม่ได้บอกถึงรายละเอียดของโทษ สาเหตุการกระทำผิด กระทำผิดโดยเจตนาหรือไม่ รูปพรรณสัณฐาน และรายพิมพ์นิ้วมือ เป็นต้น หรือเป็นกรณีการภาคทัณฑ์หรือไม่ และสำหรับการขอให้ออก “ใบแจ้งโทษ” ผู้เกี่ยวข้องจะต้องยื่นคำร้องขอที่ศาลประจำจังหวัดโดยนำเอกสารหลักฐานยืนยันเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยจากผู้อยู่ใหญ่บ้านที่ตนอาศัยอยู่ มายื่น ซึ่งกระบวนการในการตรวจสอบทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศลาวเพื่อการออก “ใบแจ้งโทษ” จะสืบค้นจากคำพิพากษาของศาล โดยในระบบตรวจสอบของทางราชการจะมีการสืบค้นจากคำพิพากษาของศาลประจำจังหวัด ซึ่งไม่มีระบบที่สามารถตรวจสอบได้ทุกที่ทำการของศาลทั่วประเทศ จึงทำให้การออก “ใบแจ้งโทษ” ขาดระบบที่ชัดเจน ซึ่งในกรณีเดียวกันนี้เองศาลก็ไม่มีข้อมูลของผู้กระทำความผิดอย่างครบถ้วน และไม่สามารถตรวจสอบนักโทษผู้ที่เคยมีประวัติการกระทำผิดซ้ำครอบคลุมในทุกศาลทั่วประเทศได้

อย่างไรก็ตาม องค์การดำเนินคดีอาญาของประเทศลาวประกอบด้วย องค์การอัยการประชาชน องค์การสืบสวน-สอบสวน ศาลประชาชน และกระทรวงยุติธรรม³ โดยจะกล่าวถึงอำนาจหน้าที่บางส่วนของแต่ละองค์การที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ดังนี้

³ กฎหมายว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา (ประเทศลาว) ค.ศ. 2004, (2547, 15 พฤษภาคม), ภาค 3 องค์การดำเนินคดี และผู้เข้าร่วมในการดำเนินคดี, หมวด 1 องค์การดำเนินคดีอาญา, มาตรา 22, หน้า 115.

ก. อำนาจหน้าที่ของอัยการประชาชน⁴

- ในการติดตามตรวจตราการปฏิบัติงานตามกฎหมายขององค์การสืบสวน-สอบสวน เพื่อให้มีความชัดเจน หาแนวทางในการป้องกันการกระทำผิด โดยประสานงานกับองค์การรัฐ และองค์การที่เกี่ยวข้อง พิจารณาเสนอให้อภัยโทษ

- ดำเนินการสืบสวน-สอบสวนคดีบางส่วน หรือทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ และหน้าที่ของตนตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้

ข. อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน⁵ วินิจฉัย สรุปสำนวนคดี ออกคำแถลง หรือคำตกลงของอัยการตามการมอบหมาย โดยมีกระบวนการในการสอบสวนดังนี้

การบันทึกคำให้การ การสอบถามซึ่งหน้า การตรวจสถานที่เกิดเหตุ และการชันสูตรศพ การตรวจเคหะสถาน ยานพาหนะและตัวบุคคล การยึด และอายัดทรัพย์สิน การทดสอบข้อมูลใหม่ การชี้ตัว และการยืนยัน โดยจะกล่าวเฉพาะกระบวนการบันทึกคำให้การที่มีสาระสำคัญกับงานวิจัยนี้ ตามมาตรา 45 เกี่ยวกับบทบันทึกคำให้การ วรรค 5⁶ ที่ว่า ในกรณีที่ผู้ให้การ หากไม่ยอมลงลายเซ็น (ลายมือชื่อ) หรือไม่ยอมพิมพ์ลายนิ้วมือ เจ้าหน้าที่สืบสวน-สอบสวน ต้องบันทึกหมายเหตุไว้ในตอนท้ายของบทบันทึก กล่าวคือ การเก็บลายพิมพ์นิ้วมือในที่นี้ไม่ได้เพื่อเป็นการเก็บรักษาประวัติลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กระทำผิดไว้เพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะคำว่า “ผู้ให้การ” นี้อาจเป็นคำให้การของผู้ถูกกล่าวหา หรือพยาน หรือผู้เสียหายก็ได้ซึ่งได้พิมพ์ลายนิ้วมือไว้แทนการลงลายมือชื่อ

ค. อำนาจหน้าที่ของศาลประชาชน⁷

ศาลยุติธรรมแบ่งออกเป็น 3 ชั้นศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลประชาชนสูงสุด (ศาลฎีกา) โดยศาลประชาชนสูงสุดจะมีอยู่ศาลเดียวอยู่ที่ นครหลวงเวียงจันทน์ ส่วนศาลอุทธรณ์ จะมีอยู่ 3 ศาล เช่น ศาลอุทธรณ์ภาคเหนือ อยู่ที่จังหวัดหลวงพระบาง ศาลอุทธรณ์ภาคกลาง อยู่ที่ นครหลวงเวียงจันทน์ และศาลอุทธรณ์ภาคใต้อยู่ที่ จังหวัดจำปาสัก สำหรับศาลชั้นต้นที่เกี่ยวข้องกับ

⁴ หมายความว่าด้วยองค์การอัยการประชาชนแห่ง สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ค.ศ. 2003, (2546, 21 ตุลาคม), หน้า 1-2.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.

⁶ หมายความว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา (ประเทศลาว) ค.ศ. 2004, ภาค 4 การสืบสวน-สอบสวนคดีอาญา, หมวด 3 มาตรการสืบสวน-สอบสวน, หน้า 127.

⁷ หมายความว่าด้วยศาลประชาชน แห่ง สาธารณรัฐ ประชาธิปไตย ประชาชนลาว ค.ศ. 2003, (2546, 21 ตุลาคม), หน้า 18.

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือศาลอาญา จะมีอยู่หลายศาลประจำอยู่แต่ละจังหวัด และแต่ละเขต ซึ่งผู้มีอำนาจในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรคือ ศาลชั้นต้นที่ประจำอยู่แต่ละจังหวัด ภายใต้การแนะนำของศาลประชาชนสูงสุด (ศาลฎีกา)

อย่างไรก็ตาม ทั้ง 3 ชั้นศาลต่างก็มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาอรรถคดี ให้การศึกษาอบรม ลงโทษผู้ละเมิดกฎหมาย จำคุกการกระทำผิด และหาสาเหตุของการกระทำผิด ซึ่งในทางปฏิบัติเห็นว่ากระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับทะเบียนประวัติอาชญากรของลาว ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลประวัติผู้กระทำความผิด และไม่มีโอกาสนำทะเบียนประวัติอาชญากรมาใช้ในการกำหนดโทษทั้งสิ้นอย่างเช่นในหลาย ๆ ประเทศ กล่าวคือไม่มีอำนาจในการออก “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) และนำมาใช้เพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรมโดยมีเพียงแค่ศาลเท่านั้นที่มีอำนาจหน้าที่นี้ อย่างไรก็ตาม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าแต่เดิมในทางปฏิบัติไม่มีกระบวนการอย่างเป็นระบบที่ชัดเจน ต่อมา “ประธานศาลประชาชนสูงสุด” (ศาลฎีกา) จึงได้ออกคำแนะนำ⁸ เลขที่ 343/สปสส, ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2547 ถึง “ประธานศาลแขวง นคร เขตพิเศษ” (ศาลประจำจังหวัด) เรื่องแนะนำเกี่ยวกับการออก “ใบแจ้งโทษ” โดยมีเนื้อหาสาระที่สำคัญดังนี้ **“การออกใบแจ้งโทษของศาลประชาชนทั่วประเทศที่ผ่านมาเห็นว่าไม่มีความเป็นเอกภาพ โดยเฉพาะร่าง รูปแบบของ ใบแจ้งโทษ นอกจากนี้การออก ใบแจ้งโทษ ไม่มีระบบที่ชัดเจนอันเป็นเหตุให้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างมากหลาย”** ดังนั้นเพื่อให้ “ใบแจ้งโทษ” เป็นเอกสารที่มีคุณค่า และเป็นที่ยึดถือของสังคมอันเป็นการยืนยันถึงความบริสุทธิ์ หรือการต้องโทษของพลเมือง ประธาน “ศาลประชาชนสูงสุด” (ศาลฎีกา) จึงได้ออกคำแนะนำเพื่อเป็นที่ยอ้างอิงในทางปฏิบัติโดยมีการบัญญัติไว้เพียงไม่กี่มาตราในมาตรา 1 ระบุว่า “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) เป็นเอกสารทางการเพื่อยืนยันสถานะภาพของบุคคลนั้น ๆ และในมาตรา 2 ที่ว่า เนื้อหาใน “ใบแจ้งโทษ” ต้องมี ชื่อของศาลที่ออกใบแจ้งโทษ เลขที่ วันเดือนปีที่ออก ชื่อ สกุล ประวัติส่วนตัว และประวัติการระวางโทษ (ถ้ามี) ส่วนในมาตรา 3 ระบุถึงในส่วนของเนื้อหาให้ปฏิบัติตามร่างที่ศาลประชาชนสูงสุดเป็นผู้กำหนดโดยเนื้อหาในร่างนั้นในส่วนของประวัติการระวางโทษ (ถ้ามี) จะมีเขียนใส่ในช่องเล็ก ๆ ที่บอกได้เพียงคำว่า “เคยกระทำความผิดมาก่อน” เท่านั้น โดยไม่มีการบอกถึงพฤติการณ์ของการกระทำผิด สาเหตุการกระทำผิด หรือการเก็บลายพิมพ์นิ้วมือ ฯลฯ เป็นต้น นอกจากนี้ร่างดังกล่าวต้องมีตราประทับของกรมคุ้มครองตรวจตราและสถิติของ “ศาลประชาชน

⁸ “คำแนะนำ” คือบทบัญญัติที่มีผลบังคับทั่วไป บัญญัติออกมาเพื่อปฏิบัติแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคม และงบประมาณแห่งรัฐ กฎหมาย ระเบียบการ แผนการ หรือหน้าที่การงานใดหนึ่ง โดยบ่งชี้เกี่ยวกับความเข้าใจ วิธี ขั้นตอน การใช้พาหนะอุปกรณ์ กำหนดเวลาของการปฏิบัติ การประสานงาน ฯลฯ

สูงสุด” (ศาลฎีกา) เพียงเพื่อป้องกันการปลอมแปลงเอกสารเท่านั้น ในกรณีนี้ ภาคส่วนเกี่ยวข้องของ “ศาลประชาชนสูงสุด” (ศาลฎีกา) ได้ประทับตราเอาไว้ก่อนแล้วค่อยส่งมายัง “ศาลแขวง นคร เขต พิเศษ” (ศาลประจำจังหวัด) เพื่อดำเนินการต่อไป (รายละเอียดดูที่ภาคผนวก) และท้ายที่สุดใน มาตรา 5 เป็นการมอบอำนาจหน้าที่ในการออก “ใบแจ้งโทษ” ให้ “ศาลประชาชนแขวง นคร เขต พิเศษ” (ศาลประจำจังหวัด) มาตรา 8 ที่กำหนดให้ “ใบแจ้งโทษ” มีอายุการใช้งานได้ 3 เดือนนับจาก วันที่ศาลออกให้ หากจะต้องไปทำธุรกรรมใด ๆ อีกเกินกำหนดอายุการใช้งานของ “ใบแจ้งโทษ” ไปแล้ว ผู้เกี่ยวข้องต้องดำเนินการขอ “ใบแจ้งโทษ” จากศาลใหม่

ดังนั้น กล่าวโดยสรุป ก็คือ คำแนะนำของ “ประธานศาลประชาชนสูงสุด” (ศาลฎีกา) ได้ บัญญัติเอาไว้ โดยมีวัตถุประสงค์เพียงแค่ปรับรูปแบบร่าง “ใบแจ้งโทษ” โดยมอบอำนาจ และ กำหนดให้ทุก “ศาลแขวง นคร เขต พิเศษ” (ศาลชั้นต้น) ทั่วประเทศใช้ร่างที่ “ศาลประชาชนสูงสุด” (ศาลฎีกา) เป็นผู้กำหนดเพื่อให้มีระบบอย่างเป็นเอกภาพ และป้องกันการปลอมแปลงเนื่องจากได้รับการวิพากษ์ วิจารณ์กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งยังมีอีกหลายประเด็นที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ของประเทศลาวควรมุ่งให้ความสำคัญในเรื่องของ ระบบ “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) เพื่อให้มีระบบที่ชัดเจนเป็นธรรม และเกิดประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่าง แท้จริง

ง. อำนาจหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรม

สำหรับกระทรวงยุติธรรมของประเทศลาวในปัจจุบัน ไม่มีหน่วยงานใดที่รับผิดชอบเกี่ยวข้อง ในการเก็บข้อมูล บันทึกข้อมูล เกี่ยวกับ “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) ใว้อย่างเช่นลาว ในอดีต ที่ให้กระทรวงยุติธรรมเป็นศูนย์กลางในการบันทึกทะเบียนประวัติอาชญากร ดังจะเห็นได้ จาก “คำรัด” ว่าด้วยการจัดตั้งและเคลื่อนไหวกของกระทรวงยุติธรรม เลขที่ 404/นย, ลงวันที่ 23/11/2550 โดยสำนักงานนายกรัฐมนตรีในปัจจุบัน ซึ่งไม่มีมาตราใดที่บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจ หน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมในการบันทึกข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรไว้เลย

ดังนั้นในงานวิจัยฉบับนี้ จึงเห็นควร ได้นำทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศอื่นมา เปรียบเทียบ โดยให้ความสำคัญกับระบบของประเทศไทย และประเทศฝรั่งเศส เพื่อเป็นแนวทางใน การเสนอความเห็นสำหรับการปรับปรุงกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้อง อันจะนำมาซึ่งความเป็นธรรม ในกระบวนการยุติธรรมที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ของประเทศลาวในปัจจุบันต่อไป

3.1.3 ทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย ระบบทะเบียนประวัติอาชญากรเริ่มปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรก (ในประเทศไทย) เมื่อปี พ.ศ. 2443 โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์⁹ ได้ทรงจัดตั้งกองพิมพ์ลายมือขึ้นที่กองลหุโทษ โดยทรงสอนวิธีการตรวจสอบเส้นลายมือ และวิธีเก็บพิมพ์ลายมือสำหรับตรวจลายพิมพ์นิ้วมือผู้ต้องหาในคดีอาญา เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการเพิ่มโทษผู้กระทำความผิดซ้ำที่ไม่เจ็ดหลาย ซึ่งเป็นต้นแบบ และจุดเริ่มต้นของการพิสูจน์ลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กระทำความผิดอาญาที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติรับผิดชอบในปัจจุบัน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติในสมัยที่มีฐานะเป็นกรมตำรวจเริ่มเห็นความสำคัญของการนำทะเบียนประวัติอาชญากรมาใช้ในการสอบสวนเมื่อปี พ.ศ. 2475 ซึ่งในช่วงแรกได้รวมงานพิสูจน์หลักฐาน และงานทะเบียนประวัติอาชญากรไว้ด้วยกัน โดยตั้งขึ้นเป็นหน่วยงานในสังกัดตำรวจสันติบาล ต่อมาในปี พ.ศ. 2476 ได้มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการต่าง ๆ ในกระทรวงมหาดไทย โดยพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวกำหนดให้กองกำกับการ 3 กองตำรวจสันติบาล มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการพิมพ์ลายนิ้วมือ บันทึกแผนประทุษกรรม พิสูจน์หลักฐาน บัญชีโจรผู้ร้าย และเนรเทศ

พอมถึงปี พ.ศ. 2483 กรมตำรวจได้มีการปรับปรุง และขยายงานภายในของกรมตำรวจใหม่¹⁰ โดยได้จัดตั้งกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางขึ้นใหม่ โดยแยกงานทางด้านวิทยาการ ซึ่งเดิมสังกัดอยู่กับกองบังคับการตำรวจสันติบาลมาขึ้นตรงนี้ และเมื่อกิจการของกองตำรวจสอบสวนกลางได้เจริญรุดหน้าไป จึงได้ยกฐานะขึ้นเป็นกองพิเศษ ซึ่งกองพิเศษที่จัดตั้งขึ้นใหม่นี้เป็นรากฐานของ "กองพิสูจน์หลักฐาน" และ "กองทะเบียนประวัติอาชญากร" เมื่อปี พ.ศ. 2493 ต่อมาในปี พ.ศ. 2497 กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางได้มีการปรับปรุงหน่วยงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเพิ่มชั้นกองบังคับการขึ้นใหม่อีก 4 กอง และมีอยู่กองหนึ่งที่เป็นส่วนหนึ่งของกองพิสูจน์หลักฐาน คือ กองวิทยาการ โดยกองพิเศษได้ถูกยุบไปพร้อมกับกองวิทยาการที่ตั้งขึ้นใหม่ เพื่อต้องการให้ดำเนินงานด้านการพิสูจน์ค้นคว้าตัวบุคคลรวมอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน สำหรับกองวิทยาการที่ตั้งขึ้นมาใหม่ดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 กองกำกับการ คือ กองกำกับการ 1 มีหน้าที่ประกอบแผนถ่ายรูปสถานที่เกิดเหตุ แผนเอกสารรวมถึงแผนกหอดูดวงและแผนกพิพิธภัณฑสถานคติ ในส่วนของกองกำกับการ 2 ทำหน้าที่ตรวจสอบพิมพ์ลายนิ้วมือ ตรวจเก็บพิมพ์ลายนิ้วมือ จัดเก็บบัญชีการต้องโทษ

⁹ ดูพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ พ.ศ. 2508, อ้างในทวีศักดิ์ ภัคดีโต, ทะเบียนประวัติอาชญากร, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า48-49.

¹⁰ พล.ต.อ.พจน์ บุญยะจินดา เสริมภาพพจน์ ลดความขัดแย้ง แข่งขันทำงาน มุ่งบริการประชาชน กองพิสูจน์หลักฐานสำนักงานวิทยาการตำรวจ, 2537, หน้า 1-2.

รวมถึงการประทุษกรรม และในท้ายที่สุดคือกองกำกับการ 3 มีแผนกสถิติคืออาชญากร แผนกสถานคูตัว แผนกสืบจับและของหายได้คืน พอมาถึงปี พ.ศ. 2503 กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางได้มีการปรับปรุงหน่วยงานต่าง ๆ ใหม่ โดยยุบ "กองวิทยาการ" ออกจากสารบบทำเนียบราชการตำรวจ โดยแยกงานของกองนี้ออกเป็น 2 กอง คือ กองพิสูจน์หลักฐาน และกองทะเบียนประวัติอาชญากร โดยการแยกงานด้านการตรวจพิสูจน์วัตถุพยาน และงานการตรวจพิสูจน์ค้นคว้าในด้านตัวบุคคลออกจากกัน และได้มีการปรับปรุงหน่วยงานทั้งสองให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ดังนั้นกองพิสูจน์หลักฐานจึงถือกำเนิด และเป็นหน่วยงานระดับกองบังคับการขึ้นตรงต่อกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ ตั้งแต่วันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2503 ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 18) พ.ศ. 2535 ได้จัดตั้งสำนักงานวิทยาการตำรวจกำหนดให้กองพิสูจน์หลักฐาน และกองทะเบียนประวัติอาชญากรมีสายบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อ "สำนักงานวิทยาการตำรวจ" หลังจากที่ได้ปรับปรุงกิจการตำรวจเพื่อวางรากฐานตำรวจในระบอบประชาธิปไตยแล้ว กรมตำรวจได้ปรับปรุงการบริหารให้ดีขึ้น และเหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ปริมาณ และคุณภาพของงานเรื่อยมา จนถึงปี พ.ศ. 2541¹¹ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาโอนกรมตำรวจ ซึ่งเคยขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย ไปจัดตั้งเป็น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี

องค์กรที่เกี่ยวข้อง

องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลอันเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรนั้นมีหลายหน่วยงาน ซึ่งต่างมีวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บเพื่อประโยชน์สำหรับหน่วยงานนั้น ๆ โดยจะนำมาศึกษาดังนี้

ก. สำนักงานตำรวจ¹² ขึ้นตรงต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงาน และดำเนินการเกี่ยวกับงานวิทยาการตำรวจรวมทั้งการตรวจพิสูจน์หลักฐาน การถ่ายรูป การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การทะเบียนประวัติอาชญากร การจัดเก็บสารบบลายพิมพ์นิ้วมือ และการตรวจสอบประวัติการกระทำความผิดของผู้ต้องหา และบุคคลทั่วราชอาณาจักร ตลอดจนการติดต่อ

¹¹ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ วิกิพีเดีย. [ระบบออนไลน์]. (2012, November 6, 21:53)

¹² ดูพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติมปี 2535 มาตรา 4 อนุ 23 และ 23 ค, อ้างในทวีศักดิ์ ภักดีโต, ทะเบียนประวัติอาชญากร, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า49-50.

ประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการตำรวจทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งการปฏิบัติงานร่วมกัน หรือเป็นประโยชน์ในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพชัดเจน และเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น ในกระบวนการยุติธรรม โดยกองทะเบียนประวัติอาชญากรมีหน้าที่รวบรวมข้อมูลประวัติของผู้ต้องหา และบุคคลที่ราชอาณาจักรอาจกล่าวได้ว่ากองทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นศูนย์กลางการรวบรวมประวัติ และข้อมูลการกระทำผิดของผู้ต้องหาและบุคคลระดับประเทศ

การจัดเก็บข้อมูลของกองทะเบียนประวัติอาชญากร ซึ่งเป็นศูนย์ข้อมูลหลักของประเทศจะทำการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่พนักงานสอบสวน และตำรวจโดยข้อมูลแต่ละประเภทจะไม่ได้ถูกนำมาใช้พร้อมกันหมดทุกข้อมูล แต่จะนำมาใช้ตามความจำเป็น และความเหมาะสมในแต่ละเรื่องเป็นสำคัญซึ่งจะทำการศึกษาดังนี้

ก.1 ลายพิมพ์นิ้วมือมี 3 ประเภทคือ¹³

- + ลายพิมพ์นิ้วมือผู้ต้องหา หรือบุคคลซึ่งเป็นภัยต่อสังคม
- + ลายพิมพ์นิ้วมือผู้ขออนุญาตต่าง ๆ โดยการขออนุญาตทำการอย่างใด หากมีกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการกำหนดคุณสมบัติ หรือให้สืบความประพฤติ หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาเห็นเป็นการสมควรให้ตรวจสอบพิมพ์ลายนิ้วมือหรือขออนุญาตเพื่อที่จะได้ทราบประวัติความประพฤติสำหรับประกอบการพิจารณาทางหน่วยราชการหรือตำรวจท้องที่นั้น ๆ ก็จะต้องดำเนินการเช่น ให้ตรวจสอบพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ขออนุญาต เพื่อที่จะได้ทราบประวัติต้องหาคดีอาญาสำหรับประกอบการพิจารณา เมื่อหน่วยงานหรือตำรวจท้องที่นั้นมีภูมิลำเนาอยู่ จัดให้มีการพิมพ์ลายนิ้วมือ แล้วให้พิมพ์ลายนิ้วมือผู้ขออนุญาตด้วยแบบพิมพ์นิ้วมือ (พลม. 24-ต.538) คนละ 1 ฉบับ เมื่อกองทะเบียนประวัติอาชญากรตรวจสอบได้ผลประการใด ให้แจ้งผลการตรวจสอบไปยังหน่วยงาน หรือตำรวจท้องที่ที่ส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือมาให้ตรวจสอบทราบ เมื่อหน่วยงานได้รับเรื่องขออนุญาตต่าง ๆ ได้รับแจ้งผลการตรวจสอบลายพิมพ์นิ้วมือหรือหลักฐานอื่นจากกองทะเบียนประวัติอาชญากรแล้ว ให้เก็บรวมไว้กับเรื่องเดิมของผู้ขออนุญาตนั้น ๆ เพื่อใช้เป็นหลักฐานต่อไป

- + ลายพิมพ์นิ้วมือผู้ขออนุญาตสมัครเข้ารับราชการ หรือเข้าทำงานเทศบาล สุขาภิบาล และองค์การของรัฐบาล โดยมีหนังสือส่งตัวผู้สมัครไปยังสถานีตำรวจท้องที่ที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนาอยู่พิมพ์

¹³ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ, 2554, หน้า 5-6.

ลายนิ้วมือเพื่อขอทราบประวัติทางสถานีตำรวจท้องที่ภูมิลำเนาของผู้สมัครงานซึ่งได้รับหนังสือส่งตัวผู้สมัครงานแล้ว ก็จะดำเนินการดังนี้

เมื่อสถานีตำรวจท้องที่ที่ได้รับหนังสือขอตรวจสอบประวัติการต้องหาคดีอาญาของผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่ ให้พิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ที่สมัครเข้ารับราชการ หรือทำงาน ด้วยแบบพิมพ์ลายนิ้วมือ (พลม. 24-ต.538) คนละ 1 ฉบับ แล้วส่งไปตรวจสอบยังกองทะเบียนประวัติอาชญากรเมื่อกองทะเบียนประวัติอาชญากรตรวจสอบได้ผลประการใด ให้แจ้งสถานีตำรวจท้องที่ เพื่อรวบรวมผลการตรวจสอบพิมพ์ลายนิ้วมือส่งไปยังหน่วยงานที่รับสมัครบุคคลเข้าทำงานต่อไป เมื่อหน่วยงานเจ้าของเรื่องได้รับแจ้งผลการตรวจสอบลายพิมพ์นิ้วมือจากกองทะเบียนประวัติอาชญากรแล้ว ให้เก็บรวมไว้กับเรื่องเดิมเพื่อใช้เป็นหลักฐานต่อไป ส่วนในหน่วยงานเอกชน หรือบุคคลใดมีความประสงค์ขอให้มีการตรวจสอบประวัติพนักงานลูกจ้างของตน ผู้บังคับการกองทะเบียนประวัติอาชญากรจะพิจารณาว่าสมควรจะตรวจสอบหรือไม่ โดยพิจารณาประโยชน์ที่ทางราชการจะได้รับ และต้องได้รับความยินยอมด้วยการลงลายมือชื่อของผู้ที่จะถูกตรวจสอบประวัติลงใน "แบบพิมพ์ลายนิ้วมือ ผู้ขออนุญาต สมัครงาน" โดยมีข้อความกำกับว่า "ข้าพเจ้ายินยอมให้กองทะเบียนประวัติอาชญากร และสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ ตรวจสอบ พร้อมจัดเก็บข้อมูล และดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องได้" หากเห็นสมควรจะตรวจสอบประวัติก็อนุมัติให้ดำเนินการได้ ทั้งนี้จะต้องไม่ส่งผลกระทบต่องานประจำของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติด้วย โดยนำรายชื่อและเลขประจำตัวประชาชนไปทำการตรวจสอบประวัติ และหมายจับ ถ้าพบหมายจับเป็นบุคคลคนเดียวกันให้กองทะเบียนประวัติอาชญากร แจ้งสถานีตำรวจที่ออกหมายจับเพื่อดำเนินการต่อไป ประกอบกับในกรณีที่ผู้บังคับการกองทะเบียนประวัติอาชญากรเห็นว่าควรพิมพ์ลายนิ้วมือตรวจสอบประวัติด้วยก็ให้ดำเนินการได้ ทั้งนี้การพิมพ์ลายนิ้วมือขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้ถูกพิมพ์ลายนิ้วมือด้วย และในท้ายที่สุดเมื่อพบประวัติผู้ที่ถูกตรวจสอบประวัติ กองทะเบียนประวัติอาชญากรจะแจ้งไปให้หน่วยงานเอกชน หรือบุคคลผู้ขอให้ตรวจสอบประวัติทราบ

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับลายพิมพ์นิ้วมืออาชญากรที่ราชอาณาจักรจะถูกเก็บไว้ในฐานข้อมูลของระบบตรวจสอบลายพิมพ์นิ้วมืออัตโนมัติของทะเบียนประวัติอาชญากร โดยระบบ AFIS (Automated Fingerprint Identification System) จะเชื่อมโยงไปยังระบบฐานข้อมูลประวัติอาชญากร CDOS (Criminal Database Operating System) โดยที่ระบบ CDOS และศูนย์คอมพิวเตอร์กลาง "ทิวา" มีการจัดแบ่งพื้นที่ไว้ตามภารกิจออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนการบันทึกข้อมูล ส่วนควบคุมรักษาฐานข้อมูล และส่วนให้บริการข้อมูล เพื่อที่จะให้รายละเอียดและยืนยันประวัติทั่วไปของผู้ต้องหา ทั้งนี้เพื่อให้การบันทึกข้อมูลเข้าระบบมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน สามารถสนับสนุนงานของพนักงานสอบสวน และหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดย พล. ต. ท.

พีระพงษ์ ตามาพงศ์ จึงจัดทำบันทึกข้อความเรื่อง "กำชับการปฏิบัติในการกรอกข้อมูลลงบนแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ" ฉบับวันที่ 17 มกราคม 2556 โดยมีวัตถุประสงค์ประสงค์เพื่อกำชับให้ทุกหน่วยดำเนินการ ดังนี้ ดำเนินการดาวน์โหลดโปรแกรมบันทึกข้อมูลบนแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือได้จากเว็บไซต์ www.criminal.police.go.th ชื่อโปรแกรม พลม. 25 -ต. 539 (ผู้ต้องหาฯ) และโปรแกรม พลม. 24 -ต. 538 (ผู้ขออนุญาต สมัครงาน) อย่างไรก็ตาม หากหน่วยงานใดไม่สามารถดาวน์โหลดโปรแกรมดังกล่าวได้ หรือขัดด้วยเหตุผลต่าง ๆ และยังมีความจำเป็นต้องกรอกข้อมูลประวัติด้วยลายมือ ให้ดำเนินการจัดพิมพ์ข้อมูลรายละเอียดลงตามแบบฟอร์มที่มีไว้ให้ด้วยเครื่องพิมพ์ดีด หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ เนื่องจากการสำรวจข้อมูลผ่านมาพบว่า ยังมีหลายหน่วยยังไม่ได้ดำเนินการดาวน์โหลดโปรแกรมบันทึกข้อมูลลงบนแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือนี้อีก และยังคงกรอกข้อมูลประวัติของผู้ต้องหา จำเลย ผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขัง ผู้ถูกกักกัน ผู้รับการอบรมและศพ รวมทั้งผู้ขออนุญาต สมัครงาน ด้วยวิธีเขียนด้วยลายมือ ปัญหาที่คือ ทำให้การบันทึกข้อมูลประวัติเกิดความล่าช้า และความคลาดเคลื่อนในการบันทึกข้อมูลจากแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือเข้าระบบ อันจะส่งผลทำให้จัดเก็บข้อมูลผิดพลาด และก่อให้เกิดผลเสียหายต่อทางราชการได้

ก.2 ประวัติอาชญากร¹⁴

ในการจัดเก็บข้อมูลของกองทะเบียนประวัติอาชญากรนั้น เดิมเป็นการทำด้วยมือทั้งหมด กล่าวคือ เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาลงโทษจำคุก ปรับ หรือรอการลงโทษบุคคลใดบุคคลนั้นจะถูกทำแฟ้มประวัติและกรอกเลขหมายบัญชีการต้องโทษ (บ.ช.ท.) ต่อมาได้เปลี่ยนมาเรียกว่าบัญชีรายการประวัติ (บ.ช.ป.) โดยบัญชีนี้ไม่เพียงแต่จะมีประโยชน์เฉพาะเป็นเลขหมายแฟ้มประวัติและแผนลายพิมพ์นิ้วมือนั้น ถ้ามีเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเจ้าของประวัติในด้านอื่น ๆ เช่น ต้องการสืบจับตัวอีก หรือต้องการเก็บวิธีการกระทำผิดของบุคคลใดก็จะใช้เลขหมาย (บ.ช.ป.) นี้กรอกเข้าไปในเรื่องหรือแผ่นบัตรนั้น ๆ หากถึงคราวจำเป็นก็จะสามารถนำแฟ้มประวัติของบุคคลนั้นขึ้นมาดูได้ทันทีโดยเลขหมาย (บ.ช.ป.) จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่จะใช้วิธีตัดปีเมื่อขึ้น พ.ศ. ใหม่ ในการนี้ก็จะทราบได้ทันทีว่าบุคคลนั้นเริ่มกระทำผิดและมีประวัติการกระทำผิดมาแต่เมื่อใด โดยภายในแฟ้มประวัติจะมีรายละเอียดต่าง ๆ นับแต่ก่อนถูกจับจนมาถึงการถูกจับครั้งแรก รายการต้องโทษ การสืบสวนของตำรวจ การย้ายที่อยู่ ฯลฯ

ต่อมา กองทะเบียนประวัติอาชญากรมีศูนย์คอมพิวเตอร์กลาง “ทิวา” เป็นศูนย์รวมการบันทึกจัดเก็บข้อมูลประวัติอาชญากรต่าง ๆ ของกองทะเบียนประวัติอาชญากร¹⁵ ด้วยการนำระบบ

¹⁴ กรมตำรวจ, คู่มือสำนักงานทะเบียนประวัติอาชญากร (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรประเสริฐ, 2497), หน้า 5-6, อ้างใน, ทวีศักดิ์ กักดีโต, ทะเบียนประวัติอาชญากร, หน้า 57-58.

คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้เพื่อให้ข้อมูลที่เป็นตัวอักษร และภาพถ่ายมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บริการแก่เจ้าพนักงานตำรวจทั้งในการสืบสวนและสอบสวน เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมาโดยได้มีการพัฒนาโปรแกรมระบบมีชื่อว่า CDOS ย่อมาจาก Criminal Database Operating System นอกจากนี้แล้วก็ยังมีระบบข้อมูลย่อย ๆ อีกได้แก่ ระบบข้อมูลประวัติอาชญากร (พิมพ์ลายนิ้วมือ) ระบบข้อมูลแผนประทุษกรรม และดำเนินรูปพรรณ ระบบข้อมูลบุคคลพันโท ระบบข้อมูลประกาศสืบจับ (หมายจับ) ระบบข้อมูลทรัพย์สินหาย ระบบข้อมูลรถยนต์จักรยานยนต์หาย และในปัจจุบันนี้ กองทะเบียนประวัติอาชญากรได้แบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน ดังนี้¹⁵ (1) ฝ่ายอำนวยการ มีหน้าที่และความรับผิดชอบในงานบริหารบุคคล การเงินและบัญชี ข่าวสาร งานคดีและวินัย งานศึกษาอบรม ฯลฯ (2) ฝ่ายทะเบียนประวัติอาชญากร 1 มีหน้าที่เกี่ยวกับการบันทึก ตรวจสอบ จัดเก็บข้อมูลหมายจับ แผนประทุษกรรม ทรัพย์สินหาย รถหาย คนหาย พลัดหลง คนตายไม่ทราบชื่อ บุคคลพันโท ที่ส่งมาจากหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยกเว้นตำรวจภูธรภาค 1-9 และศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (3) ฝ่ายทะเบียนประวัติอาชญากร 2 มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสเก็ตซ์ และประกอบภาพใบหน้าคนร้ายในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบของกองบัญชาการตำรวจนครบาล และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ร้องขอ งานถ่ายภาพผู้ต้องหาและจัดทำสารบบภาพถ่ายผู้ต้องหา (4) ฝ่ายทะเบียนประวัติอาชญากร 3 มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินการตรวจสอบประวัติการกระทำความผิดด้วยระบบ ชื่อ สกุล รวมทั้งการบันทึกผลคดี การพิจารณาคดีแยกผลคดีที่อยู่ในข่ายต้องทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ และบัญชีประวัติออกจากสารบบ หรือฐานข้อมูลประวัติอาชญากร (5) ฝ่ายทะเบียนประวัติอาชญากร 4 มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินการเกี่ยวกับลายพิมพ์นิ้วมือผู้ต้องหา และศพที่ตายโดยผิดธรรมชาติ (6) ฝ่ายทะเบียนประวัติอาชญากร 5 ดำเนินการเกี่ยวกับลายพิมพ์นิ้วมือผู้ถูกคุมประพฤติ ผู้ต้องขัง ผู้ขออนุญาต ผู้สมัครเข้ารับราชการ และผู้สมัครงานอื่น ๆ (7) ฝ่ายทะเบียนประวัติอาชญากร 6 ดำเนินการจัดทำ และรับรองรายการประวัติการกระทำความผิด จัดเก็บสารบบแผ่นลายพิมพ์นิ้วมือ และแฟ้มประวัติการกระทำความผิด คัดแยกแผ่นลายพิมพ์นิ้วมือที่อยู่ในข่ายต้องทำลายออกจากสารบบ และ (8) ฝ่ายทะเบียนประวัติอาชญากร 7 ทำหน้าที่ในการ

¹⁵ สุรพล พินิจชอบ, เอกสารบรรยายสรุประบบ CDOS และศูนย์คอมพิวเตอร์กลาง “ทิวา” ของทะเบียนประวัติอาชญากร, (กรุงเทพมหานคร: กลุ่มตำแหน่งวิเคราะห์และพัฒนาระบบกองทะเบียนประวัติอาชญากร, ม.ป.ป.) (อัคราณา), อ่างโน, ทวีศักดิ์ ภัคดีโต, ทะเบียนประวัติอาชญากร, หน้า 60-61.

¹⁶ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2552.

ตรวจสอบและเปรียบเทียบลายพิมพ์นิ้วมือด้วยระบบตรวจสอบลายพิมพ์นิ้วมืออัตโนมัติ บริหารจัดการฐานข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือ ควบคุมดูแลการทำงาน และการบำรุงรักษาระบบตรวจสอบลายพิมพ์นิ้วมืออัตโนมัติ

ก.3 แผนประทุษกรรม¹⁷

เป็นแบบฟอร์มของทางราชการที่พนักงานสอบสวนเจ้าของคดีเป็นผู้กรอกเมื่อมีคดีประเภทที่ต้องจัดทำแผนประทุษกรรมเกิดขึ้น โดยการกรอกข้อความลงในรายงานของแผนประทุษกรรม (แบบ ผ.1) โดยในรายงานนี้จะบันทึกแผนการณ์ หรือวิธีการกระทำผิดของคนร้ายแล้วส่งกองทะเบียนประวัติอาชญากร ถ้าเป็นคดีที่มีตัวผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนก็จะส่งมาพร้อมกับตัวผู้ต้องหา เพื่อเจ้าหน้าที่จะได้ทำประวัติดำเนินรูปพรรณและถ่ายรูปไว้

ก.4 บุคคลพ้นโทษ¹⁸

ผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษถึงจำคุก และได้รับการพักการลงโทษ หรือพ้นโทษออกไปจากเรือนจำแล้ว สำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคอยสังเกตพฤติกรรมและความเคลื่อนไหวของบุคคลนั้นไว้เสมอเพื่อติดตามดูพฤติกรรมว่าบุคคลนั้นและความประพฤติชั่วกลับตัวเป็นคนดีหรือไม่ ถ้าหากยังประพฤติชั่วอยู่ก็เป็นการเตรียมเพื่อการจับกุมให้ได้ตัว และหลักฐานอย่างพร้อมมูล ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อทางเรือนจำส่งแบบ วท.14-ต.328 ไปยังกองทะเบียนประวัติอาชญากร หรือตำรวจวิเทศการส่วนภูมิภาค ซึ่งในปัจจุบันนี้คือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แล้วแต่กรณี ขึ้นอยู่กับว่าผู้ต้องขังนั้นถูกขังอยู่ ณ เรือนจำใดก็จะกรอกรายการต่าง ๆ อันเกี่ยวกับประวัติของคนพ้นโทษหรือพักการลงโทษนั้นตามแบบ วท.15-ต.329 ส่งไปให้แก่สถานีตำรวจนครบาล หรือภูธร ซึ่งเป็นเจ้าของท้องที่ที่บุคคลพ้นโทษนั้นจะเข้าไปมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่โดยจะต้องส่งก่อนเวลาที่บุคคลพ้นโทษจะถึงกำหนดออกจากเรือนจำ

¹⁷ วิมล อินทามระ, “การทะเบียนประวัติอาชญากร”, ในอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พล.ต.ท. โตะ อินทามระ(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญผล, 2522), หน้า 41-41, อ้างใน, ทวีศักดิ์ ภักดีโต, ทะเบียนประวัติอาชญากร, หน้า63.

¹⁸ คูระมวละระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ17 บทที่2 การทำบัตรประวัติคนพ้นโทษและการรายงานพฤติกรรมข้อ 455, ซึ่งออกตามระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการควบคุมอาชญากรบางประเภทและการทำดำเนินรูปพรรณและประวัติของผู้ต้องขัง(ฉบับที่2) พ.ศ. 2527 ลงวันที่ 12 ธันวาคม 2527, อ้างใน, ทวีศักดิ์ ภักดีโต, ทะเบียนประวัติอาชญากร, หน้า64.

ก.5 การตรวจสอบข้อมูลอาชญากร¹⁹

ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติอาชญากรในปัจจุบันทางกองทะเบียนประวัติอาชญากรได้เก็บรวบรวมโดยคอมพิวเตอร์ ทำให้รูปแบบการตรวจสอบหาข้อมูลอาชญากรกระทำได้ง่ายขึ้นกว่าในอดีต ทั้งยังประหยัดเวลาในการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ อีกด้วย กล่าวคือระบบฐานข้อมูลประวัติอาชญากร CDOS และระบบตรวจสอบลายพิมพ์นิ้วมือ AFIS ที่มีการทำงานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบจึงทำให้การตรวจสอบข้อมูลอาชญากรสามารถตรวจสอบได้หลายวิธีเช่น ตรวจสอบจาก ชื่อ นามสกุล คำหารูปพรรณ วิธีการกระทำผิด ลายพิมพ์นิ้วมือ ภาพคนร้าย เป็นต้น ซึ่งหากว่าพนักงานสอบสวนหรือตำรวจมีข้อมูลอันใดอันหนึ่งก็สามารถตรวจสอบได้จากระบบ

ส่วนในงานวิจัยฉบับนี้จะยกตัวอย่างเกี่ยวกับขั้นตอนของการตรวจสอบข้อมูลประวัติอาชญากรเพื่อการขออนุญาตต่าง ๆ และการสมัครบรรจุเข้ารับราชการ ทำงานในภาคเอกชน หรือบุคคล ดังนี้

+ ขั้นตอนการรับงาน:²⁰ เมื่อได้รับหนังสือแนะนำส่งบุคคลจากหน่วยงานราชการหรือภาคเอกชน ที่ร้องขอให้ดำเนินการตรวจสอบประวัติเพื่อขอสำเนาข้อมูลประวัติอาชญากรจะมีขั้นตอนโดยสรุปดังนี้ ตรวจสอบประวัติในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ โดยที่บุคคลที่จะรับการตรวจสอบต้องลงลายมือชื่อยินยอมให้ตรวจสอบก่อนถึงจะดำเนินการตรวจสอบได้ หลังจากนั้นดำเนินการพิมพ์ลายนิ้วมือบุคคลที่จะรับการตรวจสอบประวัติจำนวน 1 ฉบับ ตามวิธีให้ถูกต้อง ชัดเจน พร้อมลงลายมือชื่อผู้ถูกพิมพ์ลายนิ้วมือเจ้าหน้าที่ผู้พิมพ์ลายนิ้วมือ และผู้บันทึก เมื่อตรวจสอบความถูกต้องแล้วให้จัดทำหนังสือแนะนำส่งตามแบบที่กำหนดไว้ ส่งพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบประวัติรวมมี หนังสือแนะนำส่งของสถานีตำรวจ หรือหน่วยงานอื่น ๆ และแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมืองดกล่าว ส่งไปให้ ทว.²¹ หรือ พฐ.จว.²² ของเขตจังหวัดนั้น หรือจังหวัดนั้นไม่มี พฐ.จว.

¹⁹ ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ บทที่4 การทำลายแผ่นลายพิมพ์นิ้วมือและบัญชีประวัติ ข้อ 1,3 ซึ่งออกตามระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการทำลายแผ่นลายพิมพ์นิ้วมือ บัญชีประวัติและเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง (ฉบับที่2) พ.ศ. 2527, อ้างใน ทวีศักดิ์ ภักดีโต, ทะเบียนประวัติอาชญากร, หน้า 66.

²⁰ คู่มือการปฏิบัติงานการขอสำเนาข้อมูลข่าวสารของราชการ สำหรับการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมเพื่อการขออนุญาตต่าง ๆ การสมัครบรรจุเข้ารับราชการหรือเข้าทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ และการทำงานในภาคเอกชน พร้อมแนวทางการจัดเก็บ และนำส่งเงินค่าธรรมเนียม (ฉบับหน่วยงานสังกัด สพฐ.ตร.). สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ, ม.ป.ป. หน้า 1-5.

²¹ ทว. คือ กองทะเบียนประวัติอาชญากร.

²² พฐ.จว. คือ พิสูจน์หลักฐานจังหวัด.

ให้นำส่ง ศพฐ.²³ ที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่นั้น เป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบ แล้วแต่กรณี พร้อมโอนเงินค่าธรรมเนียมเข้าระบบ นอกจากนี้ ยังมีวิธีการตรวจสอบประวัติอาชญากรจาก ชื่อ ชื่อสกุล เลขประจำตัวประชาชนได้ด้วย

+ ขั้นตอนการตรวจเอกสารเบื้องต้น และการคัดแยกงาน:²⁴ เมื่อได้รับเอกสารตามขั้นตอนแรกแล้วหน่วยงานตรวจสอบ (ทว. หรือ พฐ.จว. หรือ ศพฐ.) คัดแยกงานเป็น 2 ประเภท โดยประเภทแรกได้แก่ งานอนุญาตต่าง ๆ งานสมัครบรรจุเข้ารับราชการ และการตรวจสอบด้วยชื่อ ชื่อสกุล (งานส่วนราชการทั้งหมด) และประเภทที่สองคือ งานภาคเอกชน

+ ขั้นตอนการตรวจ: เมื่อได้รับเอกสารจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ทว. หรือ พฐ.จว. หรือ ศพฐ. ก็จะทำตรวจสอบความถูกต้อง ของเอกสารและแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ พร้อมลงรับหนังสือนำส่ง และออกเลขรหัสของแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือลงระบบบัญชีคุม ในกรณีของ ทว. ส่วนในกรณีของ พฐ.จว. และ ศพฐ. จะออกเลขรหัส 12 หลักบนแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ พร้อมกับบันทึกเลขรหัส 12 หลัก (barcode) และสร้างเลขเช็ครหัส (check digit) หากเกิดกรณีที่ฝ่ายตรวจสอบแจ้งผลการตรวจสอบเป็นงานคืน เนื่องจากลายพิมพ์นิ้วมือไม่มีคุณภาพ หรือรอกข้อมูลไม่ครบถ้วนก็จะดำเนินการจัดส่งเรื่องคืนยังสถานีตำรวจเจ้าของเรื่อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลนั้นแล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการใหม่โดยไม่ต้องเรียกเก็บค่าธรรมเนียมใหม่อีก

+ ขั้นตอนการแจ้งผลการตรวจสอบ: แจ้งผลการตรวจสอบส่งไปยังสถานีตำรวจเจ้าของเรื่องหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลนั้นแล้วแต่กรณี หากผลการดำเนินการเป็นการคืน ให้ส่งคืนพร้อมแจ้งเหตุผลของการคืนให้สถานีตำรวจหรือหน่วยงานเจ้าของเรื่องฯ ดำเนินการพิมพ์ลายนิ้วมือของบุคคลที่รับการตรวจสอบประวัติใหม่พร้อมด้วยปรับแก้ข้อมูลให้ครบถ้วน ชัดเจนแล้วส่งกลับมาใหม่พร้อมอ้างเรื่องเดิมเพื่อไม่ต้องเรียกเก็บค่าธรรมเนียมใหม่อีกครั้ง

สำหรับแบบคำร้องให้ใช้ตามแบบที่ได้กำหนดไว้แล้วเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป การตรวจสอบข้อมูลประวัติอาชญากรเพื่อการขออนุญาตต่าง ๆ และการสมัครบรรจุเข้ารับราชการ ทำงานในภาคเอกชน หรือบุคคล คือ การตรวจสอบประวัติในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ โดยที่บุคคลที่จะรับการตรวจสอบต้องลงลายมือชื่อยินยอมให้ตรวจสอบก่อนถึงจะดำเนินการตรวจสอบได้ โดยนำแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือนั้นส่งไปให้ ทว. หรือ พฐ.จว. ของเขตจังหวัด

²³ ศพฐ. คือ ศูนย์พิสูจน์หลักฐาน.

²⁴ อ้างแล้ว, คู่มือการปฏิบัติงานการขอสำเนาข้อมูลข่าวสารของราชการ สำหรับการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมเพื่อการขออนุญาตต่าง ๆ การสมัครบรรจุเข้ารับราชการหรือเข้าทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ และการทำงานในภาคเอกชน พร้อมแนวทางการจัดเก็บ และนำส่งเงินค่าธรรมเนียม (ฉบับหน่วยงานสังกัด ศพฐ.ตร.). สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ, ม.ป.ป. หน้า 6-10.

นั้น หรือศพฐ. ที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่นั้น เป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบ แล้วแต่กรณี ซึ่งได้ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ของเอกสาร และแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ พร้อมออกเลขรหัสของแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ ในกรณีของ ทว. ส่วนในกรณีของ พฐ.จว. และ ศพฐ. จะตอกเลขรหัส 12 หลักบนแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ พร้อมกับบันทึกเลขรหัส 12 หลัก (barcode) และสร้างเลขเช็ครหัส (check digit) แล้วแจ้งผลการตรวจสอบส่งไปยังสถานีตำรวจเจ้าของเรื่องหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลนั้นแล้วแต่กรณี

ก.6 การลบข้อมูล²⁵

เนื่องจากไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายหรือระเบียบการตำรวจอันใดที่กำหนดในเรื่องของการลบข้อมูล คงมีเพียงระเบียบการตำรวจที่มีเพียงระเบียบการตำรวจที่ได้กำหนดแผ่นลายพิมพ์นิ้วมือและบัญชีประวัติไว้เท่านั้น ซึ่งระเบียบดังกล่าวกำหนดให้ผู้บังคับการกองทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาทำลายแผ่นลายพิมพ์นิ้วมือ บัญชีประวัติ และเอกสารอื่น ๆ ของบุคคลที่ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเก็บไว้เป็นหลักฐานอีกต่อไป หลังจากนั้นคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งก็จะคัดเลือกลายพิมพ์นิ้วมือ บัญชีประวัติ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

- แผ่นลายพิมพ์นิ้วมือ บัญชีประวัติ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีหลักฐานแน่ชัดว่าตายแล้ว
- แผ่นลายพิมพ์นิ้วมือ บัญชีประวัติ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีอายุครบ 60 ปี บริบูรณ์
- แผ่นลายพิมพ์นิ้วมือ บัญชีประวัติ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลต่อไปนี้: ผู้เสียหายได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย อัยการสั่งไม่ฟ้อง ศาลพิพากษายกฟ้อง อัยการถอนฟ้องในชั้นศาล เมื่อมีกฎหมายออกให้ใช้ภายหลังการกระทำ ความผิด ยกเลิกความผิดเช่นนั้น ศาลสั่งยกฟ้องหรือไม่ประทับฟ้อง เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ

ก.7 การเปิดเผยข้อมูล

ทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทยในอดีตนอกจากจะเปิดเผยต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว ยังเคยให้บริการแก่เอกชนที่มาขอตรวจสอบประวัติของลูกค้าด้วย แต่ใน

²⁵ ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ บทที่ 4 การทำลายแผ่นลายพิมพ์นิ้วมือและบัญชีประวัติ ข้อ 1,3 ซึ่งออกตามระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการทำลายแผ่นลายพิมพ์นิ้วมือ บัญชีประวัติและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2527, อ่างใน ทวีศักดิ์ ภักดีโต, ทะเบียนประวัติอาชญากร, หน้า 67.

ปัจจุบันนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีนโยบายที่จะไม่ตรวจสอบประวัติของลูกจ้างให้แก่เอกชนที่มาขอหากผู้ที่จะได้รับการตรวจสอบไม่ลงลายมือชื่อยินยอมในแบบพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ขออนุญาตสมัครงานเสียก่อน

ข. สำนักงานอัยการ²⁶

สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับทะเบียนประวัติอาชญากร ในอดีตเคยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรคือกองวิธีการเพื่อความปลอดภัย แต่ในปัจจุบัน ไม่มีแล้ว ดังนั้นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติอาชญากร อาทิ ใบรายงานประวัติจากกองทะเบียนประวัติอาชญากร ทำให้การของผู้ต้องหา แบบลายพิมพ์นิ้วมือ รวมทั้งบัญชีทรัพย์สินที่ถูกประทุษร้ายในคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินจะถูกส่งมาพร้อมสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน และถูกเก็บเข้าสู่สำนวนคดีของพนักงานอัยการ

เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวน และตัวผู้ต้องหาจากพนักงานสอบสวนไว้เพื่อฟ้อง พนักงานอัยการก็จะตรวจดูว่าได้มีเลขหมาย บ.ช.ป. ในกรณีที่เคยมีประวัติ หรือเลขหมายลายมือในกรณีที่ไม่มีเคยมีประวัติปรากฏอยู่ในแผ่นลายพิมพ์นิ้วมือหรือใบแจ้งรายการของประวัติของผู้ต้องหาที่อยู่ในสำนวนทุกคดีหรือไม่ ถ้าไม่มีแม้เพียงคนเดียวพนักงานอัยการก็จะทักท้วงโดยให้พนักงานสอบสวนเจ้าของคดีจัดการเสียก่อนทุกรายไป สำหรับในจังหวัดอื่น ๆ เมื่อพนักงานอัยการได้รับแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือที่ตรวจสอบแล้วหรือใบแจ้งรายการประวัติของผู้ต้องหาคนใดไปจากทะเบียนประวัติอาชญากรหรือกองกำกับ การ กงบังคับการตำรวจภูธร หรือทำการตำรวจจังหวัด พนักงานอัยการก็จะกรอกเลขหมายลายมือแล้วแต่กรณีลงไว้ในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือที่ติดอยู่ในสำนวนทุก ๆ ฉบับเป็นรายบุคคลไป พนักงานอัยการจะตรวจดูจากผลการตรวจสอบลายพิมพ์นิ้วมือว่าพนักงานสอบสวนได้ปฏิบัติตามระเบียบโดยเรียบร้อยหรือไม่ หากปรากฏว่ายังบกพร่องอยู่หรือปรากฏว่าแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือที่อยู่ในสำนวน หรือในกรณีที่บันทึกหลักฐานการฟ้องด้วยวาจา ยังมีได้ผ่านการตรวจสอบของกองทะเบียนประวัติอาชญากร พนักงานอัยการก็จะทักท้วงไปยังพนักงานสอบสวนให้ดำเนินการเสียให้ถูกต้อง ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการเป็นประเด็นที่จะนำมาสู่การวินิจฉัยการฟ้องคดีนั่นเอง

ค. ศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรมแบ่งออกเป็น 3 ชั้นศาลคือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาโดยศาลฎีกาจะมีอยู่ศาลเดียวส่วนศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์จะมีอยู่หลายศาล แต่ศาลชั้นต้นที่เกี่ยวข้องกับ

²⁶ ประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ บทที่ 1 ข้อ 2, อ้างใน, ทวีศักดิ์ ภักดีโต, ทะเบียนประวัติอาชญากร, หน้า 71-79.

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือศาลอาญาโดยมีศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาธนบุรี ศาลจังหวัด และศาลแขวงซึ่งศาลต่าง ๆ เหล่านี้มีการจัดทำสารบบ ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรส่วนหนึ่งจะปรากฏอยู่ในสารบบ และสำนวนคงต่อไปนี้

ศาลยุติธรรมมีการจัดทำสารบบทะเบียนคดี คือ ทะเบียนคดีคำ เรียกว่า “สารบบความ” เดิมเรียกว่า “บัญชีรับฟ้อง” ซึ่งกระทรวงยุติธรรมได้วางระเบียบไว้ตามหนังสือ น.ว. 23/2491 ล.ว. 30 สิงหาคม 2491 นอกจากนั้นยังมีทะเบียนคดีแดง “สารบบคำพิพากษา” หรือเรียกว่า สารบบตัดสิน สำหรับลงทะเบียนคดีแดงของแต่ละประเภทคดีศาลรับรองไว้ในสารบบความ ซึ่งศาลได้มีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดี จำหน่ายคดีออกจากสารบบตามลำดับวันและเวลาที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้นในแต่ละปี

อนึ่ง กระทรวงยุติธรรมได้วางระเบียบในการเก็บรักษาและการทำลายสำนวนคดีอาญาไว้ตามหนังสือ น.ว. 59/2496 ลงวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2496 ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ว่า สำนวนความในคดีอาญาอันถึงที่สุดเกินกว่า 10 ปี จะมีการปลด ทำลายหรือเก็บรักษาดังนี้ สำนวนความเรื่องบุกรุกที่ดินจะเก็บรักษาไว้แต่พยานเอกสาร นอกนั้นจะทำลายทิ้ง ส่วนสำนวนความที่ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยและปรากฏตามฟ้องว่าจำเลยสมคบกับพวกกระทำความผิดซึ่งคดีอยู่ในอายุความแต่ยังจับผู้สมคบไม่ได้ และสำนวนความที่ศาลยังไม่ได้พิจารณาพิพากษาเพราะจำเลยหลบหนีจะเก็บรักษาทั้งสำนวนต่อไปอีก 10 ปี แล้วจึงจะทำลาย สำหรับสำนวนความเรื่องอื่น ๆ นอกจากที่ได้กล่าวมานั้นจะเก็บรักษาไว้แต่เฉพาะคำพิพากษาหรือคำสั่ง และในกรณีที่มีการถอนฟ้องจะเก็บรักษาใบถอนฟ้องไว้ด้วย แต่ในคดีที่จำเลยต้องโทษหรือคำพิพากษาไม่ปรากฏว่าให้จำคุกจำเลยตั้งแต่วันใด จะเก็บรักษาหมายแจ้งโทษไว้อีกฉบับหนึ่ง ทั้งนี้เมื่อเก็บรักษาไว้ต่อไปอีก 10 ปี แล้วจะปลดทำลาย

เนื่องจากระเบียบกรมตำรวจไม่ได้กำหนดการประสานงานระหว่างกองทะเบียนประวัติอาชญากรกับศาลยุติธรรม ดังนั้นจึงไม่มีการประสานงานในเรื่องทะเบียนประวัติอาชญากรระหว่างศาลยุติธรรมกับกองทะเบียนประวัติอาชญากร

ง. กรมการปกครอง

กรมการปกครองมีศูนย์ประมวลผลทางทะเบียน สำนักบริหารการทะเบียนทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลประวัติทะเบียนราษฎรทั้งหมดของประเทศไว้ แม้จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติทะเบียนราษฎร แต่ก็มีควมจำเป็นต่องานทะเบียนประวัติอาชญากร เช่น ประโยชน์ในการยืนยันตัวบุคคล และใช้ตรวจสอบถึงที่อยู่และวันเดือนปีเกิด โดยศูนย์ประมวลผลทางทะเบียนจะรวบรวมข้อมูลประวัติทะเบียนราษฎรทั้งหมดลงไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยจะบันทึก ชื่อ นามสกุล ภูมิลำเนา วัน เดือน ปี เกิด หมู่โลหิต

สำหรับประเทศไทยยังไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายเกี่ยวกับระบบทะเบียนประวัติอาชญากรอย่างชัดเจน แต่ก็ได้มีพระราชกฤษฎีกาบางส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย ที่กำหนดให้กองทะเบียนประวัติอาชญากรมีอำนาจทำทะเบียนประวัติ และแผ่นลายพิมพ์นิ้วมือเพื่อที่จะออกให้บางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและหน่วยงานภาครัฐเพื่อตรวจสอบประวัติผู้สมัครเข้ารับราชการหรือเข้าทำงานเทศบาล สุขาภิบาล และองค์การของรัฐบาล โดยมีระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีและไม่เกี่ยวกับคดีกำหนดถึงรูปแบบและวิธีการตลอดจนการประสานงานอีกชั้นหนึ่ง

3.1.4 ทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศฝรั่งเศส

ประวัติความเป็นมาของทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศฝรั่งเศส การจัดเก็บข้อมูล การเปิดเผยข้อมูลและพัฒนาการของระบบทะเบียนประวัติอาชญากรซึ่งจะได้นำมาศึกษาเพื่อให้เห็นถึงรูปแบบได้ดังนี้

สำหรับแนวความคิดเรื่องทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศฝรั่งเศสเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2493 (ค.ศ 1950) โดยนายบอนด์เนอวิลล์ เดอ มาซานยี (Bonneville de Marsangy)²⁷ ได้เสนอการทำให้ตำรวจข้อมูลการลงโทษ การจับกุม ไว้ในศาลที่ผู้ต้องหาเกิด วิธีการจัดการดังกล่าวจะสามารถทำให้ตรวจสอบประวัติอาชญากรได้ โดยเฉพาะยังสามารถนำไปใช้ติดตามร่องรอยของผู้กระทำผิดได้ซึ่งทะเบียนประวัติอาชญากรในช่วงแรกเรียกว่า “บันทึกย่อเกี่ยวกับทะเบียนประวัติคดี” โดยจำศาลทำหน้าที่บันทึกข้อมูลจากผู้ที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษสถานอุกฤษโทษ และมีโทษ ในบันทึกย่อเกี่ยวกับ “ทะเบียนประวัติคดี” มีข้อมูลเกี่ยวกับ ชื่อ อายุ สัญชาติ ประเภทการกระทำผิด และโทษ

บันทึกดังกล่าวจะถูกส่งไปยังกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงมหาดไทย โดยศาลจะเป็นผู้ทำและจัดส่ง เมื่อนานวันเอกสารดังกล่าวเริ่มมีมากขึ้นทำให้ยากแก่การค้นหาทำให้ในช่วงครึ่งหลังศตวรรษที่ 19 เริ่มมีการปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยในช่วงปี พ.ศ. 2442-2488 (ค.ศ 1899-1945) ได้มีหนังสือเวียน กฎหมาย และระเบียบข้อบังคับออกมากำหนดกติกาต่าง ๆ เหล่านี้มากมาย จนถึงปี พ.ศ. 2488 (ค.ศ 1945) มีการนำหลักเกณฑ์เรื่องทะเบียนประวัติอาชญากรไปเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดถึงข้อมูลที่ได้รับ ระยะเวลาในการเก็บรักษาในบัตร รวมทั้งจำนวนและรูปแบบของทะเบียนที่จะมอบให้แก่ผู้ใช้ประโยชน์โดยไม่เปลี่ยนแปลงหลักการเดิม ในเรื่องนี้สำหรับการบันทึกประวัตินั้นจะถูกเก็บไว้ที่ศาลซึ่งเป็นสถานที่

²⁷ Christian ELEK et Luarent RIEUNEUA, “Casier Judiciaire,” Encyclopédia Dalloz, (PENAL I A-CIN, 1977), pp. 1-3, อ้างใน, ทวีศักดิ์ ภักดีโต, ทะเบียนประวัติอาชญากร, หน้า 33-37.

เกิดของผู้กระทำผิดนั้น แต่ถ้าไม่ทราบสถานที่เกิดของผู้กระทำผิดหรือผู้กระทำผิดเป็นชาวต่างชาติ จะมีการทำทะเบียนประวัติอาชญากรกลางซึ่งภายหลังเรียกว่าทะเบียนประวัติอาชญากรต่างชาติ ซึ่งทะเบียนประวัติอาชญากรชาวต่างชาติจัดการโดยกระทรวงยุติธรรม โดยในช่วงแรกอยู่ที่กรุงปารีส ต่อมาย้ายไปที่เมืองนองต์ (Nantes) ซึ่งในช่วงแรกการจัดเก็บเป็นการทำงานโดยใช้ระบบที่ทำด้วยมือบันทึกลงกระดาษ ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 (ค.ศ 1982) จึงได้มีการจัดเก็บข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ยกเว้นสำหรับดินแดนโพ้นทะเล (DOM) และ อาณานิคม (TOM) ที่ยังใช้ระบบที่ทำด้วยมือ โดยข้อมูลดังกล่าวมีการจัดรวมไว้ที่เดียวกันซึ่งจัดตั้งเป็น “ศูนย์ทะเบียนประวัติเกี่ยวกับคดีแห่งชาติ” ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทะเบียนประวัติของประเทศฝรั่งเศส โดยมีผู้พิพากษาประจำกระทรวงเป็นผู้อำนวยการซึ่งเป็นศูนย์ข้อมูลประวัติอาชญากรเกี่ยวกับคดียุโรปแห่งชาติ จึงกล่าวได้ว่า ทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศฝรั่งเศสมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด และเห็นควรที่จะได้กล่าวถึงประเภทของทะเบียนประวัติเกี่ยวกับคดีของประเทศฝรั่งเศส โดยสรุปดังนี้

การจัดทำทะเบียนประวัติเกี่ยวกับคดีของประเทศฝรั่งเศส จัดทำทะเบียนอยู่ 2 ประเภทคือ ทะเบียนประวัติทั่วไป และทะเบียนประวัติพิเศษ

ก. ทะเบียนประวัติทั่วไป

ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิดทั้งหลายโดยกลไกต่างๆ จะเริ่มขึ้นเมื่อศาลมีคำพิพากษา

ก.1 การจัดเก็บข้อมูล

ภายหลังศาลมีคำพิพากษา ในความผิดประเภทที่ต้องจดบันทึกข้อมูลในทะเบียนประวัติ จำศาลจะบันทึกข้อมูลในบัตรข้อมูล ซึ่งบัตรดังกล่าวมีประโยชน์อย่างยิ่งโดยจะเป็นส่วนสำคัญที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด การลงบัตรข้อมูลมีความละเอียดแตกต่างกัน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวอาจเปิดเผยแก่ผู้เกี่ยวข้องด้วยแต่จะเป็นข้อมูลระดับใดเป็นอีกปัญหาหนึ่งอยู่ที่ว่าข้อมูลต้องการความสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด โดยบัตรข้อมูลที่ศาลทำจะมีจำนวนเท่าคำพิพากษาในคดีอาญา โดยในบัตรจะมีรายละเอียดดังนี้

- คำพิพากษาลงโทษอาญาสำหรับความผิดอุกฤษโทษ มัธยโทษ และลหุโทษ ขึ้น 5 ขึ้นไป²⁸ ตลอดทั้งคำพิพากษาทุกประเภทไม่ว่าจะมีการลงโทษหรือไม่ก็ตาม นอกจากนั้นยังบันทึกคำพิพากษาให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยสำหรับเด็กและผู้ใหญ่

²⁸ ความผิดอุกฤษโทษคือความผิดที่มีโทษ ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต กักขังตลอดชีวิต (เป็นโทษการเมือง) จำคุกโดยมีกำหนดเวลา กักขังโดยมีกำหนดเวลา (เป็นโทษการเมือง) ขับออกนอกประเทศ (เป็นโทษการเมือง)

- ความผิดมัธยโทษ ได้แก่ความผิดที่มีโทษจำคุกเกินกว่า 2 เดือนจนถึง 5 ปี ปรับไม่เกินกว่า 25,000 ฟรังก์

- จากคำพิพากษาในคดีอาญาซึ่งบันทึกคำชี้ขาดทางวินัยหรือข้อชี้ขาดในคดีปกครองรวมทั้งคำชี้ขาดบางอย่างในเรื่องความสามารถหรือไร้ความสามารถ เช่น คำพิพากษาเกี่ยวกับคดีล้มละลาย คำสั่งถอดถอนอำนาจปกครองบุตร ห้ามหรือควบคุมกิจกรรมบุคคลนั้น คำพิพากษาศาลต่างประเทศที่แลกเปลี่ยนข้อมูลของผู้กระทำผิด

- ข้อมูลเกี่ยวกับการออกหมายจับ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับคำพิพากษาแต่ผู้นั้นหลบหนีการลงโทษ รวมทั้งหลบหนีราชการทหาร ซึ่งข้อมูลทั้งสามมีผลต่อการดำเนินคดีโดยเป็นจตุรรวมข้อมูลที่สำคัญ โดยเฉพาะความประพฤติทำให้ได้ประโยชน์จากบันทึก เช่น ประโยชน์ในการเพิ่มโทษกรณีกระทำผิดซ้ำ ตัดสิทธิทางการเมือง หรือตัดสิทธิทางแพ่ง

- ข้อมูลเกี่ยวกับวันลงโทษ การลดโทษ การปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณา การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ การชำระค่าปรับ กำหนดวันพ้นโทษ ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับการลบล้างความผิดหรือโทษให้แก่ผู้กระทำผิดที่มีอยู่ 3 ประเภท คือ การล้างมลทิน การนิรโทษกรรม การอภัยโทษ

ก.2 การลบข้อมูล²⁹

โดยทั่วไปแล้วจะไม่มีหลักการลบข้อมูลออกจากทะเบียนประวัติเลย ด้วยเหตุนี้ทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศฝรั่งเศสจึงได้รับการยอมรับว่าเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดในการคำนึงถึงการกลับคืนสู่สังคมก็ได้รับการยอมรับในประเทศฝรั่งเศสด้วย ซึ่งส่งผลให้แนวความคิดดังกล่าวปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของฝรั่งเศสโดยให้มีการลบข้อมูลในทะเบียนประวัติอาชญากรได้ในบางกรณีเช่น คำพิพากษาล่วงเลยมา 40 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาโดยบุคคลนั้นไม่ได้ไปกระทำผิดอาญาขึ้นใหม่ หรือผู้ซึ่งถูกศาลพิพากษาถึงความตาย หรือได้รับการนิรโทษกรรม หรือล้างมลทินซึ่งรายละเอียดของประเด็นสุดท้ายนี้จะได้นำมาศึกษาต่อไป

ก.3 การเปิดเผยข้อมูล³⁰

โดยหลักแล้วไม่ควรที่จะให้มีการเปิดเผยข้อมูล แต่อย่างไรก็ตาม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการเก็บรวบรวมข้อมูลก็เพื่อนำมาเปิดเผยในบางกรณี ด้วยเหตุนี้ทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศฝรั่งเศสจึงมีหลักการที่สำคัญอยู่ 2 ประเภทคือ

- ความผิดโทษขั้นที่ 5 คือความผิดที่มีโทษปรับ 400-10,000 ฟรังก์ จำคุกตั้งแต่ 10 วันถึง 1 เดือน

²⁹ ทวีศักดิ์ ถักดีโต, "ทะเบียนประวัติอาชญากร", วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2544, หน้า 37.

³⁰ เรื่องเดียวกัน.

- เพื่อป้องกันข้อมูลสูญหายไม่ว่าจะเกิดจากภัยอันตรายประเภทใด โดยข้อมูลจะแบ่งออกเป็น 2 ชุด ชุดหนึ่งเก็บที่ศูนย์ข้อมูล ส่วนอีกชุดหนึ่งจะไม่เปิดเผยว่าเก็บไว้ ณ ที่ใดเพื่อเป็นข้อมูลสำรองในกรณีที่ข้อมูลชุดแรกชำรุด หรือถูกทำลาย

- การรักษาความลับ เนื่องจากทะเบียนประวัติอาชญากรต้องรักษาเป็นความลับจึงมีข้อห้ามการล่วงรู้ข้อมูลไม่ว่าโดยวิธีใดรวมทั้งการเชื่อมต่อระบบคอมพิวเตอร์ด้วยยกเว้นการเปิดเผยตามกฎหมาย ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดให้มีการแบ่งทะเบียนประวัติอาชญากรเป็น 3 ระดับดังนี้³¹

* ทะเบียนประวัติอาชญากรหมายเลข 1 (BULLETIN NO.1) เป็นเอกสารที่มีความสมบูรณ์ที่สุดในบรรดาทะเบียนประวัติทั้งหมด ทั้งนี้เพราะทะเบียนประวัติอาชญากรหมายเลข 1 จะบันทึกประวัติการกระทำ ความผิดและคำพิพากษาลงโทษทั้งหมด ดังนั้นข้อมูลในทะเบียนประวัติอาชญากรหมายเลข 1 นี้จะออกให้เฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาในศาลเท่านั้นคือ พนักงานสอบสวน อัยการ และผู้พิพากษา ในกรณีที่ผู้กระทำผิดไม่มีประวัติการกระทำผิดมาก่อนจะมีข้อความว่า “ไม่มีประวัติ” ในทะเบียนประวัตินี้

* ทะเบียนประวัติอาชญากรหมายเลข 2 (BULLETIN NO.2) เป็นเอกสารที่มีความสมบูรณ์รองลงมา ทั้งนี้เพราะจะหลีกเลี่ยงการบันทึกข้อมูลบางอย่าง ดังนั้นข้อมูลในทะเบียนประวัติอาชญากร หมายเลข 2 จะไม่ปรากฏข้อเท็จจริงต่อไปนี้คือ คำพิพากษาให้ใช้การฝึกและอบรมสำหรับเด็ก คำพิพากษาคดีลหุโทษ การรอกการลงโทษที่พ้นเวลาการลงโทษมาแล้ว อำนาจปกครองผู้เยาว์ คำพิพากษาที่ถูกลบล้างไปแล้วอันเนื่องมาจากการล้างมลทิน ข้อมูลในทะเบียนประวัติอาชญากรหมายเลข 2 นี้จะส่งมอบให้เฉพาะเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวกับธุรการศาลหรือเจ้าหน้าที่ทางปกครองที่เป็นองค์กรมหาชน เช่น ส่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในกรณีที่สมัครเข้ารับราชการ หรือขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ หรือการสอบสวนทางวินัยในกรณีที่ไม่มีประวัติการกระทำผิดมาก่อนจะมีข้อความว่า “Nothing” ในทะเบียนประวัตินี้

* ทะเบียนประวัติอาชญากรหมายเลข 3 (BULLETIN NO.3) เป็นเอกสารที่มีความสมบูรณ์น้อยที่สุด ทั้งนี้เพราะทะเบียนประวัติอาชญากรหมายเลข 3 จะไม่ปรากฏข้อมูลดังต่อไปนี้คือ คำพิพากษาจำคุกสูงกว่า 2 ปี โดยไม่มีการรอกการลงอาญา เพื่อมิให้ข้อมูลดังกล่าวส่งผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิดหรือบุคคลพ้นโทษเนื่องจากเอกสารดังกล่าวผู้กระทำผิดหรือบุคคลพ้นโทษสามารถขอเข้าไปใช้สมัครงานได้

³¹ The French Code of Criminal Procedure Article 774,775,777.

ก.4 บทลงโทษ

เนื่องจากทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นเรื่องที่สำคัญซึ่งการนำชื่อของคนอื่นมาแอบอ้างเพื่อให้มีการบันทึกในทะเบียนประวัติอาชญากร³² จะถูกลงโทษจำคุก 6 เดือน ถึง 5 ปี และปรับตั้งแต่ 500-1,000 ฟรังก์ หรือในกรณีที่มีผู้นำชื่อหรือยศที่ผิดมาใช้เพื่อให้มีการค้นประวัติของบุคคลอื่นส่งมอบให้แก่ตน จะถูกลงโทษจำคุกตั้งแต่ 10 วัน ถึง 2 เดือน และปรับตั้งแต่ 400-2,000 ฟรังก์

ข. **ทะเบียนประวัติพิเศษ** ใช้เฉพาะลหุโทษชั้น 1-4 โดยทำเป็นประวัติขึ้นมาเพื่อใช้เฉพาะคดีที่ศาลเห็นว่า จะเพิ่มโทษในกรณีกระทำผิดซ้ำซึ่งมี 2 กรณีคือ ความผิดในการจราจรกับความผิดฐานมึนเมา ทั้งนี้ก็เพราะโทษดังกล่าวไม่ได้มีผลโดยตรงต่อการพิจารณากำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครงานซึ่งประเทศฝรั่งเศสได้แยกเป็นกลุ่มออกมาอย่างชัดเจน

3.2 การคืนสิทธิ (ล้างมลทิน)

การล้างมลทินเป็นวิธีการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดในความหมายของการคืนสิทธิให้แก่บุคคลพ้นโทษโดยการลบล้างประวัติการกระทำความผิดให้แก่บุคคลดังกล่าวเนื่องจากไม่เป็นการยุติธรรมที่บุคคลพ้นโทษจะยังคงมีมลทินหรือตราบาปติดตัวไปตลอดชีวิตทั้งๆที่พวกเขาก็ได้ชดใช้การกระทำของเขาไปแล้วทั้งนี้เพื่อให้บุคคลพ้นโทษสามารถกลับคืนสังคมและสามารถกลับตัวเป็นคนดีใช้ชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้ เนื่องจากการล้างมลทินจะมีผลให้บุคคลพ้นโทษได้รับสิทธิและความสามารถต่างๆ นอกจากนี้การล้างมลทินยังมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดเปรียบเสมือนบุคคลที่ไม่เคยต้องโทษมาก่อนและมีผลทำให้ทะเบียนประวัติอาชญากรของบุคคลพ้นโทษถูกลบล้างไปด้วย อย่างไรก็ตามการล้างมลทินของหลายๆประเทศก็มีความแตกต่างกันในเรื่องของรูปแบบหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขต่างๆโดยจะนำมาศึกษาดังต่อไปนี้

3.2.1 การคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) ของประเทศลาวในอดีต

บทบัญญัตินี้อาจกล่าวได้นำมาจากกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสในช่วงที่ลาวตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ซึ่งประวัติความเป็นมาได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 1 ของงานวิจัยนี้ ส่วนในระบบกฎหมายว่าด้วยการคืนสิทธิ³³ ได้กำหนดถึง รูปแบบ เงื่อนไข และหลักเกณฑ์ของการคืนสิทธิ

³² The French Code of Criminal Procedure Article 780-781.

³³ พระราชอาณาจักรลาว, กระทรวงยุติธรรม (รวมประมวลกฎหมาย), ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2516, หน้า 163-167, ฉบับปรับปรุงมาจาก กฎหมายอาญา “ฉบับเลขที่ 57-30, กฎหมายกำหนดสิทธิประชาชนโดยของพลเมืองลาว”, 2548, หน้า 163, 164.

มาตรา 709 ทุกคนที่ถูกลงโทษฐานลหุโทษ หรือ โทษฐานโทษนั้นจะ ได้จัดรับสิทธิคืนก็ได้

มาตรา 711 การคืนสิทธินั้นให้ได้มาตามสิทธิอย่างเด็ดขาดแก่ผู้ถูกลงโทษที่ภายในกำหนดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (เป็นการคืนสิทธิโดยผลของกฎหมาย) คือไม่ได้ถูกลงโทษใหม่ให้อำคุก หรือให้มีโทษหนักกว่าฐานครุโทษ หรือโทษฐานโทษอีกแล้วคือ

- สำหรับการลงโทษให้เสียค่าปรับพลวงนั้น หลังจากกำหนด 5 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้เสียค่าปรับพลวงแล้วหรือการขังแรง (การขังหักหั่น) ได้หมดไป หรือได้หมดกำหนดอายุความเป็นต้นไป
- สำหรับการลงโทษอย่างเดียวให้อำคุกไม่เกิน 6 เดือนนั้น หลังจากกำหนด 10 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้ปฏิบัติโทษ (รับโทษ) แล้ว หรือได้หมดกำหนดอายุความเป็นต้นไป
- สำหรับการลงโทษอย่างเดียวให้อำคุกไม่เกินกว่า 2 ปี หรือสำหรับการลงโทษหลายอย่างซึ่งทั้งหมดไม่เกินกว่า 1 ปีนั้น หลังจากกำหนด 15 ปี นับ ตั้งแต่วันที่ได้ปฏิบัติโทษ (รับโทษ) แล้วหรือได้หมดกำหนดอายุความเป็นต้นไป
- สำหรับการลงโทษอย่างเดียวให้อำคุกเกินกว่า 2 ปี หรือสำหรับการลงโทษหลายอย่างซึ่งทั้งหมด ไม่เกินกว่า 2 ปี นั้นหลังจาก 20 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้ปฏิบัติโทษ (รับโทษ) แล้ว หรือได้หมดกำหนดอายุความเป็นต้นไป

เพื่อปฏิบัติตามบทบัญญัติต่าง ๆ ข้างบนนี้ บรรดาโทษหลายอย่างซึ่งได้ให้ลงโทษฐานหนักกว่านั้นให้ถือว่าเป็นการลงโทษอย่างเดียว

การยกเว้นโทษทั้งหมดหรือบางส่วนด้วยการยกโทษนั้นก็เท่ากับว่าได้ปฏิบัติโทษ (รับโทษ) นั้นทั้งหมดหรือบางส่วนแล้ว

มาตรา 712 ถ้าหากผู้ถูกลงโทษยังมีชีวิตอยู่มีแต่เขาเท่านั้น หรือถ้าเขาถูกตัดสินลงโทษให้ ผู้ต่างหน้าตามกฎหมาย (สามีหรือภรรยา หรือบุพการีของตัวผู้กระทำผิด) ของเขาเท่านั้นสามารถที่จะขอให้ศาลคืนสิทธิให้ได้ ในกรณีที่ผู้ถูกลงโทษได้ตายไปแล้วและถ้าว่าได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งกฎหมายแล้ว สามีหรือภรรยา หรือบุพการีหรือพวกสืบสันดานของเขาจะติดตามคำร้องขอนั้นหรือจะทำคำร้องขอด้วยตัวเองก็ได้ แต่ให้ทำภายในกำหนด 1 ปี นับแต่วันตายเป็นต้นไป

คำร้องขอนั้นต้องเกี่ยวข้องกับส่วนรวมแห่งการลงโทษที่ไม่ได้ลบล้างด้วยการคืนสิทธิครั้งก่อนหรือการให้อภัยโทษนั้น

มาตรา 713 จะทำคำร้องให้คืนสิทธิได้ก็หลังจากกำหนด 5 ปี สำหรับพวกถูกลงโทษฐานครุโทษ และ 3 ปี สำหรับพวกถูกลงโทษฐานโทษานุโทษเท่านั้น

กำหนดนั้นให้นับสำหรับพวกถูกลงโทษให้เสียค่าปรับพลวง นับตั้งแต่วันที่การลงโทษใช้ได้เด็ดขาดแล้วไป และสำหรับพวกถูกลงโทษจำคุกนับตั้งแต่วันที่ปล่อยพวกเขาอย่างเด็ดขาดไป หรือตามบทบัญญัติมาตรา 669 วรรค 2 ตั้งแต่วันที่ปล่อยพวกเขาให้อย่างมีเงื่อนไข หลังจากนั้นการปล่อยตัวนี้ไม่ได้ถูกลบล้าง

มาตรา 714 พวกถูกลงโทษที่อยู่ในสภาพไม่เจ็ดหลายตามกฎหมาย พวกที่ได้ถูกลงโทษใหม่หลังจากได้รับการคืนสิทธิแล้ว พวกที่ถูกลงโทษฐานซึ่งหน้าหรือทางหนีศาลให้ถูกลงโทษฐานครุโทษ และได้ต่อสู้ว่าการปฏิบัติโทษ

(รับโทษ) ได้หมดอายุความแล้วนั้น ให้ทำคำร้องขอให้คืนสิทธิได้ก็หลังจากกำหนด 10 ปี นับแต่วันได้ปล่อยพวกเขา หรือได้หมดกำหนดอายุความนั้นไป

อย่างไรก็ตาม ผู้กระทำความผิดที่ไม่เจ็ดหลายที่ไม่ได้ถูกโทษฐานกรุโทษใด ๆ และพวกได้รับการคืนสิทธิที่ได้ถูกโทษโทษานุโทษอย่างเดียวกันนั้น ให้ทำคำร้องขอให้คืนสิทธิได้หลังจากกำหนด 6 ปี นับแต่วันได้ปล่อยพวกเขาไป

พวกถูกลงโทษต่อหน้าหรือลับหลังฐานโทษานุโทษ ที่ได้ต่อสู้ว่าการปฏิบัติโทษได้หมดอายุความแล้วนั้น ให้ทำคำร้องขอให้คืนสิทธิได้เหมือนกันหลังจากกำหนด 6 ปี นับแต่วันหมดอายุความไป

นอกจากเงื่อนไขที่ได้กล่าวมาแล้ว พวกถูกลงโทษต่อหน้าพวกถูกลงโทษหนีศาล หรือพวกถูกลงโทษลับหลัง ที่ได้ต่อสู้ว่าการปฏิบัติโทษได้หมดกำหนดอายุความแล้วนั้น ต้องมีหลักฐานว่าภายในกำหนดอายุนั้น พวกตนไม่ได้ถูกลงโทษใด ๆ ในฐานกรุโทษหรือโทษานุโทษ และว่าพวกตนไม่มีกิริยาอันมีตำนิมิได้

มาตรา 715 เว้นแต่ในกรณีหมดกำหนดอายุความแล้ว ผู้ถูกโทษต้องมีหลักฐานว่าได้เสียค่าลือชาทำเนียบศาล ค่าพินัยหลวง และค่าทำขวัญป่วยการแล้ว หรือว่าสิ่งเหล่านั้นได้ถูกยกให้แก่ตัวแล้ว

ถ้าหากไม่มีหลักฐานนั้น ผู้ถูกลงโทษต้องมีหลักฐานว่าตนได้ถูกกักขังเร่งตามกำหนดหมายได้กล่าวไว้แล้ว หรือว่าคลังหลวงได้สละการให้ขังเร่งนั้นแล้ว

ถ้าหากถูกลงโทษด้วยการล้มละลายฐานหลอกหลวงแล้ว ผู้ถูกลงโทษต้องมีหลักฐานว่าได้ใช้หนี้แห่งการล้มละลายเป็นต้นทุน ดอกเบี้ย และค่าธรรมเนียมแล้ว หรือว่าหนี้นั้นได้ถูกยกให้แก่ตนแล้ว

อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ถูกโทษมีหลักฐานว่าตนเอง ไม่มีความสามารถจะเสียค่าลือชาทำเนียบศาลแล้ว เขาจะได้รับการคืนสิทธิก็ได้ ถึงว่าในกรณีที่ไม่ได้เสียค่าลือชาทำเนียบนั้น หรือได้เสียแต่บางส่วนก็ตาม

ในกรณีมีการลงโทษร่วมกันนั้น ให้ศาลกำหนดส่วนค่าลือชาทำเนียบศาล ค่าทำขวัญป่วยการหรือส่วนนี้ที่โทษจะต้องได้เสีย

หากหาตัวลูกความผู้เสียหายไม่เห็น หรือผู้เสียหายไม่ยอมรับเอาเงินที่ต้องเสียนั้นแล้ว ให้นำเงินนั้นวางเก็บไว้ที่ห้องจำศาลชั้นต้นที่ผู้ร้องขอเคยมิที่อยู่ ถ้าว่าภายในกำหนด 5 ปี ลูกความไม่มาเสนอตัวขอรับเอาเงินที่ได้วางเก็บไว้นั้น ที่ห้องจำศาลนั้นส่งคืนให้แก่ผู้วางตามคำร้องขอธรรมดาของเขา

มาตรา 716 ถ้านับแต่วันที่ได้กระทำความผิดมา ผู้ถูกโทษได้สร้างคุณงามความดีอันสูงส่งให้แก่บ้านเมืองแล้ว คำร้องขอให้คืนสิทธินั้นก็ไม่ต้องให้มีเงื่อนไขใด ๆ เกี่ยวกับกำหนด หรือการรับโทษในกรณีนี้ถึงแม้ว่ามีได้เสียค่าลือชาทำเนียบ ค่าพินัยหลวง และค่าทำขวัญป่วยการก็ตาม ศาลจะคืนสิทธิให้ก็ได้

มาตรา 717 ให้ผู้ถูกลงโทษยื่นคำร้องขอให้คืนสิทธิถึงกรมอัยการที่เขาเคยอยู่ คำร้องนั้นต้องบอกให้ชัดเจนถึงวันที่แห่งการลงโทษ ท้องที่ต่าง ๆ ที่ผู้ถูกโทษได้อยู่ นับแต่ได้ถูกปล่อยตัวมา

มาตรา 718 ให้อัยการกำกับเอาทุก ๆ ข่าวนั้นเป็นประโยชน์ตามท้องที่ต่าง ๆ ที่ผู้ถูกโทษอาจได้อยู่มา นอกจากนี้ อัยการเอาความเห็นของตุลาการผู้กำกับกับการปฏิบัติโทษ

มี 2 วิธีคือ การคืนสิทธิโดยทางศาล และการคืนสิทธิโดยผลของกฎหมาย ซึ่งได้สรุปสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ก. รูปแบบ และเงื่อนไขของผู้กระทำผิด และบุคคลพ้นโทษที่จะได้รับการคืนสิทธิ ในมาตรา 709 ที่กำหนดให้ทุกคนที่ถูกลงโทษฐานครุโทษ หรือโทษานุโทษอาจจะได้รับการสิทธิคืนก็ได้ โดยมีเงื่อนไขว่า การคืนสิทธิโดยผลของกฎหมายต้องไม่ถูกลงโทษใหม่ให้จำคุก (ไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ) หรือให้มีโทษหนักกว่าฐานครุโทษ หรือโทษานุโทษอีก โดยมีกำหนดระยะเวลา

มาตรา 719 ให้อัยการร้องขอเอา สำเนาคำตัดสินลงโทษหนึ่งฉบับ ประเด็นจากเอกสารท้องที่ที่คุมขังต่าง ๆ ไม้ได้รับโทษ ซึ่งบันทึกว่าผู้ถูกโทษได้มีกิริยาอย่างใดหนึ่งฉบับ ใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 หนึ่งฉบับ แล้วให้อัยการส่งเอกสารเหล่านี้พร้อมด้วยความเห็นของตนไปให้อัยการสูงสุด

มาตรา 720 ให้ศาลห้องกล่าวโทษรับเอาสำนวนคดีจากอัยการสูงสุด ผู้ร้องขอจะเสนอทุก ๆ เอกสารอันเป็นประโยชน์ให้ศาลห้องกล่าวโทษโดยตรงก็ได้

มาตรา 721 ให้ศาลห้องกล่าวโทษชี้ขาดเกี่ยวกับคำแถลงของอัยการสูงสุด ภายในสองเดือนหลังจากได้ฟังคำแถลงของลูกความ หรือทนาย หรือจากได้เรียกพวกเขาแล้ว

มาตรา 722 จะขอลบล้างคำพิพากษาของศาลห้องกล่าวโทษต่อศาลลบล้างตามรูปกระบวนการที่ได้กล่าวไว้ในประมวลกฎหมายนี้ก็ได้

มาตรา 723 ในกรณีที่ได้อีกกล่าวไว้ในมาตรา 716 ให้พิจารณาตัดสินการขอลบล้างคำพิพากษาที่ได้กระเด็นคำร้องขอให้คืนสิทธินั้น โดยไม่ให้เสียค่าพินัยหลวง หรือค่าลีซาทำเนียบอย่างใด ทุก ๆ เอกสารแห่งสำนวนคดีนั้นให้ติดแสตมป์ และขึ้นทะเบียนโดยไม่เสียค่า

มาตรา 724 ในกรณีที่ได้อีกกระเด็นคำร้องขอแล้วจะทำคำร้องขอใหม่ก่อนหมดกำหนดสองปีไม่ได้ เว้นแต่การกระเด็นร้องขอครั้งที่หนึ่งนั้นได้อ้างเหตุผลว่ากำหนดทดลองต่าง ๆ ไม่เพียงพอแล้ว ในกรณีนี้เมื่อหมดกำหนดเหล่านี้แล้วก็ให้ทำคำร้องขอใหม่ได้

มาตรา 725 คำพิพากษาให้คืนสิทธินี้ให้หมายใส่ในบรรดาคำตัดสินลงโทษ และทะเบียนโทษไว้

ในกรณีนี้ ในใบทะเบียนโทษเลขที่ 1 และเลขที่ 3 ไม้ต้องบันทึกการลงโทษใส่ (ว่างป่าวไม้เคยต้องโทษมาก่อน)

ผู้ได้รับสิทธิคืนจะขอเอาสำเนาคำพิพากษาให้คืนสิทธิ และประเด็นทะเบียนโทษโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายก็ได้

มาตรา 726 ให้การคืนสิทธิลบการลงโทษ และทำให้การขาดสิทธิเนื่องด้วยโทษนั้นหมดไปในอนาคต

คือ สำหรับการลงโทษให้เสียค่าปรับ หรือการขังแรม (ขังหักหนี้) หรือได้หมดกำหนดอายุความเป็นต้นไป หลังจากรับโทษแล้ว 5 ปี ส่วนการลงโทษสถานเดียว จำคุกไม่เกิน 6 เดือนนั้น หลังจากกำหนด 10 ปี นับตั้งแต่วันที่พ้นโทษแล้ว หรือได้หมดกำหนดอายุความเป็นต้นไป และในการลงโทษสถานเดียว จำคุกไม่เกินกว่า 2 ปี หรือการลงโทษหลายอย่าง ซึ่งทั้งหมดไม่เกินกว่า 1 ปี หลังจากกำหนด 15 ปี นับตั้งแต่วันที่พ้นโทษแล้ว หรือได้หมดกำหนดอายุความเป็นต้นไป ประกอบกับการลงโทษสถานเดียวให้จำคุกเกินกว่า 2 ปี หรือการลงโทษหลายสถาน ซึ่งทั้งหมดไม่เกินกว่า 2 ปี ได้กำหนดให้หลังจาก 20 ปี นับตั้งแต่วันที่พ้นโทษแล้ว หรือได้หมดกำหนดอายุความเป็นต้นไป ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 711

และท้ายที่สุด เพื่อปฏิบัติตามบทบัญญัติที่ว่า บรรดาโทษหลายสถาน ให้ถือว่าเป็นการลงโทษสถานเดียว โดยให้ถือเอาโทษฐานที่หนักกว่า

ข. หลักเกณฑ์ของผู้กระทำผิด และบุคคลพ้นโทษที่จะได้รับการคืนสิทธิ ได้ระบุไว้ในมาตรา 712-716 ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ในมาตรา 712 ระบุถึงบุคคลที่มีสิทธิในการยื่นคำร้องขอล้างมลทินต่อศาล โดยมีตัวผู้กระทำผิดเอง หรือผู้ต่างหน้าตาม กฎหมาย เช่น สามีหรือภรรยา หรือบุพการีของตัวผู้กระทำผิด ในกรณีที่ตัวผู้กระทำผิดหากเสียชีวิตแล้ว บุคคลที่กล่าวมานั้นย่อมมีสิทธิที่จะยื่นคำร้อง และติดตามคำร้องขอนั้นภายในกำหนด 1 ปี นับแต่วันเสียชีวิตเป็นต้นไป อย่างไรก็ตามยังมีเงื่อนไขว่า ตัวผู้กระทำผิดต้องไม่เคยได้รับการคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) มาก่อน หรือเคยได้รับการอภัยโทษมาก่อนอีกด้วย ส่วนในมาตรา 713 ได้กำหนดถึงระยะเวลาในการยื่นคำร้องขอคืนสิทธิ ซึ่งกำหนดระยะเวลาดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้ หลังจากการพ้นโทษมาแล้ว 5 ปี สำหรับบุคคลที่ถูกลงโทษฐานครุโทษ และ 3 ปี สำหรับบุคคลที่ถูกลงโทษฐานโทษานุโทษเท่านั้น โดยนับแต่วันที่มิผลในการปล่อยตัวเป็นต้นไป สำหรับบุคคลที่ถูกลงโทษเสียค่าปรับให้นับแต่วันที่ได้รับโทษแล้ว (เสียค่าปรับแล้ว) นอกจากนี้แล้วในมาตรา 714 ก็กำหนดเกี่ยวกับบุคคลกระทำผิดที่ไม่เข้าข่ายตามกฎหมาย พวกที่ได้ถูกลงโทษใหม่หลังจากได้รับการคืนสิทธิแล้ว ผู้ที่ถูกลงโทษฐานต่อหน้าหรือทางหนีศาล ในฐานครุโทษ และได้ต่อสู้คดีบอกว่าการรับโทษได้หมดอายุความแล้วนั้น สามารถทำคำร้องขอคืนสิทธิได้ก็ต่อเมื่อหลังจากกำหนด 10 ปี นับตั้งแต่วันที่ปล่อยพวกเขา หรือได้หมดกำหนดอายุความนั้นเป็นต้นไป อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้กระทำผิดที่ไม่เข้าข่ายที่ไม่ได้ถูกลงโทษฐานครุโทษใด ๆ และพวกที่ได้รับการคืนสิทธิที่ได้ถูกลงโทษฐานโทษานุโทษอย่างเดียวกัน ก็สามารถทำคำร้องขอให้คืนสิทธิได้ แต่ต้องหลังจากกำหนด 6 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการปล่อยตัวเป็นต้นไป ส่วนผู้ที่ถูกลงโทษต่อหน้าหรือลับหลัง ฐานโทษานุโทษที่ได้ต่อสู้คดีบอกว่าการรับโทษได้หมดอายุความแล้วนั้น สามารถทำคำร้องขอคืนสิทธิได้เหมือนกัน แต่ต้องหลังจากพ้นกำหนด 6 ปี นับตั้งแต่วันหมดอายุความ

ไป โดยต้องมีหลักฐานว่าภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวพวกตนไม่ได้ถูกลงโทษใด ๆ ในฐานะครู โทษ หรือโทษานุโทษ และพวกตนไม่มีกิริยาอันมีด่าว่า จึงจะมีสิทธิยื่นคำร้องขอคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) ได้ ประกอบกับที่ว่ามาตรา 715 กรณีหมุดกำหนดอายุความแล้ว ผู้ถูกลงโทษต้องมีหลักฐานว่าได้เสียค่าทำเนียมศาล ค่าปรับ และค่าทำขวัญผู้ป่วยการแล้ว หรือว่าสิ่งเหล่านั้นได้ถูกยกให้แก่ตัวแล้ว หากไม่มีหลักฐานนั้น ผู้ถูกลงโทษต้องมีหลักฐานว่าตนได้ถูกกักขัง เร่ง (ขังหักหนี) ตามกำหนดการนั้นแล้ว หรือว่าคลังหลวงได้สละการให้ขังเร่งนั้นแล้ว และถ้าหากถูกลงโทษด้วยการล้มละลาย ฐานหลอกลวงนั้น ผู้ถูกลงโทษต้องมีหลักฐานว่าได้ใช้หนี้แห่งการล้มละลายเป็นต้นทุน ดอกเบี้ย และค่าธรรมเนียมแล้ว หรือว่าหนี้นั้นได้ถูกยกให้แก่ตนไปแล้ว

อย่างไรก็ตาม หากผู้ถูกลงโทษนั้นมีหลักฐานว่าตนเองไม่มีความสามารถจะเสียค่าธรรมเนียมศาลแล้ว เขาอาจจะได้รับการคืนสิทธิก็ได้ ถึงว่าในกรณีที่มิได้เสียค่าธรรมเนียมนั้น หรือได้เสียแต่บางส่วนก็ตาม และท้ายที่สุดในมาตรา 716 ได้กำหนดช่วงเวลาการนับซึ่งเริ่มแต่วันที่ได้กระทำความผิดมา หากผู้ถูกลงโทษได้สร้างคุณงามความดีอันสูงส่งให้แก่บ้านเมืองแล้ว คำร้องขอให้คืนสิทธินั้นก็ไม่ต้องให้มีเงื่อนไขใด ๆ เกี่ยวกับกำหนดการใด ๆ หรือการรับโทษ ในกรณีที่ถึงแม้ว่ามีได้เสียค่าทำเนียมศาล ค่าปรับ และค่าทำขวัญผู้ป่วยการก็ตาม ศาลจะคืนสิทธิให้ก็ได้

ค. กระบวนการในการคืนสิทธิโดยผลของศาลตามระบบกฎหมายลาวในอดีตได้กำหนดไว้ในมาตรา 717-726

ซึ่งมาตรา 717 ระบุให้ผู้ถูกลงโทษต้องยื่นคำร้องขอคืนสิทธิต่ออัยการที่จุดที่เขาเคยอาศัยอยู่ โดยคำร้องนั้นต้องระบุชัดเจนถึง วัน เวลา การลงโทษ สถานที่ต่าง ๆ ที่ผู้ถูกลงโทษอาศัยอยู่ นับแต่ได้ถูกปล่อยตัวมา ในขณะที่มาตรา 718 กำหนดให้อัยการรวบรวมทุก ๆ ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ผู้ถูกลงโทษอาจเคยอาศัยอยู่มา นอกจากนี้ต้องมีความเห็นของตุลาการผู้กำกับการรับโทษระบุลงไปด้วย ประกอบกับให้อัยการร้องขอสำเนาคำตัดสินลงโทษหนึ่งฉบับ ประเด็นจากสถานกักขังต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องผู้ถูกลงโทษว่ามีกิริยาอย่างใดนั้นหนึ่งฉบับ และใบแจ้งโทษเลขที่ 1 หนึ่งฉบับ แล้วส่งเอกสารข้อมูลทั้งหมดเหล่านั้น และความเห็นของตนไปให้อัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการต่อไป ตามมาตรา 719 ต่อมาศาลจะรับเอาสำนวนคดีจากอัยการสูงสุด (อัยการผู้ร้องขอจะเสนอ) ทุก ๆ เอกสาร อันเป็นประโยชน์ให้ศาลโดยตรงในการพิจารณาตามมาตรา 720 และในส่วน of มาตรา 721 ระบุให้ศาลมีอำนาจ และหน้าที่ในการชี้ขาดเกี่ยวกับคำแถลงของอัยการสูงสุดภายในกำหนดสองเดือนนับหลังจากได้ฟังคำแถลงของลูกความ หรือทนายแล้ว สำหรับการร้องขอต่อศาลประชาชนสูงสุด (ฎีกา) เพื่อขอลบล้างคำพิพากษาของศาลห้อยกล่าวโทษ ตามรูปกระบวนการที่ได้กล่าวไว้ในประมวลกฎหมายนี้ก็สามารถทำได้ ตามมาตรา 722 ประกอบกับในมาตรา 723 ที่ว่ากรณีที่ได้อ้างไว้ตามมาตรา 716แล้ว ให้การพิจารณาตัดสินการขอลบล้างคำพิพากษาที่ได้ร้อง

ขอให้คืนสิทธินั้นไม่ให้เสียค่าปรับหรือค่าทำเนียมศาล พร้อมกับให้ติด แสตมป์ และขึ้นทะเบียน โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ สำหรับทุก ๆ เอกสารแห่งสำนวนคดีนั้นอีกด้วย ส่วนในมาตรา 724 กรณีที่ได้ทำคำร้องขอแล้ว แต่อยากจะทำคำร้องขอใหม่ก่อนหมดกำหนด 2 ปีนั้นมิได้ เว้นเสียแต่ว่า การร้องขอครั้งที่หนึ่งนั้นมีเหตุมีผลว่าเป็นการกำหนดทดลองต่าง ๆ ที่ไม่เพียงพอ ซึ่งในกรณีนี้ จึงจะสามารถทำคำร้องขอใหม่ได้

สำหรับข้อกำหนดเกี่ยวกับคำพิพากษาให้คืนสิทธินั้น ให้บันทึกในบรรดาคำตัดสินลงโทษ และทะเบียนประวัติอาชญากรไว้ ในกรณีนี้ ส่วนในใบแจ้งโทษเลขที่ 1 และเลขที่ 3 ไม่ต้องบันทึกการลงโทษใส่ (ว่างเปล่าไม่เคยต้องโทษมาก่อน) โดยที่ผู้ได้รับการคืนสิทธิจะขอสำเนาคำพิพากษาให้คืนสิทธิ และประเด็นทะเบียนประวัติอาชญากร โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายก็ได้ตามมาตรา 725 อย่งไรก็ตาม การคืนสิทธิคือการลบการลงโทษ และทำให้การขาดสิทธิทั้งหมดไป เนื่องจากการถูกลงโทษนั้น กลับคืนมาตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 726

ง. กล่าวโดยสรุป ผลของการคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) ของลาวในอดีต

เมื่อผู้กระทำความผิดและบุคคลพ้นโทษได้รับการคืนสิทธิตามเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดไว้ หรือโดยทางศาล (คำพิพากษาของศาลให้คืนสิทธิ) บุคคลนั้นก็จะเปรียบเสมือนบุคคลทั่วไปที่ไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน โดยเขาจะได้อยู่กลับประวัติอาชญากรในใบแจ้งโทษเลขที่ 1 และเลขที่ 3 และทำให้สิทธิต่าง ๆ ทั้งหมดไปเนื่องจากการถูกลงโทษนั้นกลับคืนมา

3.2.2 การคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) ของประเทศลาวในปัจจุบัน

กฎหมายของประเทศลาวในปัจจุบันไม่มีมาตราใดที่บัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการ รูปแบบ หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของการคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) ไว้ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลพ้นโทษนั้นมีตราบาปหรือมลทินติดตัวไปตลอดชีวิต

3.2.3 การล้างมลทินในประเทศไทย

การล้างมลทินของประเทศไทยเป็นวิธีการในการคืนสิทธิให้แก่ผู้กระทำความผิด กล่าวคือ กฎหมายการล้างมลทินของไทยจะตราออกมาเป็นครั้งคราวเฉพาะในช่วงโอกาสสำคัญ ๆ หรือเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมืองเท่านั้น ดังนั้นผลของพระราชบัญญัติล้างมลทินของไทยแต่ละฉบับมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไข รวมทั้งผลที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการล้างมลทินแตกต่างกัน

เพื่อให้เข้าใจถึงแนวความคิดของการล้างมลทินในประเทศไทย รวมทั้งหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการล้างมลทินที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการล้างมลทินแต่ละฉบับ โดยจะนำมาศึกษาดังต่อไปนี้

ก. ความเป็นมาของการล้างมลทินในประเทศไทย

การล้างมลทินในประเทศไทยเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2475 โดยฝ่ายนิติบัญญัติได้ตรากฎหมายการล้างมลทินออกมาคืนสิทธิให้แก่คณะนายทหารที่ทำการคบคิดกันที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง ร.ศ. 130³⁴ แต่เปลี่ยนแปลงไม่สำเร็จ และต่อมาถูกจับและถูกนำตัวมาลงโทษ แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยที่จะไม่เอาโทษแก่บุคคลดังกล่าว เนื่องจากพระองค์ทรงเห็นว่า "กรรมการพิพากษาลงโทษพวกเหล่านี้ชอบด้วยพระราชกำหนดกฎหมายทุกประการแล้ว แต่ว่าความผิดของพวกเหล่านี้มีข้อสำคัญที่จะกระทำร้ายต่อตัวเรา เราไม่มีจิตรพยาบาทคาดร้ายแก่พวกนี้ เห็นควรที่จะลดหย่อนผ่อนโทษโดยฐานกรุณาซึ่งเป็นอำนาจของเจ้าแผ่นดินจะยกให้ได้"³⁵

ดังนั้น ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ฝ่ายนิติบัญญัติจึงได้ตรากฎหมายล้างมลทินออกมาคืนสิทธิให้แก่บุคคลดังกล่าว

พระราชบัญญัติล้างมลทินผู้กระทำความผิดทางการเมือง ร.ศ. 130 พุทธศักราช 2475 เป็นกฎหมายล้างมลทินฉบับแรกของไทยที่ตราขึ้นมาเพื่อล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดทางการเมืองที่ถูกวางโทษโดยพระบรมราชวินิจฉัย ลงวันที่ 5 พฤษภาคม ร.ศ. 131 เนื่องจากฝ่ายนิติบัญญัติเห็นว่าพวกนักโทษการเมืองครั้งปี ร.ศ. 130 บัดนี้แม้พ้นพระราชอาชญามาแล้วก็จริง แต่ตามกฎหมายของเรา พวกนี้ไม่ได้รับสิทธิสมบูรณ์ ขึ้นชื่อว่าติดคุกต้องพระราชอาชญามาแล้ว ด้วยเหตุว่านักโทษที่กล่าวนี้เป็นนักโทษการเมือง คณะกรรมการราษฎรแลเห็นสมควรว่าจะได้รับพระราชทานยกเว้นโทษให้เกลี้ยงเกลาคือ สิทธิที่เสียไปทางนั้นขอให้ยกเว้นเสีย³⁶ เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นได้กลับคืนสังคมและสามารถกลับเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้

จากแนวความคิดดังกล่าวทำให้เห็นว่า กฎหมายล้างมลทินเป็นหลักการใหม่ที่ฝ่ายนิติบัญญัตินำมาใช้ในการคืนสิทธิให้แก่ผู้กระทำความผิด เพื่อให้บุคคลพ้นโทษได้กลับคืนสู่สังคมได้

³⁴ คูรายละเอียด เรื่อง ยังเติร์กครั้งแรก กบฏ ร.ศ. 130, แกรมสุข นุ่มนนท์, พิมพ์ครั้งแรก, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เรื่องศิลป์, 2522), อ้างใน, ศรีสา พูลสนอง, การล้างมลทินในประเทศไทย, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า79.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 120.

³⁶ เอกสารประกอบการร่างพระราชบัญญัติล้างมลทินผู้กระทำความผิดทางการเมือง ร.ศ. 130 พุทธศักราช 2475, อ้างใน, ศรีสา พูลสนอง, การล้างมลทินในประเทศไทย, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า80.

นอกจากนี้กฎหมายล้างมลทินยังเป็นกฎหมายใหม่ที่ถูกนำมาใช้แทนกฎหมายเดิมที่มีอยู่ ซึ่งมีผลใช้บังคับเฉพาะกับกลุ่มบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น³⁷

กฎหมายการล้างมลทินของไทยถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการคืนสิทธิให้แก่ผู้กระทำผิด โดยฝ่ายนิติบัญญัติจะเป็นผู้ตรากฎหมายล้างมลทินออกมอล้างการกระทำความผิดหรือโทษให้แก่ผู้กระทำผิดทั้งบุคคลพ้นโทษ และผู้กระทำผิดที่กำลังรับโทษหรือรับทัณฑ์อยู่ ทั้งนี้แล้วแต่ความประสงค์ของพระมหากษัตริย์หรือของรัฐบาลในขณะนั้น เนื่องจากแนวความคิดการคืนสิทธิให้แก่ผู้กระทำผิดตามกฎหมายล้างมลทินของไทยมาจากหลักการกักขังความผิดหรือโทษของพระมหากษัตริย์ หรือของรัฐที่ให้แก่ผู้กระทำผิด³⁸ โดยฝ่ายนิติบัญญัติจะเป็นผู้ตรากฎหมายล้างมลทินออกมาตามความประสงค์ขององค์กรดังกล่าวในรูปของพระราชบัญญัติเฉพาะในช่วงโอกาสสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมืองเท่านั้น ซึ่งนับแต่ปี พ.ศ. 2475 ถึงปี พ.ศ. 2550 ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติล้างมลทินมาแล้วจำนวนทั้งสิ้น 8 ฉบับดังนี้

- (1) พระราชบัญญัติล้างมลทินผู้กระทำความผิดทางการเมือง ร.ศ. 130 พุทธศักราช 2475
- (2) พระราชบัญญัติล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในกรณีเกณฑ์แรงงาน หรือ ทรัพย์สินในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา พ.ศ. 2489
- (3) พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบรอบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499
- (4) พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบรอบ 25 พุทธศตวรรษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2502
- (5) พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ. 2526
- (6) พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษา 60 พรรษา พ.ศ. 2530
- (7) พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พ.ศ. 2539
- (8) พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติล้างมลทินของไทยแต่ละฉบับเป็นกฎหมายที่ตราออกมาภายหลังจากการกระทำความผิดได้เกิดขึ้นแล้ว³⁹ โดยการกำหนดให้การล้างมลทินเป็นการคืนสิทธิให้แก่ผู้กระทำผิด

³⁷ R. Guyon, "Note on Reinstatement Former Convicts in Their Civic Rights," 24 September 1932, อ้างใน, ศรีสา พูลสนอง, การล้างมลทินในประเทศไทย, หน้า 80.

³⁸ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499.

³⁹ ศรีสา พูลสนอง, "การล้างมลทินในประเทศไทย", วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543, หน้า 82.

โดยการลบล้างการกระทำความผิด หรือโทษให้แก่ผู้กระทำความผิด ทั้งบุคคลพ้นโทษและผู้กระทำผิดที่กำลังรับโทษหรือรับทัณฑ์อยู่ ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลดังกล่าวได้รับสิทธิและความสามารถต่าง ๆ จากการล้างมลทิน นอกจากนี้การล้างมลทินยังมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการล้างมลทินเปรียบเสมือนบุคคลที่ไม่เคยกระทำความผิดหรือเคยต้องโทษมาก่อน และพระราชบัญญัติล้างมลทินของไทยบางฉบับยังมีผลทำให้ทะเบียนประวัติอาชญากรของผู้กระทำผิดถูกลบล้างออกไป

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพระราชบัญญัติล้างมลทินทั้ง 8 ฉบับ จะมีหลักการเดียวกันคือเพื่อคืนสิทธิให้แก่ผู้กระทำผิด แต่พระราชบัญญัติล้างมลทินแต่ละฉบับก็จะกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการล้างมลทิน รวมทั้งผลที่ผู้กระทำผิดจะได้รับจากการล้างมลทินไว้ต่างกัน ซึ่งโดยปกติฝ่ายนิติบัญญัติจะตรากฎหมายล้างมลทินออกมาเฉพาะในช่วงโอกาสสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมืองเท่านั้น ดังจะปรากฏจากหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับต่าง ๆ ที่บัญญัติเหตุผลของการออกกฎหมายล้างมลทินไว้เช่น⁴⁰

พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499 ได้ตราขึ้นมาเนื่องในโอกาสที่พระพุทธศาสนาได้เจริญยั่งยืนมาครบ 25 พุทธศตวรรษ

พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ. 2526 ได้ตราขึ้นมาเนื่องในโอกาสที่กรุงรัตนโกสินทร์ได้สถาปนามาครบ 200 ปี ในปี พ.ศ. 2525

พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษา 60 พรรษา พ.ศ. 2530 ได้ตราขึ้นมาเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษาครบ 60 พรรษา ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530

พระราชบัญญัติการล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พ.ศ. 2539 ได้ตราขึ้นมาเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2539

พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550 ที่ตราขึ้นเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550⁴¹

⁴⁰ สัตยชาติ อุปันนัชช, "การจำกัดสิทธิของผู้ที่เคยได้รับการล้างมลทินเนื่องจากการกระทำผิดทางอาญาหรือวินัย", วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2551, หน้า 21-22.

⁴¹ เหตุผลในการใช้พระราชบัญญัตินี้คือเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นมหามงคลการอันสำคัญยิ่ง เพื่อ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การที่พระราชบัญญัติล้างมลทินแต่ละฉบับตราขึ้นมาตามความประสงค์ของพระมหากษัตริย์ หรือของรัฐในขณะนั้น ประกอบกับตราขึ้นมาในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันทำให้พระราชบัญญัติล้างมลทินแต่ละฉบับมีลักษณะที่ เจื่อนใจ และผลในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำผิดที่ต่างกัน ดังนั้นการนำพระราชบัญญัติล้างมลทินแต่ละฉบับมาศึกษาเพื่อให้ทราบถึงขอบเขตที่แท้จริง ต้องตีความโดยเคร่งครัด เพราะการนำเอาหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับหนึ่งไปใช้บังคับกับพระราชบัญญัติล้างมลทินอีกฉบับไม่ได้

ข. หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติล้างมลทิน

การล้างมลทินในประเทศไทยทั้ง 8 ฉบับของไทย มีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดที่แตกต่างกัน โดยจะนำมาศึกษาดังต่อไปนี้

(1) พระราชบัญญัติล้างมลทินผู้กระทำความผิดทางการเมือง ร.ศ. 130 พุทธศักราช 2475

พระราชบัญญัตินี้ถือเป็นพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับแรกของประเทศไทยที่ตราขึ้นมาเพื่อที่จะล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดทางการเมือง ที่ถูกลงโทษโดยพระบรมราชวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ 5 พฤษภาคม ร.ศ. 131 ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อเกิดกบฏ ร.ศ. 130 ขึ้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะกรรมการทหารพิเศษขึ้นพิจารณาปรึกษาบท ร.ศ. 130 เมื่อวันที่ 19 มีนาคม ร.ศ. 130⁴² ต่อมาคณะกรรมการได้นำคำพิพากษาคดี ร.ศ. 130 ขึ้นกราบบังคมทูลเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม ร.ศ. 131 (พ.ศ. 2455) อีกสองวันต่อมาได้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยเด็ดขาดที่จะไม่เอาโทษแก่บุคคลดังกล่าว⁴³ เนื่องจากพระองค์ทรงเห็นว่าบุคคลเหล่านี้เป็นพวกมุ่งจะทำร้ายพระองค์เป็นหลัก แต่พระองค์ไม่ทรงคิดที่จะเอาผิดแก่บุคคลพวกนั้น

ดังนั้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว คณะราษฎรจึงได้ตรากฎหมายล้างมลทินออกมามีสิทธิให้แก่บุคคลดังกล่าว เพื่อให้พวกเขาสามารถกลับเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปที่ไม่เคยต้องโทษมาก่อน โดยคณะกรรมการราษฎรได้แถลงเหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินี้ในที่ประชุมสภาฯว่า พวกนักโทษการเมืองครั้งปี ร.ศ. 130 บัดนี้แม้พ้นพระราชอาชญามาแล้วก็จริง แต่ตามกฎหมายของเราพวกนี้ไม่ได้รับสิทธิสมบูรณ์ ขึ้นชื่อว่าติดคุกต้องพระราชอาชญามาแล้ว ด้วยเหตุว่านักโทษที่กล่าวนี้เป็นนักโทษการเมืองคณะกรรมการ

เป็นการเฉลิมพระเกียรติและให้เกิดสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

⁴² แกรมสุข นุ่มนนท์, ยังดีร์กรุ่นแรก กบฏ ร.ศ. 130, (กรุงเทพมหานคร: เรื่องศิลป์, 2522). หน้า 93.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 119-120.

ราษฎรแลเห็นสมควรว่าจะได้รับพระราชทานยกเว้นโทษให้เกลี้ยงเกล้า คือสิทธิที่เสียไปทางนั้น ขอให้ยกเว้นเสีย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้⁴⁴ ทั้งนี้ โดยมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขดังนี้⁴⁵

บุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดทางการเมืองที่ก่อการกบฏ ร.ศ. 130 เป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน แต่มีเงื่อนไขว่าผู้กระทำความผิดดังกล่าวจะต้องถูกวางโทษโดยพระบรมราชวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ 5 พฤษภาคม ร.ศ. 131 “เรื่องโทษที่กล่าวนี้ไม่ได้ขึ้นศาลพลเรือนหรือศาลทหารแต่อย่างใด เมื่อพิจารณาเสร็จแล้วก็ทำความเห็นกราบบังคมทูล แล้วพระองค์ท่านก็พระราชทานโทษลงมา” (อ้างจากรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัยสามัญครั้งที่หนึ่ง, หน้า 656.)

ลักษณะของความผิดที่จะได้รับการล้างมลทิน

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องกระทำความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับการก่อกบฏ ร.ศ.130 ถึงจะมีสิทธิได้รับการล้างมลทิน ดังนั้น การกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการก่อกบฏ ร.ศ. 130 จึงถูกนำมากำหนดให้เป็นความผิดที่เป็นเงื่อนไขในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

กล่าวโดยสรุป ได้ว่า พระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้ได้ตราขึ้นมาเพื่อที่จะลบล้างโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดทางการเมืองที่ก่อการกบฏ ร.ศ. 130 ที่ถูกวางโทษโดยพระบรมราชวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ 5 พฤษภาคม ร.ศ. 131 ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นของหลักการนำผู้กระทำความผิดกลับคืนสังคมโดยการคืนสิทธิให้แก่พวกเขา

(2) พระราชบัญญัติล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในกรณีเกณฑ์แรงงาน หรือ ทรัพย์สิน ในระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพา พ.ศ. 2489⁴⁶

⁴⁴ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง), เล่ม 1, (พระนคร: โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2475), หน้า 655.

⁴⁵ พระราชบัญญัติล้างมลทินผู้กระทำความผิดทางการเมือง ร.ศ. 130 พุทธศักราช 2475 วรรค 3.

⁴⁶ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลบังคับใช้ภายในช่วงระยะเวลาระหว่างวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ถึงวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2488

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ตราขึ้นมาเพื่อที่จะล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษในกรณีการขัดคำสั่งเกณฑ์แรงงาน หรือทรัพย์สินในระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพา⁴⁷ โดยมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการล้างมลทินดังนี้

บุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน

ด้วยมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษในกรณีการขัดคำสั่งเกี่ยวกับการเกณฑ์แรงงาน หรือทรัพย์สิน ในระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพาเป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน

ลักษณะของความผิดที่จะได้รับการล้างมลทิน

ด้วยมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องกระทำความผิดที่เป็นการขัดคำสั่งเกี่ยวกับการเกณฑ์แรงงาน หรือทรัพย์สินอันเป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา พระราชบัญญัติเกณฑ์พลเมืองอุดหนุนราชการทหาร พุทธศักราช 2464 พระราชบัญญัติให้อำนาจในการเตรียมการป้องกันประเทศ พุทธศักราช 2484 พระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์จ้างรัตนโกสินทร์ศก 119 กฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 หรือบรรดาคำสั่งข้อบังคับ ซึ่งออกตามความในกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 หรือกฎหมายอื่นใดที่เกี่ยวกับการเกณฑ์แรงงานหรือทรัพย์สินเป็นผู้กระทำความผิดที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน ดังนั้นการกระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าวข้างต้นจึงถูกนำมากำหนดให้เป็นความผิดที่เป็นเงื่อนไขในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้แต่อย่างไรก็ตาม มีเงื่อนไขว่าการกระทำความผิดดังกล่าวจะต้องกระทำขึ้นภายในช่วงระยะเวลา ระหว่างวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ถึงวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2488 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ประเทศไทยได้เข้าสู่ภาวะมหาสงครามเอเชียบูรพา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ตราขึ้นมาเพื่อที่จะลบล้างคำพิพากษาลงโทษให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษในกรณีที่ขัดคำสั่งเกี่ยวกับการเกณฑ์แรงงาน หรือทรัพย์สินในระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพา อันเป็นความผิดต่อกฎหมายที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนด

⁴⁷ มาตรา 4 บรรดาผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในกรณีขัดคำสั่งเกี่ยวกับการเกณฑ์แรงงาน หรือทรัพย์สินในระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพา อันเป็นผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา พระราชบัญญัติเกณฑ์พลเมืองอุดหนุนราชการทหาร พุทธศักราช 2464 พระราชบัญญัติให้อำนาจในการเตรียมการป้องกันประเทศ พุทธศักราช 2484 พระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์จ้าง รัตนโกสินทร์ศก 119 กฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 หรือบรรดาคำสั่ง ข้อบังคับ ซึ่งออกตามความในกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 หรือกฎหมายอื่นใดอันเกี่ยวข้องด้วยการเกณฑ์แรงงาน หรือทรัพย์สินให้ถือเสมือนว่ามีได้เคยต้องคำพิพากษาในคดีนั้น.

อย่างไรก็ตาม ยังมีเงื่อนไขว่าผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษดังกล่าวจะต้องกระทำความผิดขึ้นภายในช่วงระยะเวลาระหว่างวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ถึงวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2488

(3) พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499⁴⁸

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ตราขึ้นมาเพื่อที่จะล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดคดีต่าง ๆ ที่ได้พ้นโทษไปแล้ว และผู้ถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ ผู้ถูกลงโทษถึงต้องออกจากองค์การรัฐบาล องค์การสาธารณะ เทศบาล หรือสุขาภิบาล และผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างอื่น ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลได้มีนโยบายที่จะอภัยทานความผิดและโทษให้แก่บุคคลดังกล่าวเนื่องในโอกาสที่พระพุทธศาสนาได้เจริญยิ่งขึ้นมาครบ 25 ศตวรรษ ในปี พ.ศ. 2500 เนื่องจากรัฐบาลถือว่าการอภัยทานเป็นการทำกุศลอย่างหนึ่ง⁴⁹ ประกอบกับรัฐบาลก็ได้ดำเนินการอภัยทานโดยการอภัยโทษแก่นักโทษทั้งหลายที่วาระอาณาจักร และนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดฐานกบฏ จลาจล และผู้กระทำความผิดเนื่องในการป้องกัน ระวัง หรือปราบปรามกบฏ หรือจลาจลแล้ว แต่เนื่องจากยังมีบุคคลอีกประเภทหนึ่งคือ ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดคดีต่าง ๆ ที่ได้พ้นโทษไปแล้ว และผู้ถูกลงโทษไล่ออกปลดออกหรือให้ออกจากราชการ ผู้ถูกลงโทษถึงต้องออกจากองค์การรัฐบาล องค์การสาธารณะ เทศบาล หรือสุขาภิบาล และผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างอื่นที่ยังคงถูกตัดสิทธิหรือจำกัดสิทธิอยู่โดยกฎหมายบางฉบับ ซึ่งมีผลทำให้บุคคลนั้นไม่มีสิทธิสมบูรณ์เหมือนกับประชาชนทั่วไป⁵⁰

ด้วยเหตุนี้ เพื่อเป็นการอภัยทานแก่บุคคลดังกล่าว และเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในโอกาสนี้ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสามารถกลับเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้เสมือนเป็นการชุบชีวิตใหม่ให้แก่บุคคลนั้น ฝ่ายนิติบัญญัติจึงได้ตราพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้ออกมา

อนึ่ง ด้วยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ความจริงนั้นหลักการใหญ่ก็คือในตอนต้นของหลักการคือลบล้างมลทินให้แก่ประชาชน แต่ว่าพอมามีอีกตอนหนึ่งก็คือว่าสำหรับข้าราชการที่ความดำริในการลบล้างมลทินนี้หมายความว่าคืนสิทธิ ซึ่งประชาชนและข้าราชการซึ่งได้เสียไปเพราะถูกลงโทษตามคำพิพากษาบ้าง ถูกลงโทษตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนบ้าง คือหมายความว่าเราคืนสิทธิที่เขาเสียไปกลับไปให้เป็นการอภัยทานนั้นเป็นหลักการใหญ่ เพราะฉะนั้นกฎหมายลบล้างมลทินนี้ก็มิสมบูรณ์ตามนี้ คือ ทุกคนได้สิทธิไป สำหรับประชาชนก็ได้

⁴⁸ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับก่อนหรือภายในวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2500 โดยจะต้องถูกลงโทษก่อนหรือภายในวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2500.

⁴⁹ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499.

⁵⁰ มาตรา 4 พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499.

สิทธิ หมายความว่า เป็นคนซึ่งไม่เคยถูกต้องโทษมาเลย เพราะฉะนั้นจะไปสมัครเป็นข้าราชการต่อไปก็ได้ จะสมัครตามห้างร้านก็ได้ ซึ่งแต่ก่อนนี้เขามักจะสอบความประพฤติกันสำหรับข้าราชการก็ได้รับสิทธิ นอกจากจะ ได้รับสิทธิดังเช่นประชาชนทั่วไปก็ได้รับสิทธิในฐานะที่เป็นข้าราชการตามพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือนอีกด้วย สำหรับประชาชนนั้น ในเวลานี้สำหรับทางรัฐบาลก็ได้ให้ความช่วยเหลืออยู่แล้ว สำหรับประชาชนเราให้ความช่วยเหลือ โดยให้บำเหน็จ บำนาญ หรือจะให้อะไรมันก็ไม่ได้ เพราะฉะนั้นประชาชน เราให้ความช่วยเหลือโดยทางสังคมสงเคราะห์ ซึ่งกรมราชทัณฑ์ก็ดี โดยที่กรมราชทัณฑ์ก็ให้การสงเคราะห์นักโทษที่พ้นโทษไป รัฐบาลได้จ่ายเงินไปให้สำหรับเป็นทุนให้ไปทำมาหากินเป็นมูลนิธิ เราได้จัดการไปแล้ว ที่นี้สำหรับข้าราชการนั่นเองก็ได้รับสิทธิได้รับความช่วยเหลือ โดยให้บำเหน็จ บำนาญ รวมความสรุปคือว่า เราต้องการคืนสิทธิให้แก่ผู้ต้องโทษ เสมือนเป็นคนที่ไม่ต้องโทษ ก็กลับเป็นพลเมืองโดยสมบูรณ์⁵¹

สำหรับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มีคือ
บุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้ว และผู้กระทำความผิดที่กำลังรับโทษอยู่เป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน โดยได้กำหนดประเภทของผู้กระทำความผิดที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทินไว้สองประเภทคือ ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษ และผู้ถูกลงโทษทางวินัย

*** ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษ**

มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษใน "ความผิดคดีต่าง ๆ " เป็นบุคคลมีสิทธิได้รับการล้างมลทินโดยบัญญัติเอาไว้ว่า "ให้ล้างมลทินแก่บรรดาผู้ที่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในกรณีความผิดต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 และได้พ้นโทษไปแล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หรือซึ่งได้พ้นโทษไปโดยผลแห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการพระราชทานอภัยโทษเนื่องในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ โดยให้ถือว่า "ผู้นั้นมิได้เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดในคดีนั้น ๆ " ซึ่งบุคคลดังกล่าวคือผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดคดีอาญา ทั้งนี้เพราะคำว่า " ความผิดคดีต่าง ๆ " หมายถึงลักษณะของความผิดต้องเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้กำหนดการกระทำอันเป็นความผิดไว้⁵²

⁵¹ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญ สอง) ครั้งที่ 8-10, ธันวาคม 2499, เล่ม 3, (แผนกรายงานการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2499), หน้า 4/2.

⁵² วาสนา รอดเอี่ยม, การล้างคำพิพากษาลงโทษจำคุก, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้า 122.

กล่าวคือ ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษที่จะได้รับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงหมายถึงผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดคดีอาญา แต่มีเงื่อนไขว่าผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษจะต้องพ้นโทษไปแล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวบังคับ หรืออาจจะพ้นโทษโดยผลแห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการพระราชทานอภัยโทษเนื่องในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ

* ผู้ถูกลงโทษทางวินัย

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ ผู้ถูกลงโทษเพราะประพฤติชั่วถึงต้องออกจากองค์การรัฐบาล องค์การสาธารณะเทศบาล หรือสุขาภิบาล และผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างอื่นเช่น ถูกตัดเงินเดือน ถูกลดขั้นเงินเดือน ถูกทำทัณฑ์บน เป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทินโดยได้บัญญัติไว้ดังนี้ “ให้ล้างมลทินแก่บรรดาผู้ถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ ผู้ถูกลงโทษเพราะประพฤติชั่วจนถึงออกจากองค์การรัฐบาล องค์การสาธารณะ เทศบาล หรือสุขาภิบาล ตลอดจนโทษทางวินัยอย่างอื่นซึ่งกระทำผิดก่อนวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 และได้ถูกลงโทษก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแล้วแต่กรณี โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้ถูกลงโทษทางวินัย”

สำหรับเงื่อนไขที่ผู้ถูกลงโทษทางวินัยจะได้รับการล้างมลทินคือจะต้องถูกลงโทษก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ แต่ในกรณีที่ผู้ถูกลงโทษถอนใบอนุญาติ⁵³ กรณีนี้ไม่ถือว่าเป็นการลงโทษหรือต้องออกเพราะการกระทำผิดทางวินัย บุคคลดังกล่าวจึงไม่ควรได้รับการล้างมลทิน

ในบางกรณีหากมีปัญหาว่า ข้าราชการผู้ถูกลงโทษทางวินัยจะใช้สิทธิอุทธรณ์ ในกรณีที่พระราชบัญญัติล้างมลทินอาจจะมีผลใช้บังคับได้ หรือไม่ได้ และข้าราชการดังกล่าวอาจจะได้รับการล้างมลทินหรือไม่ได้รับการล้างมลทิน

อย่างไรก็ตามคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย) ได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า⁵⁴ ข้าราชการที่ถูกลงโทษทางวินัยจะใช้สิทธิอุทธรณ์ได้เพราะกรณีนี้จะถือว่าข้าราชการผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิดและถูกลงโทษเด็ดขาดแล้วไม่ได้เนื่องจากการวินิจฉัยอุทธรณ์ นอกจากจะวินิจฉัยขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งแล้ว ยังอาจวินิจฉัยว่าผู้ถูกลงโทษไม่มีความผิดก็ได้ ฉะนั้นในกรณีนี้ที่มีการลงโทษข้าราชการผู้นั้นก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้มีผลใช้บังคับ แต่

⁵³ บันทึกเรื่องการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พุทธศักราช 2499.

⁵⁴ บันทึกเรื่องขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาวินิจฉัยปัญหาตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พุทธศักราช 2499.

ข้าราชการผู้นั้นยังใช้สิทธิอุทธรณ์อยู่ การลงโทษนั้นจึงยังไม่มีผลบังคับเด็ดขาด การล้างมลทินจึงไม่อาจกระทำได้เพราะต้องรอนกว่าจะได้มีการวินิจฉัยอุทธรณ์นั้นแล้ว ซึ่งถ้าผลการวินิจฉัยปรากฏว่าผู้นั้นไม่ผิด บุคคลนั้นก็ไม่มีมลทินที่จะล้าง

ลักษณะของความผิดที่จะได้รับการล้างมลทิน

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดลักษณะของความผิดที่เป็นเงื่อนไขในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดไว้สองประเภทคือ ความผิดทางอาญาและความผิดทางวินัย

* ความผิดทางอาญา

มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดคดีต่าง ๆ ที่ได้กระทำความผิดขึ้นก่อนวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 เป็นผู้กระทำความผิดที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน ดังนั้นการกระทำความผิดทางอาญาที่ได้กระทำขึ้นก่อนวันดังกล่าวจึงถูกกำหนดให้เป็นความผิดอันเป็นเงื่อนไขในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้เพราะคำว่า “ความผิดคดีต่าง ๆ” หมายถึงความผิดคดีอาญาเนื่องด้วยกฎหมายอาญานั้นเป็นกฎหมายที่กำหนดการกระทำอันเป็นความผิดไว้

* ความผิดทางวินัย

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ ผู้ถูกลงโทษเพราะประพฤติชั่วถึงต้องออกจากองค์การรัฐบาล องค์การสาธารณะเทศบาล หรือสุขาภิบาล และผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่างอื่น ที่ได้กระทำความผิดขึ้นก่อนวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2499 เป็นผู้กระทำความผิดที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน ดังนั้น การกระทำความผิดทางวินัยที่ได้กระทำขึ้นก่อนวันดังกล่าวจึงกำหนดให้เป็นความผิดที่เป็นเงื่อนไขในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้เป็นการตราขึ้นมาเพื่อที่จะลบล้างการกระทำความผิดให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษในความผิดคดีอาญา และลบล้างโทษให้แก่ผู้ถูกลงโทษทางวินัยใช้บังคับ หรืออาจจะพ้นโทษโดยผลแห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการพระราชทานอภัยโทษเนื่องในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ ก็ได้ นอกจากนั้นผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษดังกล่าวจะต้องกระทำความผิดขึ้นก่อนวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 ถึงจะได้รับการล้างมลทินได้ ส่วนผู้ถูกลงโทษทางวินัยบุคคลดังกล่าวจะต้องถูกลงโทษทางวินัยก่อนหรือภายในวันที่ 13 พฤษภาคม 2500 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ ทั้งนี้เนื่องจากผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้พ้นจากโทษหรือกระทำความผิดขึ้นภายหลังระยะเวลาที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนด บุคคลนั้นก็จะไม่ได้รับการล้างมลทิน กล่าวคือพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นพระราชบัญญัติฉบับแรกของไทยที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดทั้งทางอาญา และทางวินัยเป็นผู้กระทำความผิดที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน

(4) พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2502

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ตราขึ้นมาเพื่อที่จะกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดของการขอรับเครื่องอิสริยาภรณ์ ยศ หรือบรรดาศักดิ์คืน ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499 มิได้กำหนดวันสิ้นสุดของการยื่นความประสงค์ขอรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ยศ หรือบรรดาศักดิ์คืนสำหรับผู้ที่ได้รับการล้างมลทินไว้ ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่การปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่ในการขอพระราชทานคืนให้ จึงสมควรกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดของการขอคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ยศ หรือบรรดาศักดิ์เสียภายในวันที่ 30 ธันวาคม 2502⁵⁵ โดยกำหนดให้ผู้ที่ได้รับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499 ที่ถูกเรียกเครื่องราชอิสริยาภรณ์คืนหรือถูกถอดจากยศหรือบรรดาศักดิ์ ถ้ามีความประสงค์อยากจะได้ขอพระราชทานอิสริยาภรณ์ ยศ หรือบรรดาศักดิ์คืนให้แจ้งหนังสือไปยังสำนักงานนายกรัฐมนตรีภายในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2502 เนื่องจากถ้าบุคคลดังกล่าวไม่แจ้งความประสงค์บุคคลนั้นก็ไม่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ยศ หรือบรรดาศักดิ์คืน⁵⁶

(5) พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ. 2525⁵⁷

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ตราขึ้นมาเพื่อที่จะลบล้างโทษให้แก่ผู้ต้องโทษในความผิดต่าง ๆ ที่ได้พ้นโทษไปแล้ว และผู้ถูกลงโทษทางวินัยตามกฎหมายของกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ที่ถูกลงโทษทางวินัยไปแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลได้มีนโยบายที่จะล้างมลทินให้แก่บุคคลดังกล่าว เนื่องในโอกาสที่กรุงรัตนโกสินทร์ได้สถาปนามาครบ 200 ปี ในปี พ.ศ. 2525

ดังนั้นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในโอกาสนี้ และเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษ หรือรับโทษหรือรับทัณฑ์แล้ว กลับมามีสิทธิสมบูรณ์เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปที่ไม่เคยรับโทษมาก่อน

⁵⁵ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 41-48 พฤศจิกายน-ธันวาคม 2502, เล่ม 6, (แผนก รายงานการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2502), หน้า 2/3.

⁵⁶ มาตรา 15 บรรดาผู้ที่ได้รับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ถ้าผู้ใดถูกเรียกเครื่องราชอิสริยาภรณ์คืน หรือถูกถอดออกจากยศ หรือบรรดาศักดิ์ เนื่องในการกระทำความผิดอันได้รับการล้างมลทินนั้นและประสงค์จะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ยศ หรือบรรดาศักดิ์คืนตามที่ได้รับอยู่เดิม ก็ให้ผู้นั้นแจ้งความประสงค์เป็นหนังสือไปยังสำนักงานนายกรัฐมนตรีภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2502 เพื่อดำเนินการขอพระราชทานคืนให้ต่อไป.

⁵⁷ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับก่อนหรือภายในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2526.

พระราชบัญญัติฉบับนี้ตราขึ้นมาถือได้ว่าเป็นกฎหมายล้างมลทินฉบับแรกของไทยที่กำหนดให้การล้างมลทินเป็นเพียงการลบล้างโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดเท่านั้น โดยไม่มีผลรวมไปถึงการลบล้างการกระทำความผิดด้วย⁵⁸ โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้การล้างมลทินเป็นการลบล้างโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดอาญาที่พ้นโทษแล้ว และผู้กระทำความผิดทางวินัยที่ถูกลงโทษหรือถูกลงทัณฑ์ ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติฉบับนี้มีเจตนารมณ์ที่จะลบล้างเฉพาะโทษให้แก่ผู้กระทำความผิด เนื่องจากเมื่อเขาได้รับโทษทางคดี และได้พ้นจากโทษแล้วแต่ประวัติ “ใบแดงแจ้งโทษ” ยังคงมีอยู่ว่าเป็นผู้กระทำความผิด ทำให้เขาเหล่านั้นหมดโอกาสที่จะเป็นพลเมืองดีของชาติ บริษัท ห้างร้าน หรือหน่วยงานราชการ ตลอดจนทั้งรัฐวิสาหกิจปฏิเสธคนเหล่านี้ โดยอ้างว่าเป็นผู้มีประวัติเคยต้องโทษทางคดีอาญามาก่อน⁵⁹ เพราะยังคงถือว่า “เคยทำความผิด”

ประกอบกับในกรณีที่ยกโทษหรือล้างมลทินให้แก่ผู้ที่รับโทษทางวินัยนั้นอาศัยหลักที่ว่าในเมื่อจะล้างมลทินให้กับบุคคลทุกคน ไม่ว่าจะเป็นทหาร ตำรวจ พลเรือน ประชาชนผู้ที่เคยจำคุก ผู้ที่เคยต้องโทษด้วยคำพิพากษาถึงที่สุด แม้จะทางระเบียบวินัยทางราชการเองก็ตาม ไม่สามารถที่จะสอบกลับเข้ารับราชการได้เมื่อพ้นโทษออกมายังไม่ถึง 2 ปี หรือ 5 ปีแล้วแต่กรณีนั้น เมื่อพ้นโทษออกมาแล้วผู้ต้องโทษเหล่านั้นยังมีชนักติดหลังอยู่ ในเมื่อกฎหมายหรือพระราชบัญญัติฉบับนั้นจะให้อภัยโทษแก่เขา หรือจะล้างมลทินแก่การกระทำความผิดออกมานั้น ทุกคนไม่ว่าจะเป็นพวกฝ่ายไหนก็ดีก็ย่อมจะมีสิทธิเท่าเทียมกัน เมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว มลทินเหล่านั้นก็ควรจะลบล้างเช่นเดียวกันกับบุคคลทั่วไป⁶⁰

นอกจากหลักการดังกล่าวแล้วพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้วางหลักการใหม่ในเรื่องของสิทธิที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการล้างมลทินคือ การล้างมลทินตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้ได้รับการล้างมลทินในอันที่จะเรียกร้องสิทธิหรือประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งสิทธิเรียกร้องในที่นี้มุ่งไปในทางที่เกี่ยวกับเรื่องบำเหน็จบำนาญตามเงินเดือนที่เคยได้รับ รวมตลอดไปถึง

⁵⁸ คำว่า “โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้ถูกลงโทษในความผิดนั้นๆ” หมายความว่า การล้างมลทินลบล้างเฉพาะโทษเท่านั้น ไม่ได้ลบล้างการกระทำความผิดด้วยไม่เหมือนกับนิรโทษกรรมที่ลบล้างการกระทำความผิดด้วย” อ้างจากบันทึก เรื่อง หาหรือปัญหาออกกฎหมายตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200ปี พ.ศ. 2526.

⁵⁹ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญ) ครั้งที่ 1-11 พ.ศ. 2525, เล่ม 1, (แผนการรายงานการระดม กองการประมุข สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา), หน้า 697.

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 723.

เครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือยศบรรดาศักดิ์ทั้งหลายที่เคยต้องเสียไปก็จะมาเรียกรื้อฟื้นกันอีกไม่ได้⁶¹

ดังนั้นการล้างมลทินนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในทางทรัพย์สินแก่ข้าราชการที่ถูกล้างมลทินที่กระทำความผิดทางวินัย หรือมิได้ก่อให้เกิดสิทธิในการที่จะกลับเข้าดำรงตำแหน่งเดิมแต่อย่างใดทั้งสิ้น เพียงแต่ทำให้กลายเป็นคนที่ไม่มีความผิดทางวินัยในทางดำนนั้น (เปรียบเสมือนบุคคลที่ไม่เคยรับโทษมาก่อน) แต่ประวัติอาชญากรยังคงมีอยู่ ส่วนสิทธิในเรื่องที่จะกลับเข้าราชการจะมีหรือไม่มีนั้น ก็จะเหมือนกับคนธรรมดาทั่ว ๆ ไปเท่านั้น⁶²

หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มีดังนี้
บุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้ว และผู้กระทำผิดที่กำลังรับโทษหรือรับทัณฑ์อยู่เป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน โดยได้กำหนดประเภทของผู้กระทำผิดไว้สองประเภทคือ ผู้ต้องโทษคดีอาญา และผู้ถูกลงโทษทางวินัย

*** ผู้ต้องโทษคดีอาญา**

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษใน "ความผิดต่าง ๆ" เป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน⁶³ ซึ่งบุคคลดังกล่าวก็หมายถึงผู้ต้องโทษตามบทบัญญัติในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งได้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษหรือให้กักกันผู้ถูกลงโทษตามมาตรา 17 แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 และพุทธศักราช 2515 ผู้ถูกลงโทษตามมาตรา 21 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519⁶⁴ ผู้ถูกลงโทษตาม

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 754.

⁶² เรื่องเดียวกัน, หน้า 719.

⁶³ มาตรา 4 ให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในกรณีความผิดต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2525 และได้พ้นโทษไปแล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ หรือซึ่งได้พ้นโทษไปโดยผลแห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2525 โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดในคดีนั้น ๆ.

⁶⁴ เหตุที่กำหนดให้ผู้ถูกลงโทษตามมาตรา 17 แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2502 และพุทธศักราช 2515 ผู้ถูกลงโทษตามมาตรา 21 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2519 ได้รับการล้างมลทินเพราะว่า "ผู้ที่ได้รับโทษเหล่านั้นจะมีความผิดหรือไม่นั้นมิได้ผ่านการพิจารณาจากกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ ส่งตัวขึ้นศาลตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม เราจะเห็นว่าคำสั่งของบุคคล คณะบุคคล ซึ่งยึดอำนาจได้ในขณะนั้น ก็ออกคำสั่งตามรัฐธรรมนูญที่เขียนขึ้นในขณะนั้นทำให้ผู้ที่ได้รับ

มาตรา 27 แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2520 ผู้ถูกลงโทษตามมาตรา 200 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 และผู้ถูกลงโทษตามคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน⁶⁵

อย่างไรก็ตาม มีเงื่อนไขว่าบุคคลดังกล่าวจะต้องพ้นโทษไปแล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ กล่าวคือผู้ต้องโทษจะต้องพ้นจากโทษไปแล้วก่อนหรือภายในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2526 หรืออาจจะพ้นโทษโดยผลแห่งพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2525 ก็ได้

* ผู้ถูกลงโทษทางวินัย

มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ถูกลงโทษทางวินัยเป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน⁶⁶ ซึ่งบุคคลดังกล่าวก็หมายถึงผู้ถูกลงโทษทางวินัยตามบทบัญญัติในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งได้แก่ข้าราชการ⁶⁷ หรือลูกจ้างของกระทรวง ทบวง กรม ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น และผู้ปฏิบัติงานในรัฐวิสาหกิจ⁶⁸ ที่ถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์เพราะกระทำความผิดทางวินัยตามกฎหมาย ระเบียบ

โทษทัณฑ์ต่าง ๆ เหล่านั้น ไม่สามารถที่จะต่อสู้คดีเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจของตนเองตามกระบวนการยุติธรรมคือ "ขึ้นศาล", อ้างจากรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญ) ครั้งที่ 1-11 พ.ศ. 2525, หน้า 696.

⁶⁵ ที่ต้องมีการล้างมลทินให้แก่ “ผู้ถูกลงโทษตามคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติ หรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน” เพราะบุคคลเหล่านี้จะถูกลงโทษในระหว่างก่อนที่จะมีรัฐธรรมนูญการปกครองหรือรัฐธรรมนูญใช้บังคับ, อ้างจากรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญ) ครั้งที่ 1-11 พ.ศ. 2525, หน้า 718.

⁶⁶ มาตรา 5 ให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ถูกลงโทษทางวินัยในกรณีที่ได้กระทำก่อนหรือในวันที่ 6 เมษายน 2525 และได้ถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์ก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ รวมทั้งผู้กระทำความผิดวินัยได้รับการนิรโทษกรรมก่อนหรือในวันที่ 6 เมษายน 2525 แล้วไม่ว่าจะได้มีการสอบสวนทางวินัยแล้วหรือไม่ก็ตาม โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยต้องถูกลงโทษทางวินัยหรือลงทัณฑ์ทางวินัยหรือมิได้กระทำความผิดทางวินัยแล้วแต่กรณี.

⁶⁷ การที่ข้าราชการที่ถูกลงโทษทางวินัยได้รับการล้างมลทินนั้นหมายความว่า “ข้าราชการผู้นั้นได้รับการลบล้างบรรดาโทษทางวินัยตามคำสั่งของทางข้าราชการเสียทั้งสิ้น ฉะนั้นแม้ว่าการลงโทษทางวินัยจะยังไม่เสร็จสิ้นก็ตาม ก็ต้องถือว่าโทษตามคำสั่งนั้นเป็นอันต้องระงับไปไม่อาจนำมาลงโทษต่อไปอีกได้”, อ้างจาก บันทึกเรื่องราวหรือปัญหาข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ. 2526.

⁶⁸ “คณะเทศมนตรีไม่ถือเป็นผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เพราะคณะเทศมนตรีไม่ได้รับเงินจากเงินงบประมาณของแผ่นดิน”, อ้างจาก บันทึกเรื่องราวหรือปัญหาข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ. 2526.

ข้อบังคับ ประกาศหรือคำสั่งของกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานหรือรัฐวิสาหกิจ นอกจากนั้นยังรวมถึงผู้ถูกลงโทษตามคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในลักษณะทำนองเดียวกับโทษทางวินัย และผู้กระทำผิดวินัยที่ได้รับการนิรโทษกรรมก่อนหรือในวันที่ 6 เมษายน 2525 ด้วย ไม่ว่าจะได้มีการสอบสวนทางวินัยบุคคลนั้นแล้วหรือไม่ก็ตาม

สำหรับเงื่อนไขของบุคคลที่จะได้รับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ จะต้องถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์แล้วก่อนหรือในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2526 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ

กรณีที่รัฐมนตรีสั่งให้นายกเทศมนตรีออกจากตำแหน่งไม่ถือเป็นการลงโทษทางวินัย เพราะการลงโทษทางวินัยจะต้องมาจากการสอบสวน และมีบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้อำนาจผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษ แต่กรณีนี้ถือเป็นการให้ดุลยพินิจแก่รัฐมนตรีที่จะสั่งให้ออกจากตำแหน่งหรือไม่ก็ได้ ซึ่งวิธีการดังกล่าวถือเป็นการควบคุมความประพฤติ และการปฏิบัติงานของบุคคลนั้นให้ถูกต้องตามระเบียบและกฎหมาย⁶⁹

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้ได้จำกัดขอบเขตผู้ที่ได้รับการล้างมลทินไว้เฉพาะแต่ผู้ถูกลงโทษทางวินัยเท่านั้น ซึ่งตามกฎหมายแล้วยังมีบุคคลอีกบางจำพวกที่ถูกออกจากราชการหรือถูกออกจากตำแหน่งเพราะเหตุบางอย่างที่ไม่ใช่เป็นเรื่องทางวินัยเช่น ข้าราชการพลเรือนที่ถูกให้ออกจากราชการเพราะเหตุประพฤติตนไม่เหมาะสม หรือบกพร่องในหน้าที่ตามมาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 หรือถูกออกจากราชการเพราะมีมลทินมัวหมองตามมาตรา 88 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว หรือข้าราชการทหารที่ถูกปลดออกจากประจำการโดยมิได้เป็นลักษณะเป็นการลงโทษ หรือนายกเทศมนตรีซึ่งถูกออกจากตำแหน่งตามมาตรา 73 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496⁷⁰ การที่บุคคลใดออกจากราชการหรือออกจากตำแหน่งโดยมิได้ถูกลงโทษนั้นย่อมไม่มีโทษที่จะได้รับการล้างมลทินตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแต่อย่างใด อีกทั้งบุคคลประเภทนี้มิได้เสียสิทธิไปยังเช่นผู้ที่เคยถูกลงโทษได้รับอยู่⁷¹

⁶⁹ บันทึกเรื่อง หรือปัญหาข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ. 2526.

⁷⁰ บันทึกคำชี้แจง และข้อสังเกตของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมายคณะ 6) เรื่องร่างพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษาครบ 60 พรรษา พ.ศ. 2530, หน้า 8-9.

⁷¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

ลักษณะของความผิดที่จะได้รับการล้างมลทิน

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดลักษณะของความผิดที่เป็นเงื่อนไขในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดไว้สองประเภทคือ ความผิดทางอาญา และความผิดทางวินัย

* ความผิดทางอาญา

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้⁷² ได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษในความผิดต่าง ๆ ที่ได้กระทำความผิดขึ้นก่อนหรือในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2525 เป็นผู้กระทำความผิดที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน ดังนั้นการกระทำความผิดอาญาที่ได้กระทำความผิดขึ้นก่อนหรือภายในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2525 จึงถูกกำหนดให้เป็นความผิดที่เป็นเงื่อนไขในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพราะคำว่า “ความผิดคดีต่าง ๆ” ของบุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทินหมายถึงผู้ต้องโทษตามบทบัญญัติในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้

กรณีการกระทำความผิดหลายกรรมแตกต่างกัน โดยการกระทำความผิดบางกรรมเกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ แต่การกระทำความผิดบางกรรมเกิดขึ้นภายหลังวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ แต่ผู้บังคับบัญชาได้สั่งลงโทษการกระทำดังกล่าวโดยรวมคำสั่งกันและสั่งลงโทษก่อนวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้จะมีผลใช้บังคับใช้ ปัญหาคือการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นภายหลังวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับจะได้รับการล้างมลทินด้วยหรือไม่

ดังนั้นคณะกรรมการ (กรรมการร่างกฎหมาย) จึงได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่ากรณีดังกล่าวไม่ได้รับการล้างมลทิน เพราะการกระทำความผิด และการลงโทษเป็นคนละกรณีกัน ถึงแม้ว่าคำสั่งลงโทษดังกล่าวจะสั่งก่อนวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ แต่การกระทำความผิดครั้งหลังก็เกิดขึ้นภายหลังวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ ด้วยเหตุนี้การกระทำความผิดดังกล่าวจึงไม่ได้รับการล้างมลทิน สำหรับการสั่งลงโทษพร้อมกันทั้งการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นก่อนและหลังวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับอาจเป็นเพราะทำให้เกิดความสะดวกในการปฏิบัติราชการ

⁷² มาตรา 4 ให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ที่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในกรณีความผิดต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2525 และได้พ้นโทษไปแล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ หรือซึ่งได้พ้นโทษไปโดยผลแห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2525 โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดในคดีนั้นๆ.

*** ความผิดทางวินัย**

มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ถูกลงโทษทางวินัยที่ได้กระทำความผิดขึ้นก่อนหรือในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2525 เป็นผู้กระทำความผิดที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน⁷³ ดังนั้น การกระทำความผิดทางวินัยที่ได้กระทำขึ้นก่อนหรือภายในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2526 จึงถูกกำหนดให้เป็นความผิดที่เป็นเงื่อนไขในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้พบว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นฉบับแรกที่ได้ตราขึ้นมา โดยมีแนวคิดที่จะล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องโทษคดีอาญาเป็นการเฉพาะและลบล้างโทษหรือทัณฑ์ให้แก่ผู้ถูกลงโทษทางวินัย โดยกรณีผู้ต้องโทษทางอาญามีเงื่อนไขว่าบุคคลดังกล่าวจะต้องพ้นจากโทษแล้วก่อนหรือภายในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2526⁷⁴ ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ หรืออาจจะพ้นโทษโดยผลแห่งพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2525 ก็ได้ นอกจากนั้น ผู้ต้องโทษจะต้องกระทำความผิดขึ้นก่อนหรือภายในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2525 ถึงจะได้รับการล้างมลทิน ส่วนผู้ถูกลงโทษทางวินัย บุคคลดังกล่าวจะต้องถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์แล้วก่อนหรือภายในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2526 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ หรืออาจจะได้รับนิรโทษกรรมก่อนหรือในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2525 ไม่ว่าจะได้มีการสอบสวนทางวินัยบุคคลนั้นแล้วหรือไม่ก็ตาม นอกจากนั้น บุคคลดังกล่าวจะต้องกระทำความผิดขึ้นก่อนหรือภายในวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2525 ถึงจะได้รับการล้างมลทิน ทั้งนี้เนื่องจากถ้าผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้พ้นโทษหรือถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์หรือกระทำความผิดขึ้นภายหลังระยะเวลาที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดบุคคลคนดังกล่าวก็จะไม่ได้รับการล้างมลทิน

กล่าวคือ พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นพระราชบัญญัติฉบับแรกของไทยที่กำหนดให้การล้างมลทินเป็นการล้างโทษให้แก่ผู้กระทำความผิด แต่ไม่มีผลเป็นการลบล้างการกระทำความผิดให้แก่ผู้กระทำความผิดด้วย โดยการลบล้างโทษให้บุคคลพ้นโทษในคดีอาญา และผู้กระทำความผิดทางวินัยที่รับโทษหรือทัณฑ์แล้ว นอกจากนี้ยังกำหนดให้การล้างมลทินไม่ก่อให้เกิดการได้มาซึ่งสิทธิแก่

⁷³ มาตรา 5 ให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ถูกลงโทษทางวินัยในกรณีที่ได้กระทำก่อนหรือในวันที่ 6 เมษายน 2525 และได้ถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์ก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ รวมทั้งผู้กระทำความผิดวินัยได้รับนิรโทษกรรมก่อนหรือในวันที่ 6 เมษายน 2525 แล้ว ไม่ว่าจะได้มีการสอบสวนทางวินัยแล้วหรือไม่ก็ตาม โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยต้องถูกลงโทษทางวินัยหรือลงทัณฑ์ทางวินัย หรือมิได้กระทำความผิดทางวินัยแล้วแต่กรณี.

⁷⁴ เกียรติก้อง กิจการเจริญคดี, ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550 จากความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2551. หน้า 3.

ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการล้างมลทินในอันที่จะเรียกเรื่องสิทธิหรือประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น จากหลักการดังกล่าวได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับต่อๆ มา

(6) พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนพรรษา 60 พรรษา พ.ศ. 2530⁷⁵

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ตราขึ้นมาเพื่อที่จะลบล้างโทษให้แก่ผู้ต้องโทษในความผิดต่าง ๆ ที่ได้พ้นโทษไปแล้ว และผู้ถูกลงโทษทางวินัยตามกฎหมายของกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ที่ได้รับโทษทางวินัยไปแล้ว⁷⁶ ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลได้มีนโยบายที่จะล้างมลทินให้แก่บุคคลดังกล่าวเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนพรรษา 60 พรรษา ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530

ดังนั้น เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติในมหามงคลกาลนี้ และเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลพ้นโทษหรือบุคคลที่รับโทษรับทัณฑ์ได้กลับมามีสิทธิสมบูรณ์เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปที่ไม่เคยรับโทษมาก่อน ฝ่ายนิติบัญญัติจึงได้ตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ออกมา

การที่เสนอร่างพระราชบัญญัติล้างมลทินนั้นก็เพื่อประโยชน์ในการที่จะทำให้สิ่งที่เป็นมลทินติดตัวบุคคลซึ่งได้เคยรับโทษทัณฑ์นั้นกลับคืนสู่สภาพปกติและเกิดประโยชน์ต่อเขาในการที่จะดำเนินกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไป ในการล้างมลทินนั้นจึงได้มุ่งประเด็นแต่เฉพาะในเรื่องผู้ได้รับโทษในคดีอาญา ซึ่งจะมีผลทำให้มลทินที่มีอยู่ที่เราเรียกกันว่า “ใบแดงแจ้งโทษ” นั้นหมดไปและไม่ทำให้เขาได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิด ถ้าหากจะพึงมีขึ้นในวันข้างหน้าที่จะต้องถูกเพิ่มโทษขึ้น ส่วนข้าราชการนั้นก็จะมีผลทำให้ข้าราชการเหล่านั้นพ้นจากมลทินที่เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกไป และสามารถขอกลับเข้ารับราชการได้ในกรณีที่มีตำแหน่งว่างเขาก็จะสามารถมีสิทธิได้โดยไม่ต้องไปขอยกเว้นจาก ก.พ.⁷⁷

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มีดังนี้คือ

⁷⁵ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530

⁷⁶ เจตนารมณ์ของการล้างมลทินนั้นประสงค์ที่จะ “ให้มีการลบล้างบรรดาโทษต่าง ๆ ที่บุคคลใดเคยได้รับไปก่อนที่จะมีกฎหมายว่าด้วยการล้างมลทินให้หมดสิ้นไปเสมือนเป็นผู้ที่ไม่เคยถูกลงโทษ ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นไม่ถูกจำกัดสิทธิบางประการตามกฎหมายอีกต่อไป และสามารถประกอบการต่าง ๆ ได้ดังเช่นบุคคลทั่วไป”, อ้างจากบันทึกคำชี้แจงของคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ 6) เรื่องร่างพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนพรรษา 60 พรรษา พ.ศ. 2530.

⁷⁷ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญ ครั้งที่สอง) ครั้งที่ 9-11, พ.ศ. 2530, เล่ม 5, (งานรายงานการประชุม กองการประชุม สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, 2530), หน้า 219.

บุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้บุคคลพ้นโทษและผู้กระทำผิดที่กำลังรับโทษหรือรับทัณฑ์อยู่เป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน โดยได้กำหนดประเภทของผู้กระทำผิดที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทินไว้สองประเภทคือ ผู้ต้องโทษคดีอาญาและผู้ถูกลงโทษทางวินัย

* ผู้ต้องโทษคดีอาญา

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษในความผิดต่าง ๆ เป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน⁷⁸ ซึ่งบุคคลดังกล่าวก็หมายถึงผู้ต้องโทษตามบทบัญญัติในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งได้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ลงโทษหรือกักกัน นอกจากนั้นยังรวมถึงผู้ถูกลงโทษโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งมีผลเช่นเดียวกับการถูกลงโทษโดยคำพิพากษาของศาลด้วย

เงื่อนไขของบุคคลที่จะได้รับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ บุคคลดังกล่าวจะต้องพ้นโทษไปแล้วก่อนหรือในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ หรืออาจจะพ้นโทษโดยผลแห่งพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2530 ก็ได้

* ผู้ถูกลงโทษทางวินัย

มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ถูกลงโทษทางวินัยเป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน⁷⁹ ซึ่งบุคคลดังกล่าวก็หมายถึงผู้ถูกลงโทษทางวินัยตามบทบัญญัติในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งได้แก่ข้าราชการหรือลูกจ้างของกระทรวง ทบวง กรม ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ผู้ปฏิบัติงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ และผู้ปฏิบัติงานในรัฐวิสาหกิจที่ถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์เพราะกระทำผิดวินัยตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งของกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ นอกจากนั้นยังรวมถึงบุคคลที่ถูกลงโทษหรือถูกลงทัณฑ์โดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีผลเช่นเดียวกับการถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์ทางวินัยด้วย

สำหรับเงื่อนไขของบุคคลที่จะได้รับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ บุคคลดังกล่าวจะต้องได้รับโทษหรือรับทัณฑ์มาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแล้วก่อนหรือในวันที่

⁷⁸ มาตรา 4 ให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ต้องโทษในกรณีความผิดต่าง ๆ ซึ่งได้กระทำก่อนหรือในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530 และได้พ้นโทษไปแล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ หรือซึ่งได้พ้นโทษไปโดยผลแห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2530.

⁷⁹ มาตรา 5 ให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ถูกลงโทษทางวินัยในกรณีที่ได้กระทำก่อนหรือในวันที่ 5 ธันวาคม 2530 และได้รับโทษหรือรับทัณฑ์ไปแล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยต้องถูกลงโทษทางวินัยหรือลงทัณฑ์ทางวินัยหรือมิได้ทำผิดทางวินัยแล้วแต่ในกรณีนั้น ๆ.

พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ กล่าวคือ ก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ

ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ มลทินทางวินัยจะไม่ได้รับการล้าง แต่จะล้างเฉพาะโทษ ดังนั้นข้าราชการที่มีมลทินมัวหมองซึ่งไม่ถือว่าผิดวินัยจะไม่ได้รับประโยชน์จากพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพราะผู้ที่ออกโดยมลทินมัวหมองไม่ถือว่าเป็นโทษทางวินัย⁸⁰

ลักษณะของความผิดที่จะได้รับการล้างมลทิน

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดลักษณะของความผิดเป็นเงื่อนไขในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดไว้ 2 ประเภทคือ ความผิดทางอาญา และความผิดทางวินัย

* ความผิดทางอาญา

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษในกรณี "ความผิดต่าง ๆ" ที่ได้กระทำความผิดขึ้นก่อนหรือในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530 เป็นผู้กระทำความผิดที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน ดังนั้นการกระทำความผิดทางอาญาที่ได้กระทำความผิดขึ้นก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530 จึงถูกกำหนดให้เป็นความผิดที่เป็นเงื่อนไขในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ทั้งนี้เพราะคำว่า "ความผิดต่าง ๆ" หมายถึงความผิดคดีอาญาเนื่องจากกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่กำหนดการกระทำอันเป็นความผิดไว้

* ความผิดทางวินัย

มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ถูกลงโทษทางวินัยที่ได้กระทำความผิดขึ้นก่อนหรือในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530 เป็นผู้กระทำความผิดที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน ดังนั้นการกระทำความผิดทางวินัยที่ได้กระทำความผิดขึ้นก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530 จึงถูกกำหนดให้เป็นความผิดที่เป็นเงื่อนไขในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

กล่าวโดยสรุป ตามพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้ได้ตราขึ้นมาเพื่อที่จะลบล้างโทษให้แก่ผู้ต้องโทษคดีอาญา และลบล้างโทษหรือทัณฑ์ให้แก่ผู้ถูกลงโทษทางวินัยโดยกรณีผู้ต้องโทษคดีอาญามีเงื่อนไขว่าบุคคลดังกล่าวจะต้องพ้นจากโทษแล้วก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ หรืออาจจะพ้นโทษโดยผลแห่งพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2530 ก็ได้ นอกจากนั้นผู้ต้องโทษจะต้องกระทำความผิดขึ้นก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530 ถึงจะได้รับการล้างมลทิน ส่วนผู้ถูกลงโทษทางวินัย

⁸⁰ รายงานการประชุมครั้งที่ 1 ของพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนพรรษา 60 พรรษา พ.ศ. 2530, หน้า 5-6.

บุคคลดังกล่าวจะต้องรับโทษหรือรับทัณฑ์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแล้วก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลบังคับใช้ และจะต้องกระทำความผิดขึ้นก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2530 ถึงจะได้รับการล้างมลทิน ทั้งนี้เนื่องจากถ้าผู้กระทำผิดได้พ้นจากโทษหรือรับโทษหรือรับทัณฑ์หรือกระทำความผิดขึ้นภายหลังระยะเวลาที่พระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้กำหนดบุคคลนั้นก็จะไม่ได้รับการล้างมลทิน

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้ มีการกำหนดหลักการในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำผิดไว้เหมือนกับพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ. 2526

(7) พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พ.ศ. 2539⁸¹

พระราชบัญญัติฉบับนี้ตราขึ้นมาเพื่อที่จะลบล้างโทษให้แก่ผู้ต้องโทษในความผิดที่ได้พ้นโทษแล้ว และผู้ถูกลงโทษทางวินัยตามกฎหมายของกฎ กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ที่ได้รับโทษทางวินัยไปแล้ว รวมทั้งผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการอันมิใช่การลงโทษทางวินัย ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลได้มีนโยบายที่จะล้างมลทินให้แก่บุคคลดังกล่าวเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2539

ดังนั้นเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติในมหามงคลกาลนี้ และเพื่อให้ผู้กระทำผิดได้เกิดความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฝ่ายนิติบัญญัติจึงได้ตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้นมา โดยมีหลักการในการล้างมลทินเหมือนกับพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ. 2526 และพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนพรรษา 60 พรรษา พ.ศ. 2530

แต่พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พ.ศ. 2539 ฉบับนี้ ก็ได้เพิ่มหลักการใหม่ในเรื่องของการกำหนดให้ผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการอันมิใช่การลงโทษทางวินัย และผู้ถูกดำเนินการทางวินัยที่ผู้บังคับบัญชาได้พิจารณาสั่งยุติเรื่อง หรืองดโทษ เป็นผู้กระทำผิดที่ไม่ถูกพิจารณาเพิ่มโทษหรือถูกดำเนินการทางวินัยต่อไป ซึ่งหลักการใหม่นี้ทำให้พระราชบัญญัติฉบับนี้มีความแตกต่างจากพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ. 2526 และ

⁸¹ วันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับคือวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2539

พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 60 พรรษา พ.ศ. 2530

สำหรับเหตุผลในการเพิ่มผู้ที่อยู่ในข่ายในเรื่องของการถูกสั่งให้ออกจากราชการอันมิใช่เป็นการลงโทษทางวินัย⁸² ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนคือ มีเจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกออกเพราะมลทินมัวหมองในกรณีถูกสอบสวน ดังนั้นสำนักงาน ก.พ. เห็นว่าเพื่อให้อนุวัติตามมติคณะรัฐมนตรีที่เคยมีมาเดิมและสมควรที่จะให้อานิสงส์กับคนเหล่านี้ด้วย เพราะบุคคลเหล่านี้ถูกออก ถูกสอบสวน โดยที่ยังไม่ได้ยุติว่าผลการสอบสวนเป็นอย่างไรก็ให้ออกเพราะมลทินมัวหมองไปก่อน

ส่วนกรณีผู้ถูกดำเนินการทางวินัยที่ผู้บังคับบัญชาได้พิจารณาสั่งยุติเรื่อง หรืองดโทษนั้น ตามกฎหมายข้าราชการพลเรือนนั้นจะต้องรายงานไปยัง ก.พ. และ ก.พ. อาจจะสั่งเพิ่มโทษหรือสั่งให้ดำเนินการทางวินัยต่อไปอีกก็ได้แม้ผู้บังคับบัญชาจะเห็นว่ายุติแล้วกระบวนการนั้นหรือสั่งงดโทษอะไรต่าง ๆ ก็ตาม ดังนั้นจึงให้ครอบคลุมในจุดนี้ด้วย

อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวข้างต้นนั้น แต่เดิมไม่ถือว่าผู้กระทำผิดกรณีดังกล่าวเป็นผู้กระทำผิดที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน เพราะเป็นกรณีที่ไม่ใช่เหตุที่ทำให้ข้าราชการผู้นั้นขาดคุณสมบัติที่จะกลับเข้ารับราชการใหม่หรือถูกตัดสิทธิหรือความสามารถในด้านต่าง ๆ แต่อย่างใด

ดังนั้น ข้าราชการที่ถูกลงโทษด้วยเหตุอื่นที่ไม่ใช่โทษทางวินัย เช่น ถูกสั่งให้ออกจากราชการเพราะขาดคุณสมบัติ หรือเพราะหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการ หรือบกพร่องในหน้าที่ หรือเพราะประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ หรือเพราะมีมลทินมัวหมอง จึงไม่อาจได้รับการล้างมลทิน และไม่เป็นที่ศาลสั่งเพิ่มโทษไม่ได้ ทั้งนี้ได้มีคำพิพากษาฎีกาเลขที่ 28/2527 และคำพิพากษาฎีกาเลขที่ 3237/2532 ยืนยันหลักการดังกล่าวไว้⁸³

การเพิ่มหลักการดังกล่าวมีที่มาจากมติคณะรัฐมนตรีสองฉบับคือ มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการเพิ่มโทษแก่ข้าราชการที่ถูกสั่งให้ออกจากราชการ ซึ่งมีใช้ความผิดทางวินัย โดยคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2527 ลงมติว่า⁸⁴ ข้าราชการที่ถูกสั่งให้ออกจากราชการซึ่งมิใช่ความผิดทางวินัยก่อนพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ. 2526 ใช้บังคับ ไม่ควรถูกพิจารณาเพิ่มโทษอีก และมติคณะรัฐมนตรี เรื่องปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระ

⁸² รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (สมัยสามัญ) ครั้งที่ 10, พ.ศ. 2539, เล่ม 1, (กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2539), หน้า 61-62.

⁸³ ศรีสา พูลสนอง, การล้างมลทินในประเทศไทย, หน้า 104.

⁸⁴ หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ นร. 0203/ว.69 ลงวันที่ 7 พฤษภาคม 2527.

ชนมพรรษา 60 พรรษา พ.ศ. 2530 ลงวันที่ 9 มกราคม 2533 ที่มีมติว่าในคราวประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2533 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้⁸⁵ ข้าราชการที่ถูกสั่งให้ออกจากราชการซึ่งมิใช่ความผิดทางวินัยก่อนพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมชนมพรรษา 60 พรรษา พ.ศ. 2530 ใช้นับคับ ไม่ต้องถูกพิจารณาเพิ่มโทษอีก ซึ่งจากมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวทั้งสองฉบับทำให้มีการนำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีดังนี้

บุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้บุคคลพ้นโทษ และผู้กระทำความผิดที่กำลังรับโทษหรือรับทัณฑ์อยู่ เป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน โดยได้กำหนดประเภทของผู้กระทำความผิดที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทินไว้สองประเภทคือ ผู้ต้องโทษคดีอาญา และผู้ต้องโทษทางวินัย

*** ผู้ต้องโทษคดีอาญา**

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษใน "ความผิดต่าง ๆ" เป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน⁸⁶ ซึ่งบุคคลดังกล่าวก็หมายถึงผู้ต้องโทษตามบทบัญญัติในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งได้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ลงโทษหรือให้กักกัน นอกจากนั้นยังรวมถึงผู้ถูกลงโทษโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งมีผลเช่นเดียวกับการถูกลงโทษโดยคำพิพากษาของศาลด้วย

สำหรับเงื่อนไขว่าบุคคลจะได้รับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้คือบุคคลดังกล่าวจะต้องพ้นโทษไปแล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้นับคับ กล่าวคือ ผู้ต้องโทษจะต้องพ้นจากโทษไปแล้วก่อนหรือภายในวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้นับคับ หรืออาจจะพ้นโทษโดยผลแห่งพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2539

⁸⁵ หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ นร. 0203/ว.5 ลงวันที่ 11 มกราคม 2533.

⁸⁶ มาตรา 4 ให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ต้องโทษในกรณีความผิดต่าง ๆ ซึ่งได้กระทำก่อนหรือในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2539 และได้พ้นโทษไปแล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้นับคับ หรือซึ่งได้พ้นโทษไปโดยผลแห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2539 โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดในคดีนั้น ๆ.

* ผู้ถูกลงโทษทางวินัย

มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ถูกลงโทษทางวินัยเป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน⁸⁷ ซึ่งบุคคลดังกล่าวก็หมายถึงผู้ถูกลงโทษทางวินัยตามบทบัญญัติในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งได้แก่ผู้ถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์เพราะกระทำผิดวินัยตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งของกระทรวง ทบวง กรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ นอกจากนั้นยังรวมถึงบุคคลที่ถูกลงโทษหรือถูกลงทัณฑ์โดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งมีผลเช่นเดียวกับการลงโทษหรือถูกลงทัณฑ์ทางวินัยด้วย

สำหรับเงื่อนไขของบุคคลที่จะได้รับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้คือบุคคลดังกล่าวจะต้องรับ โทษหรือรับทัณฑ์มาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ กล่าวคือ ก่อนหรือภายในวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลบังคับใช้

นอกจากผู้ถูกลงโทษทางวินัยดังกล่าวมาข้างต้นจะเป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทินแล้ว พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังกำหนดให้ผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการอันมิใช่การลงโทษทางวินัยหรือผู้ถูกดำเนินการทางวินัยที่ผู้บังคับบัญชาได้พิจารณาสั่งยุติเรื่องหรืองดโทษแล้วก่อนหรือในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2539 เป็นบุคคลที่ไม่ถูกพิจารณาเพิ่มโทษหรือดำเนินการทางวินัยต่อไปด้วยตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้⁸⁸

ลักษณะของความผิดที่จะได้รับการล้างมลทิน

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดลักษณะของความผิดที่เป็นเงื่อนไขในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำผิดไว้สองประเภทคือ ความผิดทางอาญา และความผิดทางวินัย

* ความผิดทางอาญา

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษในความผิดต่าง ๆ ที่ได้กระทำผิดขึ้นก่อนหรือในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2539 เป็นผู้กระทำผิดที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน ดังนั้นการกระทำความผิดอาญาที่ได้กระทำขึ้นก่อนหรือภายในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2539 จึงถูก

⁸⁷ มาตรา 5 ให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ถูกลงโทษทางวินัยในกรณีที่ได้กระทำก่อนหรือในวันที่ 9 มิถุนายน 2539 และได้รับโทษหรือรับทัณฑ์ทั้งหมดหรือบางส่วนไปแล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยต้องถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์ทางวินัยในกรณีนั้น.

⁸⁸ มาตรา 6 สำหรับบรรดาผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการอันมิใช่เป็นการลงโทษทางวินัยก่อนหรือในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2539 และบรรดาผู้ถูกดำเนินการทางวินัยในกรณีกระทำผิดวินัยซึ่งผู้บังคับบัญชาได้พิจารณา สั่งยุติเรื่องหรืองดโทษก่อนหรือในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2539 ให้ผู้นั้นไม่ต้องถูกพิจารณาเพิ่มโทษหรือถูกดำเนินการทางวินัยในกรณีนั้น ๆ ต่อไป.

กำหนดให้เป็นความผิดที่เป็นเงื่อนไขในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ทั้งนี้เพราะคำว่า “ความผิดคดีต่าง ๆ” หมายถึงความผิดคดีอาญาเนื่องด้วยกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่กำหนดการกระทำอันเป็นความผิดไว้

*** ความผิดทางวินัย**

มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ผู้ถูกลงโทษทางวินัยที่ได้กระทำความผิดขึ้นก่อนหรือภายในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2539 เป็นผู้กระทำผิดที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน ดังนั้นการกระทำความผิดทางวินัยที่ได้กระทำขึ้นก่อนหรือภายในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2539 จึงถูกกำหนดให้เป็นความผิดที่เป็นเงื่อนไขในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้ได้ตราขึ้นมาเพื่อที่จะลบล้างโทษให้แก่ผู้ต้องโทษคดีอาญา และลบล้างโทษหรือทัณฑ์ให้แก่ผู้ถูกลงโทษทางวินัยโดยกรณีผู้ต้องโทษคดีอาญามีเงื่อนไขว่าบุคคลดังกล่าวจะต้องพ้นจากโทษแล้วก่อนหรือภายในวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับหรืออาจจะพ้นโทษโดยผลแห่งพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ พ.ศ. 2539 ก็ได้ นอกจากนั้นผู้ต้องโทษจะต้องกระทำความผิดขึ้นก่อนหรือภายในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2539 ถึงจะได้รับการล้างมลทิน ส่วนผู้ถูกลงโทษทางวินัยบุคคลดังกล่าวจะต้องรับโทษหรือรับทัณฑ์ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก่อนหรือภายในวันที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลบังคับใช้ และจะต้องกระทำความผิดขึ้นก่อนหรือภายในวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2539 ถึงจะได้รับการล้างมลทิน

นอกจากผู้ถูกลงโทษทางวินัยดังกล่าวข้างต้นจะเป็นบุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทินแล้วพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้ขยายหลักการของการล้างมลทินโดยกำหนดให้ผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการอันมิใช่การลงโทษทางวินัยหรือผู้ถูกดำเนินการทางวินัยที่ผู้บังคับบัญชาได้พิจารณาสั่งยุติเรื่อง หรืองดโทษแล้วก่อนหรือในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2539 ไม่ถูกเพิ่มโทษหรือดำเนินการทางวินัยต่อไปด้วย ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เป็นหลักการที่เพิ่มขึ้นใหม่ซึ่งมีผลทำให้พระราชบัญญัติฉบับนี้มีหลักการในการล้างมลทินแตกต่างไปจากเดิมที่กำหนดให้การล้างมลทินมีผลเฉพาะกับผู้กระทำความผิดทางวินัยที่รับโทษหรือรับทัณฑ์แล้วเท่านั้น

(8) พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550⁸⁹

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ตราขึ้นมาเพื่อที่จะลบล้างโทษให้แก่ผู้ต้องโทษในความผิดต่าง ๆ ที่ได้พ้นโทษแล้ว และผู้ถูกลงโทษทางวินัยตามกฎหมายของกฎกระทรวง ทบวง กรม หน่วยงาน

⁸⁹ พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลบังคับใช้ก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550.

ของรัฐ และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ที่ได้รับโทษทางวินัยไปแล้ว รวมทั้งผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการอันมิใช่การลงโทษทางวินัย ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลได้มีนโยบายที่จะล้างมลทินให้แก่บุคคลดังกล่าวเนื่องในวโรกาสที่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550 โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้มีหลักการในการล้างมลทินที่เหมือนกับพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พ.ศ. 2539 โดยมีเงื่อนไขว่าให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ต้องโทษในกรณีความผิดต่าง ๆ ซึ่งได้กระทำก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550 และได้พ้นโทษไปแล้วก่อนหรือภายในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษในกรณีความผิดนั้นๆ และให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ถูกลงโทษทางวินัยในกรณีซึ่งได้กระทำก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550 และได้รับโทษหรือรับทัณฑ์ทั้งหมดหรือบางส่วนไปก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์ทางวินัยในกรณีนั้น ๆ

บุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน

บุคคลที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้จำแนกได้เป็น 3 กลุ่มคือ ผู้ต้องโทษคดีอาญา ผู้ถูกลงโทษทางวินัย และผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการอันมิใช่เป็นการลงโทษทางวินัย ซึ่งบุคคลใดบ้างจะถือว่าเป็นบุคคลในสามกลุ่มดังกล่าวโดยจะนำมาศึกษาดังต่อไปนี้

*** ผู้ต้องโทษคดีอาญา**

มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550 ได้กำหนดคบทนิยามว่า “ผู้ต้องโทษ” หมายความว่าผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ลงโทษหรือกักกัน และให้หมายความรวมถึงผู้ถูกลงโทษโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีผลเช่นเดียวกับการถูกลงโทษโดยคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล จากความหมายของคำว่า “ผู้ต้องโทษ” ดังกล่าวสามารถจำแนกประเภทของผู้ต้องโทษซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้ ดังนี้

- ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ลงโทษ
- ผู้ต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้กักกัน
- ผู้ถูกลงโทษโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีผลเช่นเดียวกับการถูกลงโทษโดยคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้ต้องโทษตามพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้จะต้องถูกศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งถึงที่สุดให้ลงโทษหรือกักกันโดยได้รับการลงโทษและพ้นจากการลงโทษแล้ว

*** ผู้ถูกลงโทษทางวินัย**

แนวความคิดล้างมลทินให้แก่ผู้ถูกลงโทษทางวินัยมีขึ้นครั้งแรกในพระราชบัญญัติการล้างมลทินในวโรกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ. 2526 ให้ความหมายของคำว่า “ผู้ถูกลงโทษทางวินัย” หมายความว่าข้าราชการหรือลูกจ้างของกระทรวง ทบวง กรม ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นและผู้ปฏิบัติงานในรัฐวิสาหกิจซึ่งถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์เพราะกระทำผิดวินัยตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศหรือคำสั่งของ กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงาน หรือรัฐวิสาหกิจดังกล่าว และให้หมายความรวมถึงผู้ถูกลงโทษตามคำสั่งของหัวหน้าคณะปฏิวัติหรือหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในลักษณะทำนองเดียวกับโทษทางวินัย ต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระชนมพรรษา 60 พรรษา พ.ศ. 2530 ได้กำหนดนิยามของผู้ถูกลงโทษทางวินัยไว้ในลักษณะเช่นเดียวกัน โดยได้เพิ่มผู้ปฏิบัติงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่นที่ไว้ด้วย รวมความแล้วผู้ถูกลงโทษทางวินัยจึงหมายความถึงเฉพาะข้าราชการ หรือลูกจ้างของกระทรวง ทบวง กรม ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ผู้ปฏิบัติงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่น และผู้ปฏิบัติงานในรัฐวิสาหกิจเท่านั้น หลังจากนั้น ได้มีพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พ.ศ. 2539 ได้นิยามคำว่า “ผู้ถูกลงโทษทางวินัย” หมายความว่า ผู้ถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์เพราะความผิดวินัยตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศหรือคำสั่งของกระทรวง ทบวง กรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่นหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ และให้หมายความรวมถึงบุคคลใดที่ถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์โดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งมีผลเช่นเดียวกับการถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์ทางวินัย จะเห็นได้ว่านิยามของผู้ถูกลงโทษทางวินัยตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พ.ศ. 2539 มีความหมายกว้างกว่า ไม่มีการจำกัดขอบเขตของผู้ได้รับโทษทางวินัยไว้ ซึ่งจากการตรวจสอบเหตุผลของการแก้ไขนิยามคำว่า “ผู้ถูกลงโทษทางวินัย” เพราะต้องการให้ครอบคลุมถึงกองอาสา รักษาดินแดนกำนันและผู้ใหญ่บ้านด้วย⁹⁰ ผลจากการแก้ไขนิยามผู้ถูกลงโทษทางวินัยทำให้ขาดความชัดเจนว่าผู้ถูกลงโทษทางวินัยหมายความรวมถึงบุคคลใดบ้าง ซึ่งมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550 ได้กำหนดคตินิยามคำว่า “ผู้ถูกลงโทษทางวินัย” หมายความว่าผู้ถูกลงโทษหรือ

⁹⁰ รายงานการประชุมกรรมการร่างกฎหมายคณะที่ 5 วันอังคารที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2539 เรื่องร่างพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาส ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พ.ศ. 2539, หน้า 5.

ลงทัณฑ์เพราะกระทำผิดวินัยตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของกระทรวง ทบวง กรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ และให้หมายความรวมถึงผู้ถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์โดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีผลเช่นเดียวกับการถูกลงโทษ หรือลงทัณฑ์ทางวินัย สำหรับโทษทางวินัยของข้าราชการพลเรือนมี 5 สถานคือ ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน ลดเงินเดือน ปลดออก ไล่ออก⁹¹

การพิจารณาว่าบุคคลใดบ้างจะถือว่าเป็นผู้ถูกลงโทษทางวินัยตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550 จึงต้องพิจารณาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ปรากฏตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งวินิจฉัยว่า “ผู้ถูกลงโทษทางวินัย” ต้องเป็นข้าราชการหรือลูกจ้างของ กระทรวง ทบวง กรม ผู้ปฏิบัติงานในรัฐวิสาหกิจ ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นหรือผู้ปฏิบัติงานตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่นที่ถูกลงโทษทางวินัยตามกฎหมายเท่านั้น มิได้หมายความถึงบุคคลทั่วไปด้วย ดังนั้นกรณีที่ นอกเหนือจากบุคคลดังกล่าวที่ถูกลงโทษทางวินัยตามกฎหมายหรือกฎเช่น นักศึกษา หรือนักโทษ จึงถือไม่ได้ว่าเป็นผู้ถูกลงโทษทางวินัยตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระชนมพรรษา 60 พรรษา พ.ศ. 2530⁹²

ต่อมาคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ให้ความเห็นนิยามคำว่า “ผู้ถูกลงโทษทางวินัย” ตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550 ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยพิจารณาจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติล้างมลทินในกรณีล้างมลทินให้แก่ผู้ถูกลงโทษทางวินัยนั้นว่ามุ่งประสงค์ที่จะใช้บังคับแก่บุคคล โดยทั่วไป⁹³

การเป็นผู้ถูกลงโทษทางวินัยนั้นต้องถูกคำสั่งให้ลงโทษทางวินัย ไม่ใช่คำสั่งทางปกครองอื่นที่เกี่ยวกับการดำรงตำแหน่งตามกฎหมาย ได้แก่การที่ผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการดำเนินการ

⁹¹ มาตรา 88 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551.

⁹² บันทึกความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาเรื่องหรือปัญหาตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระชนมพรรษา 60 พรรษา พ.ศ. 2530 (เจ้าหน้าที่ของครุสภาซึ่งถูกลงโทษทางวินัยอยู่ในความหมายของบทนิยามคำว่า “ผู้ถูกลงโทษทางวินัย” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้หรือไม่) (เรื่องเสร็จที่ 199/2532).

⁹³ บันทึกความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องบุคคลที่อยู่ในความหมายของบทนิยามคำว่า “ผู้ถูกลงโทษทางวินัย” ตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550 คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 11) (เรื่องเสร็จที่ 162/2551).

สหกรณ์ขาดคุณสมบัติการเป็นกรรมการดำเนินการสหกรณ์เนื่องจากได้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ของตนจนทำให้เสื่อมเสียประโยชน์ของสหกรณ์หรือสมาชิก และนายทะเบียนได้มีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่งกรรมการตามกฎหมาย คำสั่งของนายทะเบียนดังกล่าวถือเป็นคำสั่งทางปกครอง ไม่มีผลเป็นการลงโทษทางวินัยเนื่องจากเป็นคุณสมบัติของการเป็นกรรมการตามกฎหมายมิใช่การสั่งลงโทษทางวินัย จึงไม่ได้รับการล้างมลทิน⁹⁴

ในส่วนความที่ว่า “กรณีผู้ถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์ โดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีผลเช่นเดียวกับการถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์ทางวินัย” เคยปรากฏในรายงานการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกาว่าหาความถึงกรณีข้าราชการที่ถูกให้ออกจากราชการเนื่องจากร้ายผิดปกติดตามกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต⁹⁵

นอกจากนี้ผู้ถูกลงโทษทางวินัยซึ่งผู้บังคับบัญชาได้สั่งยุติเรื่องหรืองดโทษก่อนหรือในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ถือเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550 นี้เช่นกัน

* ผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการอันมิใช่เป็นการลงโทษทางวินัย

อาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่หย่อนสมรรถภาพ เช่น เจ็บป่วยไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ราชการของตนได้โดยสม่ำเสมอ ไม่ปฏิบัติงานใด ๆ ตามความประสงค์ของทางราชการ เป็นผู้หย่อนความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ราชการบกพร่องในหน้าที่ราชการ หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการ⁹⁶

ลักษณะของความผิดที่จะได้รับการล้างมลทิน

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดลักษณะของความผิดที่มีเงื่อนไขหลักเกณฑ์ในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดไว้ว่า เมื่อพิจารณาว่าผู้ใดคือผู้ต้องโทษหรือผู้ถูกลงโทษทางวินัยแล้วมี

⁹⁴ บันทึกความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องการขอทบทวนปัญหาคุณสมบัติของกรรมการดำเนินการสหกรณ์และขอหารือเพิ่มเติมเกี่ยวกับการได้รับประโยชน์จากพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550 ความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งนายทะเบียนรวมทั้งการถือปฏิบัติตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 3) (เรื่องเสร็จที่ 69/2544).

⁹⁵ รายงานการประชุมกรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ 6 วันอังคารที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2530 เรื่องร่างพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระชนมพรรษา 60 พรรษา พ.ศ. 2530, หน้า 6.

⁹⁶ มาตรา 110 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551.

ข้อพิจารณาต่อมาว่าบุคคลดังกล่าวจะได้รับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ใดซึ่งจะได้กล่าวดังต่อไปนี้

* ความผิดคดีอาญา

มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้ได้กำหนดให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ต้องโทษในกรณีความผิดต่าง ๆ ซึ่งได้กระทำก่อนหรือในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550 และได้พ้นโทษไปแล้วก่อนหรือภายในวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ซึ่งก็คือในวันเดียวกันนั่นเองคือวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550 โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษในกรณีความผิดนั้น ๆ

จากบทบัญญัติดังกล่าว ผู้ต้องโทษจะได้รับการล้างมลทินต้องประกอบด้วย 2 หลักเกณฑ์คือ ได้กระทำผิดก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550 และได้พ้นโทษไปแล้วก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550

กรณีผู้ถูกศาลพิพากษาลงโทษและให้รอการลงโทษไว้ก่อนวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550 การรอการลงโทษจำคุกนั้น ไม่ถือว่ายังมีโทษที่จะได้รับอีก ดังนั้นผู้ต้องโทษดังกล่าวได้รับประโยชน์จากพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระชนมพรรษา 80 พรรษา พ.ศ. 2550 และกฎหมายถือว่าเป็นผู้ไม่เคยถูกลงโทษในกรณีความผิดนั้น⁹⁷

* ความผิดทางวินัย

มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ถูกลงโทษทางวินัยในกรณีซึ่งได้กระทำก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550 และได้รับโทษหรือรับทัณฑ์ทั้งหมดหรือบางส่วนไปก่อนหรือภายในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับ โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษหรือลงทัณฑ์ทางวินัยในกรณีนั้น ๆ

จากบทบัญญัติดังกล่าว ผู้ถูกลงโทษทางวินัยจะได้รับการล้างมลทินต้องประกอบด้วย 2 หลักเกณฑ์คือ ได้กระทำผิดวินัยก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550 และได้รับโทษหรือรับทัณฑ์ทั้งหมดหรือบางส่วนไปแล้วก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550 และมีข้อสังเกตว่าการล้างมลทินของผู้ถูกลงโทษทางวินัยมีเงื่อนไขที่แตกต่างจากการล้างมลทินของผู้ต้องโทษ กล่าวคือผู้ถูกลงโทษทางวินัยแม้จะได้รับโทษไปบางส่วนก่อนวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550 และยังคงเหลือโทษทางวินัยต่อเนื่องมาภายหลังจากวันดังกล่าวก็ยังคงอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่จะได้รับการล้าง

⁹⁷ บทบัญญัติที่ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกาเรื่องการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พ.ศ. 2539 และการออกจากตำแหน่งกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติสัณณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457-คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 5) (เรื่องเสร็จที่ 657/2541).

มลทิน ส่วนผู้ต้องโทษจะต้องรับโทษจนครบกำหนดโทษและพ้นโทษแล้วจึงจะได้รับการล้างมลทิน

*** ความผิดผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการอันมิใช่เป็นการลงโทษทางวินัย**

บุคคลดังกล่าวจะต้องถูกสั่งให้ออกจากราชการก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550 จึงจะได้รับการล้างมลทิน

กล่าวโดยสรุปตามพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนี้ตราขึ้นเพื่อที่จะลบล้างมลทินให้แก่บรรดาผู้ต้องโทษในกรณีความผิดต่าง ๆ ซึ่งได้กระทำก่อนหรือในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550 และได้พ้นโทษไปแล้วก่อนหรือภายในวันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ ส่วนผู้ถูกลงโทษทางวินัยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดให้แก่บรรดาผู้ถูกลงโทษทางวินัยในกรณีซึ่งได้กระทำก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550 และได้รับโทษหรือรับทัณฑ์ทั้งหมดหรือบางส่วนไปก่อนหรือภายในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับถึงจะได้รับการล้างมลทิน นอกจากนี้แล้วพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้กำหนดให้ผู้ถูกสั่งให้ออกจากราชการอันมิใช่เป็นการลงโทษทางวินัยได้รับการล้างมลทิน โดยมีเงื่อนไขว่าบุคคลดังกล่าวจะต้องถูกสั่งให้ออกจากราชการก่อนหรือภายในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ด้วย

จากการศึกษาพระราชบัญญัติล้างมลทินทั้ง 8 ฉบับของไทยพบว่า พระราชบัญญัติล้างมลทินแต่ละฉบับตราขึ้นมาเป็นครั้งคราวเฉพาะในช่วงโอกาสสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมืองเท่านั้น โดยพระราชบัญญัติล้างมลทินแต่ละฉบับต่างก็มีหลักการเดียวกันคือเพื่อคืนสิทธิให้แก่ผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้ดำเนินถึงพระมหากรุณาธิคุณ และเพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถกลับคืนสู่สังคม แต่อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายล้างมลทินของไทยเป็นกฎหมายที่ตราออกมาตามความประสงค์ของพระมหากษัตริย์หรือของรัฐบาลในขณะนั้นประกอบกับเป็นกฎหมายที่ตราออกมาในช่วงเวลาที่แตกต่างกันส่งผลให้พระราชบัญญัติล้างมลทินของไทยแต่ละฉบับมีลักษณะและเงื่อนไขในการล้างมลทินที่แตกต่างกันกล่าวคือ พระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับหนึ่งอาจกำหนดให้ผู้กระทำความผิดอาญาได้รับการล้างมลทิน แต่พระราชบัญญัติล้างมลทินอีกฉบับอาจกำหนดให้ผู้กระทำความผิดทางวินัยได้รับการล้างมลทินด้วย หรือพระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับหนึ่งกำหนดเงื่อนไขในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดว่าผู้กระทำความผิดจะต้องพ้นจากโทษหรือรับโทษรับทัณฑ์แล้วหรือได้กระทำความผิดขึ้นภายในช่วงเวลาหนึ่งตามที่พระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนั้นกำหนด แต่พระราชบัญญัติอีกฉบับอาจกำหนดให้ช่วงเวลาอื่นเป็นช่วงเวลาในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดก็ได้ ดังนั้นผลที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการล้างมลทินนั้นก็มีความแตกต่างกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- ทำให้ผู้กระทำผิดที่ได้รับการล้างมลทินเปรียบเสมือนบุคคลที่ไม่เคยกระทำความผิดหรือเคยต้องโทษมาก่อน เพราะการล้างมลทินจะลบล้างการกระทำความผิดหรือโทษให้แก่ผู้กระทำผิด อาจกล่าวได้ว่าจากผลดังกล่าวทำให้ศาลไม่สามารถเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำผิดที่ได้รับการล้างมลทินหากในกรณีที่บุคคลนั้น ได้กลับมากระทำความผิดอีกภายหลังจากที่ได้รับการล้างมลทินแล้ว ทั้งนี้เพราะศาลถือว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดครั้งแรก⁹⁸

- การล้างมลทินไม่ก่อให้เกิดสิทธิที่จะเรียกร้องสิทธิหรือประโยชน์ใด ๆ แก่ผู้กระทำผิดที่ได้รับการล้างมลทิน ซึ่งสิทธิและประโยชน์ดังกล่าวหมายถึงสิทธิทางการเงิน ซึ่งได้แก่สิทธิในการได้รับเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ ทั้งนี้เนื่องจากการล้างมลทินของไทยไม่ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องใด ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตก่อนที่จะได้รับการล้างมลทิน แต่มีพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499 ได้กำหนดให้ผู้กระทำผิดที่ได้รับการล้างมลทินได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ยศ บรรดาศักดิ์ เบี้ยหวัด บำเหน็จ หรือบำนาญคืน อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติล้างมลทินบางฉบับก็ไม่ได้ล้างซึ่งประวัติการกระทำผิดในทะเบียนประวัติอาชญากร

3.2.4 การล้างมลทินในประเทศฝรั่งเศส

เพื่อให้เข้าใจแนวความคิดของการล้างมลทินในประเทศฝรั่งเศส รวมทั้งหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของการล้างมลทินที่กำหนดไว้ในกฎหมาย จึงนำประเด็นที่เกี่ยวข้องมาศึกษาดังต่อไปนี้

ก. ความเป็นมาของการล้างมลทินในประเทศฝรั่งเศส

การล้างมลทินในประเทศฝรั่งเศสได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยที่มีการปฏิวัติฝรั่งเศส โดยออกมาในรูปของการอภัยโทษ⁹⁹ ทั้งนี้เพราะแต่เดิมนั้นอำนาจในการอภัยโทษเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ หรือผู้ปกครองแผ่นดิน ที่จะยกโทษให้แก่ผู้กระทำผิด แต่ต่อมาวิธีการดังกล่าวก็ได้พัฒนาแยกออกมาเป็นวิธีการล้างมลทิน ซึ่งเป็นวิธีการลบล้างการกระทำความผิดและโทษที่มีผลเป็นการคืนสิทธิให้แก่บุคคลพ้นโทษเป็นการเฉพาะ

การล้างมลทินของประเทศฝรั่งเศสเป็นมาตรการแห่งความเมตตาปราณีเพื่อเป็นการตอบแทนความประพฤติดีของบุคคลพ้นโทษแล้ว โดยรัฐจะตรากฎหมายออกมล้างมลทินให้ผู้กระทำผิดทางอาญา และทางวินัย

ข. ผู้กระทำผิดคดีอาญา และทางวินัยที่จะได้รับการล้างมลทิน

กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำผิดคดีอาญาคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหมวดการล้างมลทิน ซึ่งเริ่มตั้งแต่มาตรา 782-799 โดยบทบัญญัติดังกล่าวจะ

⁹⁸ อ้างจากคำพิพากษาฎีกา 1330/2500 และคำพิพากษาฎีกา 1812/2527

⁹⁹ อ้างแล้ว, ศรีสา พูลสนอง. การล้างมลทินในประเทศไทย, หน้า 51-52.

กำหนดรูปแบบในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำผิด หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขการล้างมลทิน รวมทั้งผลที่ผู้กระทำผิดจะได้รับจากการล้างมลทิน

ส่วนผู้กระทำผิดทางวินัย จะได้รับการล้างมลทินต่อเมื่อ¹⁰⁰ มีกฎหมายพิเศษออกมาล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำผิดทางวินัยเฉพาะ ดังจะเห็นได้จากรัฐบัญญัติลงวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ 2407 (ค.ศ 1864) ที่ออกมาล้างมลทินให้แก่ จำศาล เจ้าหน้าที่ยของศาล และเจ้าหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรมอื่นที่ถูกถอดออกจากตำแหน่ง รัฐบัญญัติลงวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ 2451 (ค.ศ 1908) ประกอบกับรัฐกฤษฎีกา ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ 2452 (ค.ศ 1909) ที่ออกมายกเลิกโทษทางวินัยของมหาวิทยาลัย และรัฐบัญญัติลงวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ 2455 (ค.ศ 1912) ประกอบกับราชกฤษฎีกาลงวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ 2501 (ค.ศ 1958) ที่ออกมายกเลิกการขาดคุณสมบัติหรือการไร้ความสามารถของที่ปรึกษาด้านกฎหมายแรงงานของรัฐ

ค. รูปแบบของการล้างมลทิน

ประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดรูปแบบของการล้างมลทินในความผิดทางอาญาไว้ 2 วิธีคือ วิธีการล้างมลทินโดยทางศาล (La Réhabilitation Judiciaire) และวิธีการล้างมลทินโดยผลของกฎหมาย (La Rehabilitation Légale) โดยวิธีการล้างมลทินทั้งสองวิธีจะกำหนดให้เป็นสิทธิแก่บุคคลพ้นโทษคดีอาญาที่จะขอล้างมลทินโดยมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหมวดการล้างมลทินกำหนด แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองวิธีมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่แตกต่างกันดังจะได้นำมาศึกษาดังต่อไปนี้

ค.1 วิธีการล้างมลทินโดยทางศาล (La Réhabilitation Judiciaire)

วิธีการล้างมลทินโดยทางศาลเป็นวิธีการพัฒนามาจากการไต่บาปในสมัยโบราณที่มีแนวความคิดว่าผู้กระทำผิดที่จะได้รับการล้างมลทินจะต้องเป็นผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้ว และผู้กระทำผิดดังกล่าวจะต้องเป็นบุคคลที่มีความประพฤติและสามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองได้แล้ว โดยในการพิจารณาว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีความประพฤติดีและสามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองได้หรือไม่ ศาลจะเป็นผู้พิจารณาโดยการพิจารณาจากความประพฤติของบุคคลดังกล่าวเป็นหลัก กล่าวคือ ถ้าศาลได้พิจารณาแล้วเห็นว่าผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้วเป็นบุคคลที่มีความประพฤติดีและสามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองได้ศาลก็จะทำการล้างมลทินให้

สำหรับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของวิธีการล้างมลทินโดยทางศาลนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนก่อนการยื่นคำร้องขอล้างมลทิน ขั้นตอนการยื่นคำร้อง และขั้นตอนการพิจารณาคำร้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

¹⁰⁰ เรื่องเดียวกัน.

(1) **ขั้นตอนก่อนการยื่นคำร้องขอล้างมลทิน:** ผู้กระทำผิด ที่จะยื่นคำร้องขอล้างมลทิน จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

*** เงื่อนไขเกี่ยวกับการชำระเงิน**

ผู้กระทำผิดที่จะยื่นคำร้องขอล้างมลทินจะต้องทำการชำระเงินให้เรียบร้อยก่อนเพราะ มาตรา 788 วรรค 1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁰¹ ได้กำหนดให้ผู้กระทำผิดที่จะยื่นคำร้องขอล้างมลทินจะต้องแสดงหลักฐานการชำระเงินค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และค่าสินไหมทดแทนด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่คดีขาดอายุความการลงโทษ หรือผู้กระทำผิดไม่สามารถแสดงหลักฐานการชำระเงินได้ เนื่องจากเขาตกอยู่ภายใต้ระยะเวลาของการควบคุมตัว หรือถูกกักขังอยู่ ซึ่งโดยสภาพเขาไม่สามารถชำระเงินได้ หรือพระคลังปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้¹⁰² หรือกรณีที่ผู้กระทำผิดได้เสียชีวิตเพื่อประเทศชาติ¹⁰³ บุคคลดังกล่าว หรือผู้แทนตามกฎหมายสามารถยื่นคำร้องขอล้างมลทินได้ทันทีโดยไม่ต้องชำระเงินก่อน

แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้กระทำผิดถูกลงโทษปรับ และศาลได้รอกการลงโทษไว้ผู้กระทำผิดดังกล่าวไม่สามารถยื่นคำร้องขอล้างมลทินได้ เพราะโทษปรับยังไม่ถูกนำมาชำระ¹⁰⁴

สำหรับวิธีการชำระเงิน จำเลยจะต้องนำเงินไปฝากที่กองทุนของรัฐ (La Caisse) กรณีที่เป็นค่าสินไหมทดแทน หากโจทก์ไม่มารับเงินภายในระยะเวลาที่กำหนด เงินดังกล่าวก็ถูกส่งกลับไปยังจำเลย

ในกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้น และจำเลยไม่ได้พบคู่ความฝ่ายที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากด้วยเหตุผลใดก็ตาม เช่น คู่ความเสียชีวิต คู่ความไม่ยอมมาพบ หรือคู่ความฝ่ายนั้นปฏิเสธไม่ยอมรับชำระเงิน จำเลยจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยส่งผ่านทางกองทุนของรัฐ¹⁰⁵

¹⁰¹ Art. 788 Le condamné doit, sauf le cas de prescription, justifier du paiement des frais de justice; de l'amende et des dommages-intérêts ou de la remise qui lui en est faite.

¹⁰² Encyclopédie Dalloz, "Répertoire de Droit Pénal et de Procédure Pénal" Deuxième Edition, Tome V, Mise à Jour, (Paris, 1992), p. 1, อ้างใน, สัจชาติ อุปนันชัย, การจำกัดสิทธิของผู้ที่เคยได้รับการล้างมลทิน เนื่องจากการกระทำผิดทางอาญาหรือวินัย, หน้า 148.

¹⁰³ Crim. 1951 ศาลขอมล้างมลทินให้แม้ยังไม่ได้ชำระค่าเสียหายก็ตาม

¹⁰⁴ รัฐบัญญัติลงวันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ 1953 (พ.ศ 2496)

¹⁰⁵ Art 788. En cas de condamnation solidaire, la cour fixe la part des dommages-intérêts ou du passif qui doit être payée par le demandeur.

เมื่อผู้กระทำผิดได้ชำระเงินเสร็จเรียบร้อยแล้ว และได้ยื่นคำร้องขอล้างมลทิน ผู้กระทำผิดจะต้องแสดงหลักฐานการชำระเงินค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และค่าสินไหมทดแทนต่อศาลด้วย ในกรณีที่เป็นการผิดคดีล้มละลาย บุคคลดังกล่าวจะต้องแสดงหลักฐานการชำระหนี้ ค่าปรับ ค่าธรรมเนียม ส่วนลดหนี้ต่อศาลด้วย¹⁰⁶

*** เงื่อนไขเกี่ยวกับระยะเวลาในการยื่นคำร้องขอล้างมลทิน**

ผู้กระทำผิดที่จะยื่นคำร้องขอล้างมลทินนอกจากจะต้องรับโทษตามคำพิพากษาลงโทษจนครบถ้วนแล้ว ผู้กระทำผิดจะต้องรอให้ผ่านพ้นช่วงระยะเวลาหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดภายหลังการพ้นโทษของผู้กระทำผิดไปแล้วก่อน ถึงจะมีสิทธิยื่นคำร้องขอล้างมลทิน ซึ่งในมาตรา 786 วรรค 1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁰⁷ ได้กำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้องขอล้างมลทินไว้ดังนี้

- ผู้ต้องคำพิพากษาอุกฤษโทษจะยื่นคำร้องขอล้างมลทินได้ต่อเมื่อระยะเวลา 5 ปีได้ผ่านพ้นไปนับแต่วันที่ผู้กระทำผิดได้พ้นจากโทษ
- ผู้ต้องคำพิพากษามรโทษจะยื่นคำร้องขอล้างมลทินได้ต่อเมื่อระยะเวลา 3 ปีได้ผ่านพ้นไปนับแต่วันที่ผู้กระทำผิดได้พ้นจากโทษ
- ผู้ต้องคำพิพากษาลหุโทษจะยื่นคำร้องขอล้างมลทินได้ต่อเมื่อระยะเวลา 1 ปีได้ผ่านพ้นไปนับแต่วันที่ผู้กระทำผิดได้พ้นจากโทษ

สำหรับการเริ่มนับระยะเวลาการพ้นโทษของผู้กระทำผิดคือ กรณีผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษปรับ ระยะเวลาจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาเด็ดขาด กรณีผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษจำคุก อิศรภาพ ระยะเวลาจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษได้รับอิสรภาพหรือวันที่ได้รับอิสรภาพโดยมีเงื่อนไข กรณีผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษอยู่ในความควบคุมดูแล ระยะเวลาจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่คำพิพากษาลงโทษสิ้นสุด กรณีผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษอาญาในโทษอย่างอื่นที่ใช้

Si la partie lésée ne peut être retrouvée, ou si elle refuse de recevoir la somme due, celle-ci est versée à la Caisse des dépôts et consignations comme en matière d'offres de paiement et de consignation. Si la partie ne se présente pas dans un délai de cinq ans pour se faire attribuer la somme consignée, cette somme est restituée au déposant sur sa simple demande.

¹⁰⁶ อ้างแล้ว, Dalloz, op. cit, footnote 2, p.1, อ้างใน, สัจจชาติ อุปนนชัย, การจำกัดสิทธิของผู้ที่เคยได้รับการล้างมลทินเนื่องจากการกระทำผิดทางอาญาหรือวินัย, หน้า 149.

¹⁰⁷ Art. 786. La demande en rehabilitation ne peut être formée qu'après un délai de cinq ans pour les condamnés à une peine criminelle, de trois ans pour les condamnés à une peine correctionnelle, et d'un an pour les condamnés à une peine contraventionnelle.

แทนโทษจำคุกหรือโทษปรับ ระยะเวลาจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษครกำหนดการลงโทษ กรณีการขาดอายุความการลงโทษ ระยะเวลาจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษพ้นกำหนดอายุความการลงโทษ¹⁰⁸

ในกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษได้กระทำความผิดขึ้นใหม่ โดยผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษคนนั้นเป็นผู้กระทำความผิดซ้ำ หรือเคยเป็นบุคคลที่ได้รับการล้างมลทินมาแล้ว แต่ได้หวนกลับไปกระทำความผิดอีก ระยะเวลาในการยื่นคำร้องขอล้างมลทินก็จะขยายออกไปเป็นสองเท่าของกำหนดระยะเวลาเดิม กล่าวคือ สิบปีสำหรับผู้ต้องคำพิพากษาอุกฤษโทษ และหกปีสำหรับผู้ต้องคำพิพากษามัธยโทษ¹⁰⁹

นอกจากการขยายระยะเวลาการยื่นคำร้องขอล้างมลทินในกรณีดังกล่าวข้างต้นแล้ว กรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษได้พ้นจากโทษโดยการขาดอายุความการลงโทษ ระยะเวลาในการยื่นคำร้องขอล้างมลทินก็จะขยายออกไปด้วย แต่จะมีกำหนดระยะเวลาที่ยาวนานกว่า กล่าวคือสามสิบปีสำหรับผู้ต้องคำพิพากษาอุกฤษโทษ และสิบปีสำหรับผู้ต้องคำพิพากษามัธยโทษ¹¹⁰ นอกจากนี้ผู้

¹⁰⁸ Art. 786. Ce délai part, pour les condamnés à une amende, du jour ou la condamnation est devenue irrévocable et, pour les condamnés à une peine privative de liberté, du jour de leur libération définitive ou, conformément aux dispositions de l'article 733, quatrième alinéa, du jour de leur libération conditionnelle lorsque celle-ci n'a pas été suivie de révocation et, pour les condamnés soumis à la tutelle pénale [supprimée], du jour où celle-ci a pris fin.

A l'égard des condamnés à une sanction pénale autre que l'emprisonnement ou l'amende, prononcée à titre principal, ce délai part de l'expiration de la sanction subie.

¹⁰⁹ Art. 787. Les condamnés qui sont en état de récidive légale, ceux qui, après avoir obtenu la réhabilitation, ont encouru une nouvelle condamnation, ceux qui, condamnés contradictoirement ou par contumace à une peine criminelle, ont prescrit contre l'exécution de la peine, ne sont admis à demander leur réhabilitation qu'à près un délai de dix ans écoulés depuis leur libération ou depuis la prescription.

Néanmoins, les récidivistes qui n'ont subi aucune peine criminelle et les réhabilités qui n'ont encouru qu'une condamnation à une peine correctionnelle sont admis à demander la réhabilitation après un délai de six années écoulées depuis leur libération.

¹¹⁰ อ้างแล้ว, Dalloz, op. cit, p.1, อ้างใน, สัญชาติ อุปนันชัย, การจำกัดสิทธิของผู้ที่เคยได้รับการล้างมลทินเนื่องจากการกระทำผิดทางอาญาหรือวินัย, หน้า 59.

ต้องคำพิพากษาลงโทษในกรณีนี้จะต้องไม่ถูกศาลตัดสินลงโทษใหม่ในคำพิพากษาอุกฤษโทษหรือคำพิพากษามัธยมโทษอีก และจะต้องเป็นบุคคลที่มีความประพฤติดี¹¹¹

แต่อย่างไรก็ตามยังมีผู้กระทำผิดบางกรณีสามารถยื่นคำร้องขอล้างมลทินได้เลย โดยไม่ต้องรอให้ครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าวก่อนคือ ผู้กระทำความผิดที่ได้เสียชีวิตเพื่อประเทศชาติ¹¹²

(2) ขั้นตอนการยื่นคำร้องขอล้างมลทิน

เมื่อผู้กระทำผิดได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของขั้นตอนก่อนการยื่นคำร้องขอล้างมลทินแล้ว ผู้กระทำผิดก็จะมีสิทธิยื่นคำร้องขอล้างมลทิน ซึ่งหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการยื่นคำร้องขอล้างมลทินมีดังนี้

* บุคคลที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอล้างมลทิน

มาตรา 785 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดบุคคลที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอล้างมลทิน¹¹³ ไว้ 2 ประเภทคือ ผู้กระทำผิด และผู้แทนทางกฎหมาย

- **ผู้กระทำผิด** : ผู้กระทำผิดที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอล้างมลทินจะต้องเป็นผู้ต้องคำพิพากษาอุกฤษโทษ (criminelle) มัธยมโทษ (correctionnelle) หรือลหุโทษ (contraventionnelle)¹¹⁴ และผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษดังกล่าวจะต้องรับโทษตามคำพิพากษาลงโทษจนครบถ้วนแล้ว ซึ่งจากหลักนี้ทำให้ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษอาญาที่ระยะเวลาการรอลงโทษยังไม่สิ้นสุดลง ไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอล้างมลทิน

¹¹¹ Art. 787. Les condamnés contradictoirement, les condamnés par contumace ou par défaut, qui ont prescrit contre l'exécution de la peine, sont tenus, outre les conditions qui vont être énoncées, de justifier qu'ils n'ont encouru, pendant les délais de la prescription, aucune condamnation pour faits qualifiés crimes ou délits et qu'ils ont eu une conduite irréprochable.

¹¹² Art. 789. Si depuis l'infraction le condamné a rendu des services éminents au pays, la demande de réhabilitation n'est soumise à aucune condition de temps ni d'exécution de peine. En ce cas, la cour peut accorder la réhabilitation même si les frais, l'amende et les dommages-intérêts n'ont pas été payés.

¹¹³ Art. 785. La réhabilitation ne peut être demandée en justice, du vivant du condamné, que par celui-ci, ou, s'il est interdit, par son représentant légal; en cas de décès et si les conditions légales sont remplies, la demande peut être suivie par son conjoint ou par ses ascendants ou descendants et même formée par eux, mais dans le délai d'une année seulement à dater du décès.

¹¹⁴ Art. 782. Toute personne condamnée par un tribunal français à une peine criminelle, correctionnelle ou contraventionnelle, peut être réhabilitée.

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษทุกประเภทที่พ้นโทษแล้ว มีสิทธิยื่นคำร้องขอล้างมลทินได้

- **ผู้แทนทางกฎหมาย** : กรณีผู้กระทำผิดได้ถึงแก่ความตาย บุคคลที่มีฐานะเป็นผู้แทนทางกฎหมาย ซึ่งได้แก่ สามี หรือภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดาน มีสิทธิยื่นคำร้องขอล้างมลทินให้แก่ผู้ตายได้ภายในระยะเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้กระทำผิดได้ถึงแก่ความตาย

*** วิธีการยื่นคำร้องขอล้างมลทิน**

ผู้กระทำผิดที่ยื่นคำร้องขอล้างมลทินจะต้องยื่นคำร้องขอต่ออัยการแห่งรัฐ ณ ถิ่นที่อยู่ของตน แต่ถ้าผู้กระทำผิดมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ ผู้กระทำผิดก็ต้องยื่นคำร้องขอล้างมลทินต่ออัยการแห่งรัฐ ณ ถิ่นที่อยู่ครั้งสุดท้ายของตนในประเทศฝรั่งเศส หรือสถานที่ที่มีคำพิพากษาลงโทษ¹¹⁵

ในคำร้องขอผู้กระทำผิดจะต้องระบุรายละเอียดลงไปในการยื่นคำร้องขอให้ชัดเจน ซึ่งได้แก่วันที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษ ภูมิลำเนาของผู้กระทำผิดหลังจากที่เขาได้รับอิสรภาพ¹¹⁶

(3) ขั้นตอนการพิจารณาคำร้องขอล้างมลทิน

เมื่ออัยการแห่งรัฐได้รับคำร้องขอล้างมลทินแล้ว อัยการแห่งรัฐก็จะทำการสอบสวนความประพฤติของผู้กระทำผิด และขอความเห็นจากผู้พิพากษาเพื่อการบังคับคดี และทำความเข้าใจของตนประกอบการพิจารณาเสนออัยการทั่วไป¹¹⁷

ในการทำความเข้าใจเสนออัยการทั่วไป อัยการแห่งรัฐจะต้องส่งคำพิพากษาลงโทษรายละเอียดเกี่ยวกับทะเบียนประวัติของผู้กระทำผิดที่บันทึกเกี่ยวกับการลงโทษ และทะเบียนประวัติอาชญากรหมายเลข 1 ไปด้วย¹¹⁸

¹¹⁵ Art. 790. Le condamné adresse la demande en réhabilitation au procureur de la République de sa résidence actuelle ou, s'il demeuré à l'étranger, au procureur de la République de sa dernière résidence en France ou, a défaut, a celui du lieu de condamnation.

¹¹⁶ Art. 790. Cette demande précise :

- 1• La date de la condamnation;
- 2• Les lieux où le condamné a résidé depuis sa libération.

¹¹⁷ Art. 791. Le procureur de la République s'entoure de tous renseignements utiles aux différents lieux où le condamné a pu séjourner.

Il prend en outre l'avis du juge de l'application des peines.

¹¹⁸ Art. 792. Le procureur de la République se fait délivrer:

- 1• Une expédition des jugements de condamnation;

เมื่ออัยการทั่วไปได้รับความเห็น และเอกสารดังกล่าวแล้ว อัยการทั่วไปก็จะทำการพิจารณา และส่งผลการพิจารณาไปให้ศาล เพื่อให้ศาลทำการพิจารณา และดำเนินการต่อไป

ในการพิจารณาของศาล ศาลจะต้องพิจารณาให้เสร็จภายในสองเดือน และจะต้องดำเนินการพิจารณาโดยการรับฟังและนัดหมายคู่ความตามระเบียบ¹¹⁹ ซึ่งในชั้นตอนนี้ได้เปิดโอกาสให้ผู้ร้องขอมีสิทธิเสนอเอกสารทุกชั้นที่มีประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีของศาล¹²⁰ ประกอบการพิจารณาได้

สำหรับวิธีการพิจารณาของศาลนั้น ศาลจะพิจารณาจากความประพฤติของผู้กระทำผิดเป็นหลัก โดยศาลชั้นต้น ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของศาลฎีกา¹²¹ เมื่อศาลได้พิจารณาแล้วเห็นว่าบุคคลพ้นโทษเป็นบุคคลที่มีความประพฤติดี และสามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองได้ ศาลก็จะทำการล้างมลทินให้ โดยศาลจะมีคำพิพากษาล้างมลทินให้แก่บุคคลดังกล่าว ซึ่งรูปแบบของคำพิพากษาจะเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด โดยศาลฎีกาจะเป็นผู้จัดทำ¹²² และจะมีการนำคำพิพากษาดังกล่าวไปพิมพ์ลงในคำพิพากษา และทะเบียนประวัติอาชญากร¹²³

อนึ่ง หากศาลได้พิจารณาแล้วเห็นว่าบุคคลพ้นโทษยังไม่สมควรได้รับการล้างมลทิน ศาลก็จะมีคำสั่งยกคำร้องขอล้างมลทิน ในกรณีนี้ถ้าบุคคลพ้นโทษหรือผู้แทนทางกฎหมายประสงค์ที่จะ

2• Un extrait du registre des lieux de détention ou la peine a été subie constatant quelle a été la conduite du condamné;

3• Un bulletin No 1 du casier judiciaire.

Il transmet les pièces avec son avis au procureur général.

¹¹⁹ Art. 794. La cour statue dans les deux mois sur les conclusions du procureur général, la partie ou son conseil entendu ou dûment convoqués.

¹²⁰ Art. 793 La cour est saisie par le procureur général.

Le demandeur peut soumettre directement à la cour toutes pièces utiles.

¹²¹ Crime, 6 พฤศจิกายน ค.ศ 1947 (พ.ศ 2490), อังโน, สัญชาติ อุปนันชัย, การจำกัดสิทธิของผู้ที่เคยได้รับการล้างมลทินเนื่องจากการกระทำผิดทางอาญาหรือวินัย, หน้า 152.

¹²² Art. 795. L'arrêt de la chambre d'accusation peut être déféré à la Cour de cassation dans les formes prévues par le présent code.

¹²³ Art. 798. Mention de l'arrêt prononçant la réhabilitation est faite en marge des jugements de condamnation et au casier judiciaire.

ยื่นคำร้องขอล้างมลทินอีก บุคคลดังกล่าวจะยื่นคำร้องขอล้างมลทินครั้งใหม่ได้เมื่อครบกำหนดระยะเวลาสองปี แต่ในหนึ่งเดือนแรกในการยกคำร้องขอล้างมลทินผู้ยื่นคำร้องขอจะต้องแสดงให้เห็นว่า ตนมีหลักฐานเพียงพอที่จะได้รับการล้างมลทิน¹²⁴

อย่างไรก็ตามในการพิจารณาของศาลก็จะเริ่มตั้งแต่การสอบสวนหาข้อเท็จจริง การสืบพยาน ไปจนถึงการตัดสิน ซึ่งจากวิธีการดังกล่าวส่งผลให้กระบวนการพิจารณาของศาลมีความล่าช้า นอกจากนั้นวิธีการดังกล่าวยังก่อให้เกิดผลเสียต่อตัวผู้กระทำผิดอีกด้วย กล่าวคือทำให้ผู้กระทำผิดต้องเปิดเผยข้อมูลประวัติซึ่งอาจทำให้บุคคลทั่วไปภายนอกทราบว่าเขาเคยเป็นผู้กระทำผิดมาก่อน ดังนั้นในศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศฝรั่งเศสได้ปรับปรุงทะเบียนประวัติอาชญากร จึงได้เกิดวิธีการล้างมลทินโดยผลของกฎหมายดังจะได้อีกต่อไป

ค.2 วิธีการล้างมลทินโดยผลของกฎหมาย

ในอดีตประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดให้คำพิพากษาลงโทษบางประเภทเท่านั้นที่จะได้รับการล้างมลทินคือ คำพิพากษาอุกฤษโทษ และคำพิพากษามัธยมโทษ¹²⁵ ทั้งนี้เพราะคำพิพากษาลงโทษดังกล่าวเป็นคำพิพากษาที่มีผลเสียต่อตัวผู้กระทำผิด กล่าวคือถึงแม้ว่าผู้กระทำผิดจะพ้นโทษไปแล้วก็ตามแต่คำพิพากษาลงโทษดังกล่าวก็เป็นมลทินติดตัวผู้กระทำผิดอยู่ตลอดไป ซึ่งมีผลทำให้บุคคลพ้นโทษไม่สามารถกลับคืนสังคมได้

ต่อมาภายหลังที่ได้มีการปรับปรุงทะเบียนประวัติอาชญากรในศตวรรษที่ 19 คำพิพากษาลงโทษทุกประเภทที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นคำพิพากษาที่ได้รับการล้างมลทิน ซึ่งได้แก่คำพิพากษาอุกฤษโทษ คำพิพากษามัธยมโทษและคำพิพากษาลหุโทษ¹²⁶ ทั้งนี้เพราะคำพิพากษาลงโทษดังกล่าวต่างก็เป็นคำพิพากษาที่มีผลต่อทะเบียนประวัติอาชญากรของผู้กระทำผิดทั้งสิ้น

วิธีการล้างมลทินโดยผลของกฎหมายเป็นวิธีการที่มีผลมาจากการปรับปรุงทะเบียนประวัติอาชญากรในศตวรรษที่ 19 โดยวิธีการดังกล่าวจะกำหนดให้บุคคลพ้นโทษได้รับการล้างมลทินโดยผลของกฎหมายโดยอัตโนมัติทันทีที่เขามีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด

¹²⁴ Art. 797. En cas de rejet de la demande, une nouvelle demande ne peut être formée avant l'expiration d'un délai de deux années, à moins que le rejet de la première ait été motivé par l'insuffisance des délais d'épreuve. En ce cas, la demande peut être renouvelée dès l'expiration de ces délais.

¹²⁵ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, “บันทึกของนายชอร์ซ ปาดูซ (Georges Padoux) ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของรัฐบาลสยามเกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127,” วารสารนิติศาสตร์, 182 (มิ.ย. 2531), หน้า 18-19.

¹²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 19.

กล่าวคือ ผู้กระทำผิดจะต้องรับโทษตามคำพิพากษาลงโทษจนครบถ้วนแล้วและเขาจะต้องไม่ถูกศาลตัดสินลงโทษใหม่ในคำพิพากษาอุกฤษฎโทษ หรือคำพิพากษามัชฌิมโทษ และเมื่อผ่านพ้นช่วงระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดภายหลังจากการพ้นโทษของบุคคลพ้นโทษ ประกอบกับเขาได้ยื่นคำร้องขอล้างมลทิน บุคคลพ้นโทษก็จะได้รับการล้างมลทิน โดยผลของกฎหมายทันที

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของวิธีการล้างมลทิน โดยผลของกฎหมายมาตรา 784 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹²⁷ ได้กำหนดไว้ดังนี้

(1) บุคคลที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอล้างมลทิน

- ต้องเป็นผู้กระทำผิดที่รับโทษตามคำพิพากษาลงโทษจนครบถ้วนแล้วเท่านั้นที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอล้างมลทิน ผู้กระทำผิดที่ได้รับการอภัยโทษหรือหมดอายุความการลงโทษไม่มีสิทธิยื่นคำร้องขอล้างมลทิน

- ผู้กระทำผิดที่จะยื่นคำร้องขอล้างมลทินจะต้องไม่ถูกศาลตัดสินลงโทษใหม่ในคำพิพากษาอุกฤษฎโทษหรือคำพิพากษามัชฌิมโทษอีก

(2) ระยะเวลาในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำผิด

เมื่อผู้กระทำผิดได้ยื่นคำร้องขอล้างมลทินตามกำหนดระยะเวลาดังต่อไปนี้ ผู้กระทำผิดก็จะได้รับการล้างมลทิน โดยอัตโนมัติทันที

¹²⁷ Art. 784 Elle est acquise de plein droit au condamné qui n'a, dans les délais ci-après déterminés, subi aucune condamnation nouvelle à une peine criminelle ou correctionnelle :

1° Pour la condamnation à l'amende après un délai de trois ans à compter du jour du paiement de l'amende, de l'expiration de la contrainte par corps ou de la prescription accomplie;

2° Pour la condamnation unique, soit à une peine d'emprisonnement n'excédant pas six mois, soit à une sanction pénale autre que l'emprisonnement ou l'amende prononcée à titre principal, après un délai de cinq ans à compter, soit de l'expiration de la peine ou de la sanction subie, soit de la prescription accomplie;

3° Pour la condamnation unique à une peine d'emprisonnement n'excédant pas cinq ans, ou pour les condamnations multiples dont l'ensemble ne dépasse pas deux ans, après un délai de dix ans à compter, soit de l'expiration de la peine subie, soit de la prescription accomplie.

Sont, pour l'application des dispositions qui précèdent, considérées comme constituant une condamnation unique les condamnations dont la confusion a été accordée.

La remise totale ou partielle d'une peine par voie de grâce équivaut à son exécution totale ou partielle.

- ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษปรับจะได้รับการล้างมลทินโดยอัตโนมัติทันทีที่ระยะเวลา 3 ปีได้ผ่านพ้นไปนับแต่วันที่ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษได้ชำระค่าปรับ หรือวันที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้รับการลงโทษครบกำหนดการลงโทษแล้ว

- ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษฉบับเดียวที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือโทษอย่างอื่นที่ใช้แทนโทษจำคุกหรือโทษจำกัดสิทธิ จะได้รับการล้างมลทินโดยอัตโนมัติทันทีที่ระยะเวลา 5 ปีได้ผ่านพ้นไปนับแต่วันที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้รับการลงโทษครบกำหนดการลงโทษ

- ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษฉบับเดียวที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปีจะได้รับการล้างมลทินโดยอัตโนมัติทันทีที่ระยะเวลา 10 ปีได้ผ่านพ้นไปนับแต่วันที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้รับการลงโทษครบกำหนดการลงโทษ

- ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษหลายสถานที่ยุบรวมกันแล้วไม่เกิน 2 ปีจะได้รับการล้างมลทินโดยอัตโนมัติทันทีที่ระยะเวลา 10 ปีได้ผ่านพ้นไปนับแต่วันที่ผู้ต้องคำพิพากษาได้รับการลงโทษครบกำหนดการลงโทษ

ดังนั้นเมื่อผ่านพ้นช่วงระยะเวลาดังกล่าว ประกอบกับผู้กระทำความผิดได้ยื่นคำร้องขอล้างมลทิน เขาก็จะได้รับการล้างมลทินโดยอัตโนมัติทันทีโดยที่เขาไม่ต้องผ่านกระบวนการใดส่วนจากศาลก่อนเหมือนกับวิธีการล้างมลทินโดยทางศาล

การล้างมลทินวิธีนี้ได้ก่อให้เกิดผลดีต่อผู้กระทำความผิดที่ได้รับการล้างมลทินหลายประการ กล่าวคือ ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับการล้างมลทินโดยผลของกฎหมายทันทีที่ผู้กระทำความผิดมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขครบถ้วนตามที่กฎหมายได้กำหนด โดยผู้กระทำความผิดไม่ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาของศาล นอกจากนั้นวิธีการนี้ยังสามารถปกปิดประวัติการกระทำความผิดได้อีกด้วย

จากการศึกษารูปแบบของการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิดคืออาญาในประเทศฝรั่งเศส ดังกล่าวพบว่า วิธีการล้างมลทินมีอยู่ 2 วิธีคือวิธีการล้างมลทินโดยทางศาล และวิธีการล้างมลทินโดยผลของกฎหมาย โดยวิธีการดังกล่าวต่างก็กำหนดให้ผู้กระทำความผิดได้ชำระค่าปรับ หรือบุคคลพ้นโทษที่สามารถปรับปรุงตัวเองได้แล้วเท่านั้นที่จะได้รับการล้างมลทิน โดยการใช้ระยะเวลาและมีกระบวนการในพิสูจน์การแก้ไขปรับปรุงตัวของบุคคลดังกล่าว กล่าวคือถ้าเขาไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีกภายในช่วงระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดภายหลังการพ้นโทษก็แสดงว่าเขานั้นเป็นบุคคลที่สามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองได้แล้วจึงได้รับการล้างมลทิน แต่อย่างไรก็ตาม วิธีการล้างมลทินก็กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการล้างมลทินไว้แตกต่างกัน

ง. ผลของการล้างมลทิน

ผลที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับการล้างมลทินซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 799 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันก่อให้เกิดผลดีแก่บุคคลดังกล่าวโดยมีดังนี้

(1) ทำให้ผู้กระทำผิดที่ได้รับการล้างมลทินได้รับสิทธิและความสามารถต่าง ๆ ที่เขาได้สูญเสียไปโดยผลของคำพิพากษาลงโทษกลับคืนมา เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในการเป็นผู้ปกครอง สิทธิในการเป็นพยานในศาล ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม สิทธิและความสามารถต่าง ๆ ที่ผู้กระทำผิดสูญเสียไปก่อนที่จะมีการล้างมลทินผู้กระทำผิดจะไม่ได้รับกลับคืนมา ทั้งนี้ เพราะการล้างมลทินไม่มีผลย้อนหลังถึงการกระทำใด ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น เช่น กรณีที่ผู้กระทำผิดถูกลงโทษให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่หรือกรณีที่ผู้กระทำผิดถูกถอดเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ผลดังกล่าวยังคงมีอยู่ ถึงแม้ว่าผู้กระทำผิดจะได้รับการล้างมลทินแล้วก็ตาม ทั้งนี้ เพราะการล้างมลทินเป็นการหยุดยั้งการไร้ซึ่งความสามารถใด ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต¹²⁸ ซึ่งได้แก่การไร้ซึ่งความสามารถและการห้ามประกอบอาชีพ¹²⁹

(2) การล้างมลทินมีผลต่อคำพิพากษาลงโทษ¹³⁰ เนื่องจากการล้างมลทินจะทำให้คำพิพากษาลงโทษถูกลบล้างไป ซึ่งมีผลทำให้ผู้กระทำผิดที่ได้รับการล้างมลทินเปรียบเสมือนบุคคลที่ไม่เคยต้องคำพิพากษาลงโทษมาก่อน

(3) การล้างมลทินมีผลต่อทะเบียนประวัติอาชญากรของผู้กระทำผิด เนื่องจากเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำผิดแล้วก็จะมีการนำคำพิพากษาดังกล่าวไปบันทึกลงในทะเบียนประวัติอาชญากรอันมีผลทำให้ทะเบียนประวัติอาชญากรของผู้กระทำผิดปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับการล้างมลทินซึ่งเป็นผลดีต่อการกลับคืนสู่สังคมของผู้กระทำผิดต่อไป

อย่างไรก็ตาม ย่อมจะเป็นการดีขึ้น ควรให้กองทะเบียนประวัติอาชญากรจะลบประวัติของเขากออกจากทะเบียนประวัติอาชญากรหมายเลข 3 ด้วย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะได้รับการล้างมลทินโดยทางศาล หรือโดยผลของกฎหมายก็ตาม เนื่องจากเอกสารดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นหลักฐานในการสมัครงานได้ แต่ประวัติการทำความผิดใ้คงเหลือไว้ที่หน่วยงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเท่านั้น

¹²⁸ Art. 799. La réhabilitation efface la condamnation, nul ne peut en faire état, elle fait cesser pour l'avenir toutes les incapacités.

¹²⁹ Reppe., V° Incapacités et interdictions professionnelles, par Faivre, อ้างใน, สัจชาติ อุปนันชัย, การจำกัดสิทธิของผู้ที่เคยได้รับการล้างมลทินเนื่องจากการกระทำผิดทางอาญาหรือวินัย, หน้า 156.

¹³⁰ Crim, 14 ตุลาคม 1971, อ้างใน, สัจชาติ อุปนันชัย, การจำกัดสิทธิของผู้ที่เคยได้รับการล้างมลทินเนื่องจากการกระทำผิดทางอาญาหรือวินัย, หน้า 156.

3.2.5 สรุป จากการศึกษากฎหมายล้างมลทินของแต่ละประเทศ

จากการศึกษากฎหมายการคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) ของประเทศลาวในอดีตได้กำหนดให้ผู้กระทำผิดอาญา และผู้กระทำผิดทางวินัยต่างก็มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน โดยมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขทำนองเดียวกับกฎหมายการล้างมลทินของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งจะกำหนดให้แต่เฉพาะผู้กระทำผิดที่สามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองได้แล้วเท่านั้นจึงจะสามารถได้รับการล้างมลทินโดยการไต่ระยะเวลาและเงื่อนไขเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์เพื่อที่จะได้รับการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำผิด ซึ่งจากหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขดังกล่าวทำให้กฎหมายล้างมลทินสามารถนำมาใช้ในการนำผู้กระทำผิดที่สามารถปรับปรุงตัวเองได้แล้วกลับคืนสู่สังคมได้ภายหลังจากผู้กระทำผิดได้พ้นจากโทษแล้ว นั่นก็คือ กฎหมายการล้างมลทินของประเทศฝรั่งเศสมีผลบังคับเป็นการทั่วไปตลอดไป และเสมอภาค กล่าวคือ ผู้กระทำผิดอาญาที่เข้าเงื่อนไขตามกฎหมายย่อมได้รับการล้างมลทินตามรูปแบบและวิธีการที่กล่าวได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้มีเหตุการณ์หรือวาระพิเศษ ในขณะที่กฎหมายล้างมลทินของไทยจะมีผลใช้บังคับเฉพาะกรณี ๆ ประกอบกับเป็นกฎหมายที่มีผลต่อผู้กระทำผิดทุกคนโดยไม่คำนึงว่าผู้กระทำผิดคนนั้นจะเป็นผู้กระทำผิดที่สามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองได้หรือไม่ อาจเป็นเหตุให้ผู้กระทำผิดคดีอาญามีโอกาสได้รับการล้างมลทินในประเทศไทยด้วย กล่าวคือ กฎหมายล้างมลทินของไทยจะกำหนดให้ผู้กระทำผิดทุกคนไม่ว่าจะเป็นบุคคลพ้นโทษหรือกำลังรับโทษหรือรับทัณฑ์อยู่ได้รับการล้างมลทินโดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าบุคคลดังกล่าวจะต้องกระทำความผิดขึ้นภายในช่วงระยะเวลาที่พระราชบัญญัติล้างมลทินฉบับนั้น ๆ กำหนด ซึ่งพระราชบัญญัติล้างมลทินของไทยแต่ละฉบับจะตราออกมาเป็นครั้งคราวเฉพาะในช่วงโอกาสสำคัญ ๆ หรือเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมืองในรูปของพระราชบัญญัติ ซึ่งพระราชบัญญัติล้างมลทินแต่ละฉบับก็จะกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการ รวมทั้งผลของการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำผิดไว้แตกต่างกัน ทั้งนี้แล้วแต่ความประสงค์ของพระมหากษัตริย์ หรือของรัฐในขณะนั้น อย่างไรก็ตามประเทศลาวในปัจจุบันไม่มีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการล้างมลทินไว้ดังเช่นที่เคยมีอยู่ในอดีต